

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Katarína Pekárková

Trestněprávní ochrana imperativů v sexuální oblasti

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Rudolf Vokoun CSc.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [5.6.2024]

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 242 929 znaků včetně mezer.

Mgr. Katarína Pekárková

V Praze dne 5.6.2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc., za vstřícný přístup při vedení mé rigorózní práce a za cenné připomínky, doporučení a podněty, trpělivost a věnovaný čas. Dále bych chtěla poděkovat svému manželovi za jeho podporu.

Obsah

Úvod.....	1
1. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti	3
1.1. Znásilnění	5
1.2. Sexuální nátlak	19
1.3. Pohlavní zneužití	32
1.4. Exkurz - Soulož mezi příbuznými.....	41
2. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti - interpretační a aplikační praxe .	45
2.1. (Bez)trestnost jednání.....	46
2.2. Interpretace a posuzování sexuálního násilí ze strany veřejnosti.....	48
2.3. Interpretace a posuzování sexuálních trestných činů ze strany justice	50
2.3.1. Problematika posuzování věrohodnosti výpovědí a mýty ovlivňující jejich věrohodnost	51
2.3.2. Vývoj soudní judikatury	58
2.3.3. Sexuální trestné činy a právo na spravedlivý proces	64
2.3.4. Shrnutí	67
3. Sexuální trestné činy ve světle Istanbulské úmluvy	69
4. Několik úvah nad připravovanou novelou	74
4.1. Zneužití bezbrannosti	75
4.2. Znásilnění	78
4.3. Sexuální útok.....	81
4.4. Sexuální nátlak	83
4.5. Pohlavní zneužití	87
4.6. Shrnutí	89
Závěr	91
Abstrakt.....	98
Klíčová slova: sexuální trestné činy, sexuální násilí, znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití	99
Abstract	100
Key words: Sexual offenses, sexual violence, rape, sexual coercion, sexual abuse.....	101

Úvod

Sexuální chování bývá regulováno normami, a to jak normami mravními a právními tak normami trestněprávními. Ačkoliv se na první pohled může zdát, že oblast sexuálních vztahů je čistě soukromoprávní, není tomu ve skutečnosti tak. Jako soukromoprávní nelze rozhodně hodnotit oblast nekonsenzuálního sexuálního jednání, případně pokus o něj. V takovém případě je stát povinen zasáhnout a ochránit sexuální důstojnost jednotlivce a je-li to nutné v určitých případech dokonce zajistit veřejnoprávní trestní reakci. Toto ostatně plyne i z čl. 1 Ústavy a čl. 1 a 10 Listiny základních práv a svobod a čl. 3 a 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹ Lze tedy uzavřít, že **normy trestního práva nastupují pouze v případech, kdy jednání osob je v rozporu s morálními názory společnosti na sexuální chování.**²

Problém morálních zásad spočívá v tom, že společenská morálka je hodně pružná. Zatímco pro jednoho může být určité jednání v souladu s morálkou, pro jiného může být totožné jednání proti morálním principům a pro dalšího bude zcela neutrální. To znamená, že určité jednání nemusí být společností vždy považováno za zcela morální nebo naopak zcela nemorální. Ba co víc, je možné, že jednání, které bylo dříve považováno za nemorální, se postupem času stane morálním a naopak.³

Cílem této práce je seznámit čtenáře nejen s pohledem veřejnosti, ale i justičních orgánů na sexuální trestné činy, přiblížit proces poskytování ochrany trestním právem a poukázat na nedostatky v teorii a aplikační praxi.

Domnívám se, že právě judikatura soudů je způsobilá nám poskytnout plnohodnotnou představu o tom, jak je na sexuální chování, potažmo sexuální násilí nahlíženo a jakým vývojem prošlo, neboť jsou to právě soudy, jež musí na základě předložených důkazů posoudit, zdali popisované jednání naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu.⁴ Vycházím z toho, že z odůvodnění soudních rozhodnutí lze vyčíst, jakým způsobem soudy interpretují události spojené s trestným činem a jakou důležitost přiřkládají výpovědím účastníků, neboť úvahy soudu by měly být přesně formulovány a logicky strukturovány. S ohledem na tuto skutečnost se domnívám, že soudní

¹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3.1.2023, sp. zn. IV ÚS 3080/22 [online]. [cit. 1.1.2024]. Dostupné z: [IV. ÚS 3080/22 \(nalus.usoud.cz\) - Beck-online](#).

² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str.1832 – 1901.

³ HANZL, David. Soulož mezi příbuznými – (de)kriminalizovat?. Iurium Scriptum, 2017, č. 2, s. 50-56. [online]. [cit. 1.1.2024]. Dostupné z: [IS 2/2017 s. 50 - Beck-online](#).

⁴ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 61.

rozhodnutí nám poskytují komplexní pohled o tom, jakým způsobem soudy uvažují o klíčových aspektech trestných činů.⁵

Abychom však dokázali posoudit, které jednání naplňuje znaky skutkové podstaty trestných činů uvedených v hlavě III. zákona č. 40/2009 Sb. (dále jen „TZ“), je nezbytně nutné správné pochopení jednotlivých znaků. V první kapitole se proto budu věnovat jejich rozboru.

V druhé kapitole se budu věnovat aplikační a interpretační praxi, cílem bude čtenáři nabídnout ucelený pohled na to, jakým způsobem jsou sexuální trestné činy vnímány nejen společností, ale i orgány činnými v trestním řízení. Cílem bude poukázat také na to, s jakými potížemi se soudy v rámci trestního řízení musejí potýkat. V předmětné kapitole se budu věnovat rovněž vývoji soudní judikatury, neboť v poslední době lze pozorovat, že trestní právo dopadá na stále větší okruh sexuálního jednání. Vzhledem k tomu, že toto změna ve vnímání sexuálního násilí souvisí s rostoucím posilováním rovnoprávnosti žen a stále větší citlivostí společnosti k násilí páchaného na ženách⁶, se v této kapitole budu zabývat i problematikou *práva na spravedlivý proces*.

Ve třetí kapitole se budu věnovat, dopadům istanbulské úmluvy na národní právní úpravu. Pokud jde o čtvrtou kapitolu v této se budu zabývat připravovanou novelou a její komparaci se současnou právní úpravou.

⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra a Lubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 61.

⁶ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str.300.

1. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

S trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti je neodmyslitelně spjat termín „sexuální násilí“. V poslední době se však začíná prosazovat termín „sexualizované násilí“, neboť právě tento termín má vyjadřovat, že *„se nejedná pouze o fyzické napadení či kontakt, ale o jakékoliv narušování intimity či osobních hranic s cílem demonstrovat svoji moc, ponížit či degradovat.“*⁷ Jinými slovy, dojde-li ke spáchání některého z těchto trestných činů, dochází tím k zásahu nejen do sexuální sféry člověka, nýbrž i osobní svobody, důstojnosti a mravní výchovy. Tyto trestné činy pak častokrát zanechávají na obětech psychické i fyzické následky.⁸ Pro účely této práce budu používat pojem sexuální násilí, neboť právě s tímto pojmem tuzemské právo operuje.

Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, na vnímání sexuálního chování, a tedy i sexuálního násilí mají vliv různé faktory. Mezi ně patří například politika dané země, geografické umístění a její kultura. Toto všechno má, dle mého názoru, za následek, že dosud neexistuje jednotná definice sexuálního násilí, nýbrž několik, přičemž se tyto definice od sebe liší.⁹

Ochrana před tímto sexuálním násilím je poskytována jak na mezinárodní a evropské úrovni, tak samozřejmě i na úrovni národní. V případě národní právní úpravy je to Hlava III. zákona č. 40/2009 Sb., která trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti vymezuje.

Vymezení těchto trestných činů znamená postih takového sexuálního jednání, které je v rozporu s mravními názory společnosti.¹⁰ Jednotlivé trestné činy, tak jak jsou upraveny v Hlavě III. trestního zákoníku, pak chrání svobodné rozhodování v sexuální oblasti (srov. ustanovení § 185 a § 186 TZ), řádný a nerušený vývoj dítěte, k němuž by mohlo dojít právě předčasným sexuálním životem případně obdobným sexuálním jednáním (viz ustanovení §§ 187, 193 a 190 TZ), dále pak mravní výchovu dítěte (například trestný čin šíření pornografie § 191 TZ, nakládání s dětskou pornografií § 192 TZ) a morální zásadu, která nedovoluje soulož mezi pokrevními příbuznými (ustanovení § 188 TZ).¹¹

⁷ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 16.

⁸ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6. str. 258.

⁹ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 19.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str.1832 - 1901

¹¹ NOVOTNÝ, Oto, TOMÁŠ GRÍVNA, PAVEL ŠÁMAL a RUDOLF VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 116.

V této práci budu se zabývat pouze trestnými činy, které chrání svobodného rozhodování o pohlavním životě, tedy znásilněním a sexuálním nátlakem a s ohledem na blízkost vztahu k trestnému činu pohlavního zneužití i tomuto.¹²

¹² Pozn. Termín „poškozená“ „obviněný“ a „oběť“ je v textu této práce používán jako obecný termín zahrnující mužské i ženské pohlaví.

1.1. Znásilnění

„Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti (...) spáchá-li tento čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.“¹³ Takto zní současná právní definice znásilnění uvedená v ustanovení § 185 TZ. Než se však definice znásilnění zformovala do této podoby, neminul ji určitý vývoj.

Z krátkého exkurzu do historie lze vyčíst, že tento sexuální delikt byl upravován již starověkými zákony, přičemž nebylo ničím výjimečným, že pojem znásilnění byl zaměňován například s cizoložstvím. Nic to však neměnilo na tom, že toto jednání bylo přísně trestáno. Přesuneme-li se do středověku, bylo znásilnění soukromoprávním deliktem, neboť žena byla chápána jako vlastnictví muže.¹⁴

V dalším období bylo znásilnění opětovně stíháno z úřední moci. Zemské právo doby představovské jej dokonce považovalo za jeden z nejzávažnějších deliktů. Řád práva zemského však v případě spáchání znásilnění požadoval, aby znásilněná žena prokázala, že se pachateli bránila. Na tuto právní úpravu pak navázala úprava Koldínova. Tato úprava přinesla upřesnění, jakým způsobem znásilnění prokázat. Žena tak měla učinit buďto křikem, nebo znaky násilí na jejím těle, případně šatech, přičemž postačila její přísaha. Trestněprávní ochrana však nebyla poskytována nepoctivým ženám a nevěstkám. K poskytování ochrany těmto ženám došlo až zákonem č. 117/1852 Sb. Tímto zákonem však nebylo postihováno jednání, které bychom za znásilnění již dnešní optikou považovali. Například znásilnění bylo vyloučeno mezi manžely.¹⁵

V zákoně č. 86/1950 Sb. pak bylo znásilnění upraveno v ustanovení § 238 jako trestný čin proti lidské důstojnosti.¹⁶ Tato novela znásilnění se neomezovala pouze na jednání mimo manželství, nýbrž se jej mohl dopustit i manžel na manželce.¹⁷

¹³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

¹⁴ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6. str. 221.

¹⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 282.

¹⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 222.

¹⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 282.

Další novely trestný čin znásilnění upravovaly pouze minimálně. Významnou změnu přinesla až novela z roku 2001. Před touto novelou se trestného činu znásilnění mohl dopustit pouze muž na ženě a pouze jedinou formou sexuálního jednání, a to vaginálním pohlavním stykem. Logicky pak tato právní definice sebou v praxi přinášela mnoho absurdních situací. Například vykonal-li pachatel muž anální pohlavní styk na oběti mužského pohlaví, případně na dítěti bylo toto jednání klasifikováno jako trestný čin vydírání anebo omezování osobní svobody.¹⁸

Až novela účinná od 1.5.2001 rozšířila předmět útoku i na muže. Tato novela zároveň rozlišovala dva druhy sexuálního jednání, a to soulož a jiný obdobný pohlavní styk. Souloží se stejně jako dnes přitom rozumělo¹⁹ „*spojení pohlavních orgánu muže a ženy, přičemž zcela postačí, že dojde i jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy. Nemusí ani dojít k porušení panenské blány.*“²⁰ Za jiný obdobný pohlavní styk bylo, v podstatně shodně se současnou definicí, považováno jednání spočívající v orálním nebo análním pohlavním styku, nebo opakované zasunutí prstů s následnými pohyby v pochvě ženy, ale i zasunování penisu mezi stehna oběti, případně do podpaží. Nedostatkem této právní úpravy však byly situace, v nichž jednání pachatele nesměřovalo k provedení soulože případně k vykonání jiného obdobného pohlavního styku, ale k ohmatávání pohlavních orgánů poškozené osoby. Takové jednání pak bylo obvykle kvalifikováno jako trestný čin vydírání.²¹

Dalším nedostatkem této právní úpravy byla skutečnost, že k znásilnění mohlo dojít pouze pod pohrůzkou **bezprostředního** násilí. V praxi tak docházelo k tomu, že určité jednání bychom jako znásilnění klasifikovali, ovšem s ohledem na požadavek „bezprostřednosti“ jej nebylo možné pod tento trestný čin podřadit.

Toto lze ilustrovat na případu řešeném Krajským soudem v Českých Budějovicích pod sp. zn. 3 To 282/2003 ze dne 28.4.2003. V uvedeném případě se obviněný pokusil poškozené zasunout svůj penis do přirození.²² „*K donucení melo dojít tím, že obžalovaný donutil oběť pustit ho do domu a jít s ním do pokoje pod pohrůzkou, že „se něco stane“.* Poté co obžalovaný začal poškozenou v pokoji osahávat, kladla verbální a méně výrazný fyzický odpor. Ten se mu podařilo zlomit

¹⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 222.

¹⁹ Ibid., str. 223.

²⁰ Ibid., str. 224.

²¹ Ibid., str. 225.

²² ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 284.

*hrozbou, že „pokud se mu nepodřídí, tak ublíží jejím blízkým“.*²³ Ačkoliv byl obviněný soudem prvního stupně uznán vinným ze spáchání trestného činu znásilnění, Krajský soud v Český Budějovicích však deklaroval, že vzhledem k tomu, že obviněným byla vyslovena pohrůžka násilí vůči blízkým, kteří se v době spáchání skutku na místě nenacházeli, a tudíž násilí vůči nim nemohlo být realizováno ihned, nemohlo jít o trestný čin znásilnění, nýbrž o trestní čin vydírání, neboť jak již bylo uvedeno výše, definice znásilnění počítala s pohrůžkou násilí bezprostředního.²⁴

Na tyto nedostatky reagovala až novela z roku 2009, která znásilnění definovala do podoby, jak jej známe dnes, kromě toho definovala nový trestný čin, a to sexuální nátlak.

Pokud jde o definici znásilnění považují za nutné podotknout, že se nejedná o jeho jedinou definici. Další definici nám poskytuje například odborná literatura nebo široká veřejnost, přičemž se tyto definice od sebe liší.²⁵ Jako znásilnění však bude klasifikováno pouze jednání, které bude naplňovat všechny znaky této skutkové podstaty a tedy objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku.

Objekt:

Pokud jde o objekt trestného činu znásilnění tím *„je právo člověka (ženy i muže) na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě,“*²⁶, přičemž předmětem útoku, může být v současné době jakákoliv fyzická osoba, tj. muž, žena ale i hermafrodit. Věk těchto osob není relevantní, neboť jím může být i dítě útlého věku.²⁷

Objektivní stránka:

K objektivní stránce lze uvést, že z ustanovení § 185 TZ, dokážeme již na první pohled rozlišit několik forem sexuálního jednání (tj. pohlavní styk, soulož a jiný pohlavní styk provedeným způsobem srovnatelným se souloží), ale i nátlaku (tj. násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy příp. zneužití bezbrannosti). Domnívám se, že bez správné interpretace těchto pojmů nelze posoudit, které jednání je způsobilé naplnit skutkovou podstatu nejen trestného činu znásilnění, ale i dalších trestných činů uvedených v hlavě III. TZ. Pokud jde o výklad jednotlivých sexuálních

²³ Ibid., str. 284.

²⁴ Ibid., str. 284.

²⁵ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5. str. 4. [online]. [cit. 24. 1. 2023]. Dostupné z: [publikace_final_pdf.pdf \(ecn.cz\)](#).

²⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849

jednání a forem nátlaku, tyto jsou poměrně podrobně definovány odbornou literaturou i rozhodnutími soudů.

Pohlavní styk:

Pohlavní styk je vymezen jako „*jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného či odlišného pohlaví. Jde o široký pojem, který zahrnuje jednání vyvolaná pohlavním pudem, jejichž podstatou je fyzický kontakt s druhou osobou, tj. dotyk, který směřuje k ukojení sexuálního nutkání.*“²⁸

Pohlavní styk v sobě zahrnuje nejrůznější aktivity včetně coitu, falace, ale i zasouvání předmětů či prstů do pochvy, případně erotické masáže, ale i osahávání pohlavních orgánů.²⁹ Ačkoliv toto jednání směřuje k pohlavnímu uspokojení pachatele, pro naplnění skutkové podstaty trestného činu „znásilnění“ není rozhodné, zdali sexuálního uspokojení skutečně dosáhne.³⁰

Na straně druhé o trestný čin znásilnění nepůjde v případě, kdy k fyzickému kontaktu mezi obětí a pachatelem nedojde, byť by pachatel na oběť působil některou z forem nátlaku tak, aby sexuální praktiky činila sama na sobě.³¹ Pouze pro úplnost se sluší podotknout, že dopustí-li se pachatel trestného činu znásilnění jednáním spočívajícím ve formě soulože nebo jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží, je třeba toto jednání posoudit dle ustanovení § 185 odst. 1, ale i odst. 2 písm. a) TZ, neboť se jedná o zvlášť přitěžující okolnost.³²

Soulož:

Pohlavní styk, jakožto obecná forma sexuálního jednání, v sobě zahrnuje soulož i jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Soulož se rozumí spojením pohlavních orgánů muže a ženy. Soulož je dokonána jejich spojením bez ohledu na to, zdali došlo k pohlavnímu uspokojení.³³

²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2019, sp.zn. 4 Tdo 1149/2019 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z: [4 Tdo 1149/2019 \(slv.cz\)](#).

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³⁰ Ibid., str. 1834-1849.

³¹ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0. str. 23

³² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 01.02.1983, sp. zn. 3 To 3/83 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z <https://sbirka.nsooud.cz/sbirka/11281/>.

To jinými slovy znamená, že ke spojení pohlavních orgánů dochází ve stejném okamžiku, přičemž je bezpředmětné, že zasunutí penisu je pouze částečné a nemá za následek porušení panenské blány. Tato forma pohlavního styku, vzhledem ke své závažnosti, podmiňuje použití vyšší trestní sazby.³⁴

Jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží:

Z mého pohledu se jedná o nejproblematictější definici sexuálního jednání, neboť si pod tímto pojmem můžeme představit absolutně cokoliv a na první pohled totožné jednání nemusí vždy představovat jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Obecně lze definovat jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží jako jednání, v nichž nedochází k fyzickému spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Pohlavní orgán jedné z těchto osob je nahrazován nějakou jinou částí těla.³⁵ Půjde například o situace, v nichž muž zasouvá svůj penis nikoliv do vagíny poškozené, nýbrž například do konečníku, úst, podpaží, případně ruky poškozené(ho) tak, aby vzniklo tření, anebo naopak situace, kdy pachatel do pohlavního orgánu ženy zasouvá prsty, předměty anebo jazyk.³⁶ Jinak řečeno půjde o jednání simulující soulož, jež je způsobilé vyvolat pohlavní dráždění, tedy účinek souloži podobný. Důvodem, je skutečnost, že pohlavní dráždění může vznikat i v situaci, kdy k vnikání do pohlavních orgánů není použitý skutečný úd, ale jeho náhražka. Žena totiž často není schopná rozlišit, čím bylo do jejího pohlavního orgánu vnikáno.³⁷

V některých případech, kdy dochází k hlubokému vnikání prstů do pochvy ženy, lze dovést podobný účinek jako při samotné souloži.³⁸ V případě řešeném Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 4 Tdo 1311/2017 ze dne 31.10.2017 pachatel i přes výslovný odpor poškozené, kdy jej nejdříve verbálně prosila, aby svého konání zanechal a následně i přes její fyzický odpor, kdy mu odstrkovala ruku, pachatel opakovaně zasouval prsty do vagíny poškozené. Toto jednání obviněného bylo soudem označeno jak obdoba soulože, a *tedy jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*.³⁹

³⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2017, sp.zn. 4 Tdo 1311/2017 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [4 Tdo 1311/2017 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2010, sp. zn. 7 Tdo 841/2010 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [7 Tdo 841/2010 \(Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

³⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³⁸ Ibid., str. 1834-1849.

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2017, sp.zn. 4 Tdo 1311/2017 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [4 Tdo 1311/2017 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

Jak jsem již naznačila výše, mohou nastat situace, kdy zasouvání prstů do pochvy ženy nebude vždy posouzeno jako *jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*. Například v případě řešeném Nejvyšším soudem v rozhodnutí ze dne 1.4.2020 sp. zn. 7 Tdo 249/2020, kdy obviněný oběť osahával pouze povrchově, přičemž došlo pouze ke krátkodobému a povrchnímu vniknutí, soud konstatoval, že tato praktika není srovnatelná se souloží.⁴⁰

V předmětném rozhodnutí poukázal soud na to, že jednání, jež je těžko rozpoznatelné od pouhého osahání, je třeba posuzovat společně se vznikem určité psychické újmy poškozených. „(...) *povrchového osahávání kdy obviněný při osahávání poškozené jí strčil také prsty do pochvy, avšak tato sexuální aktivita pro poškozenou nepředstavovala, co do intenzity obdobný traumatický zážitek jako při násilné souloži, pak takové jednání nelze pokládat za jiný obdobný pohlavní styk ve smyslu § 185 odst. 2 tr. zákoníku.*“⁴¹

Z právě uvedeného tedy plyne, že ačkoliv v obou případech pachatel zasouval prsty do pochvy oběti, nebylo toto jednání soudy hodnoceno totožně. Lze tedy uzavřít, že ne vždy na první pohled totožné jednání, dosahuje stejné intenzity a leckdy tak není způsobilé navodit podobnost soulože. Z právě uvedeného tedy vyplývá, že závažnost tohoto jednání se posuzuje na základě individuálních fyzických a psychických následků.⁴² Domnívám se však, že hodnocení újmy způsobené tímto jednáním, může být velice subjektivní, což nepovažuji šťastné.

Formy nátlaku:

Z legální definice vyplývá, že trestného činu znásilnění se nelze dopustit pouze různým sexuálními jednáním, ale i různými formami nátlaku. Mezi tyto patří násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy a zneužití bezbrannosti oběti.

Násilí:

Násilí, jakožto jedna z forem nátlaku, však není zákonem nikterak definováno a je tak vykládáno soudy. Soudy však tento pojem vykládají s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu, což z mého pohledu vede k (ne)pochopení tohoto pojmu veřejností. Domnívám se, že většina laické

⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.4.2020, sp. zn. 7 Tdo 249/2020 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [Z Tdo 249/2020 \(slv.cz\)](#).

⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.4.2020, sp. zn. 7 Tdo 249/2020 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [Z Tdo 249/2020 \(slv.cz\)](#).

⁴² SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 226.

veřejnosti si pod pojmem násilí představí bití, případně držení takové intenzity, jež na těle oběti způsobí hematomy, zanechá stopy či způsobí krvácení.

Obdobnou obhajobu použil obviněný v rozhodnutí řešeném Nejvyšším soudem ČR ze dne 11.4.2012 sp. zn. 3 Tdo 182/2012. Dle názoru obviněného nelze jedno lehké uhození otevřenou dlaní považovat za *násilí* ve smyslu ustanovení § 185 tr. zákoníku, neboť se domnívá, že „za násilí je nutno považovat jednání, které má dlouhodobější charakter a které negativně působí na osobu, která je tomuto jednání vystavena (např. bití, působení bolesti apod.).“⁴³

Obecně lze násilí ve smyslu ustanovení § 185 TZ popsat jako použití fyzické síly pachatele vůči oběti s cílem přemoci nebo zabránit jejímu vážně míněnému odporu a zároveň dosáhnout pohlavního styku proti její vůli.⁴⁴

Pokud jde o teorii, ta rozlišuje násilí tzv. „vis absoluta“ a „vis compulsiva“. „Vis absoluta“ je situace, kdy je zcela vyloučen jakýkoliv projev vůle oběti (např. situace v níž je oběť svázaná, a tudíž nemůže jakkoliv konat). „Vis compulsiva“ je situace, kdy oběť svoji vůli dokáže projevit, ale tato vůle je ovlivněna například právě užitým násilím. Je to například situace, kdy oběť podlehne, resp. splní požadavek pachatele jen proto, aby se vyhnula například bití.⁴⁵

Násilím bude tento trestný čin spáchán i v případě, že pachatel uvede oběť do stavu bezbrannosti, a to buďto lstí, nebo jiným obdobným způsobem. Pachatel například ví, že požije-li oběť konkrétní lék upadne do bezvědomí, hlubokého spánku anebo u ní vyvolá duševní poruchu, čímž bezbrannost způsobí.⁴⁶ Je to například i situace, v níž obviněný v kávě rozpustil neznámou psychotropní látku. Poškozená se po vypití kávy cítila omámená a nebyla schopná kladení odporu. Obviněný tohoto stavu využil a vykonal na ní soulož.⁴⁷

Jak již bylo uvedeno výše, legální definice pojmu násilí absentuje a soudy vykládají pojem násilí vždy v konkrétního souvislostech. Nejvyšší soud ČR deklaroval, že „*Násilí je naplněno i jednáním pachatele spočívajícím v zalehnutí poškozené, držení jejích rukou a překonávání jejího odporu*

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.4.2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012 [online]. [cit. 24.1.2023]. Dostupné z [3 Tdo 182/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 294/2014-15 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012 sp. zn. 3 Tdo 182/2012 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [3 Tdo 182/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2012 sp. zn. 11 Tdo 975/2012 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 975/2012 \(slv.cz\)](http://slv.cz).

spočívajícího v odstrkávání pachatele rukama, dáváním rukou do rozkroku apod.“⁴⁸ V uvedeném případě podal obviněný dovolání, v němž namítal, že tohoto trestného činu se nedopustil, neboť nebyla naplněna objektivní stránka znásilnění, konkrétně forma nátlaku a tedy *násilí*. Obviněný navíc namítal, že jednal v negativním omylu skutkovém.⁴⁹

Obviněný v rubrikovaném případě, poškozenou pevně objal pod rameny, stáhnul ji kalhoty a kalhotky, položil na postel a oběma rukama roztáhnul její nohy. Poškozená, jak vyplývá z předmětného rozhodnutí, se nejprve snažila z objetí vymanit, což se jí nepodařilo a od dalšího kladení odporu tak upustila. Dovolací soud však potvrdil rozhodnutí soudů obou stupňů, neboť má za to, že ačkoliv odpor nedosahoval takové intenzity, jak by si obviněný představoval, poškozená svou nevoli k pohlavnímu styku jasně projevila.⁵⁰ Nejvyšší soud uzavřel, že k naplnění znaku *násilí* ve smyslu ustanovení § 185 TZ dojde i v případě, kdy poškozená osoba neklade zjevný fyzický odpor, postačí pouze to, že pachateli je její zřejmá nevole s jeho jednáním známa.⁵¹

Obdobně se s požadavkem náležité intenzity násilí vypořádal Vrchní soud v Olomouci v rozhodnutí sp. zn. 6 To 3/2013 „*Na uvedených fotografiích je obžalovaný zachycen, jak rukou drží hlavu poškozené při felaci, nebo drží poškozenou za ruku při tření jeho pohlavního údu. Mimika poškozené, její emoce (pláč) a odvrácení tváře od obnaženého těla obžalovaného tak, jak je to dokumentováno výše zmíněnými fotografiemi, svědčí o zcela zřejmém a zřetelně vyjádřeném nesouhlasu nezletilé s jednáním obžalovaného.*“⁵² Soud uzavřel, že v tomto konkrétním případě je přidržování hlavy a rukou nezletilým obžalovaným nutné považovat za použití fyzické síly, a to za účelem potlačení možného odporu. Dle názoru soudu byla intenzita násilí adekvátní věku nezletilé poškozené. Soud v uvedeném případě zohlednil jednak značnou fyzickou převahu obviněného, jednak skutečnost, že poškozená byla na obžalovaném psychicky závislá, když ten jakožto druh její matky žil s oběma ve společné domácnosti. Lze tedy uzavřít, že s ohledem na výše uvedené skutečnosti, nemusel obžalovaný použít intenzivnější násilí, k zamezení předpokládaného odporu postačovalo i méně intenzivní násilí.⁵³

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 294/2014-15 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 294/2014-15 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

⁵¹ Ibid.

⁵² Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 6 To 3/2013.

⁵³ Ibid.

S ohledem na výše uvedené můžeme shrnout, že intenzitu použitého násilí je třeba vždy posuzovat v kontextu právě řešeného případu. Nelze tak bez dalšího říct, že použitá fyzická síla je anebo není způsobilá naplnit skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, aniž bychom toto vykládali ve vzájemné souvislosti s jinými okolnostmi případu.

Pohrůžka násilí a pohrůžka jiné těžké újmy

Tento druh nátlaku v sobě zahrnuje nejen pohrůžku okamžitého násilí, jež bude vykonáno ihned, ale i pohrůžku násilí týkající se budoucnosti, přičemž není podstatné, zdali půjde o budoucnost bližší nebo vzdálenější. Není relevantní ani to, zdali pohrůžka směřuje přímo proti oběti, anebo se týká osoby od oběti odlišné nebo dokonce věci. Typicky půjde o případy, kdy pohrůžka násilí případně jiné těžké újmy směřuje proti rodinným příslušníkům, osobám blízkým, dokonce i zvířeti oběti.⁵⁴

K pohrůžce násilí anebo jiné těžké újmy nemusí dojít při osobním kontaktu, ale stačí, že pachatel tak učiní například telefonicky, „*pachatel pronese telefonicky pohrůžku násilím s tím, aby se poškozená dostavila na určité místo za účelem pohlavního styku, jinak jí zlomí ruku; poškozená se z obavy z uskutečnění pohrůžky násilím, neboť zná agresivitu pachatele, na jím uvedené místo dostaví a zde již bez další pohrůžky násilím se podrobí jeho vůli.*“⁵⁵

Pohrůžka nemusí být v konečném důsledku ani vyjádřená verbálně, postačí pouze konkludentní projev vůle. Tak například v případě řešeném Vrchním soudem v Olomouci obžalovaný opakovaně vyhrožoval a projevoval fyzickou agresi vůči matce nezletilé poškozené. Vrchní soud tedy uzavřel, že v situaci, kdy nezletilé poškozené přikázal, aby splnila jeho sexuální požadavky, přičemž ji opakovaně sděloval, že tyto jsou pro ni trestem, dal tímto svým chováním poškozené jednoznačně najevo, že pokud se odmítne podvolit jeho vůli, je připraven vůči ní užít násilí. Z výpovědi poškozené, která v rámci své výpovědi opakovaně zmiňovala, že má z obžalovaného strach, pak lze dovodit, že v daný moment situaci vnímala stejně.⁵⁶

Jinou těžkou újmu se pro účely trestného činu znásilnění rozumí přivození jakékoliv újmy na cti, majetku, pověsti, nebo újmy, jež vznikne v důsledku narušení vztahů pracovních případně

⁵⁴ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-153-0. str. 25.

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁵⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 6 To 3/2013.

rodinných.⁵⁷ „(...) může ji být i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu, jímž pachatel poškozenému hrozí, a nutí ho tak něco konat, opomenout nebo trpět. Je přitom nerozhodné, zda se poškozený trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, dopustil či nikoli“⁵⁸.

Například zveřejnění erotických fotografií v časopise, který vychází v ČR, případně jejich zaslání rodičům je dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR také onou pohrůzkou jiné těžké újmy. „*Erotické fotografie s ohledem na obecně přijímaný morální kodex nepatří k běžnému zobrazování, ale náleží do oblasti fotografického ztvárnění reality, která se vymyká z obvyklého náhledu na morálku mladé ženy. Může proto vést k odsudku a jisté diskriminaci pro její další život, který tak lze výrazně negativně ovlivnit. Na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že takové erotické fotografie byly vytvořeny se souhlasem poškozené, avšak na základě přesně stanovených podmínek bez možnosti jejich zveřejnění.*“⁵⁹ Další ukázkou tzv. jiné těžké újmy je například i situace, kdy obviněný vyhrožoval exekucí na nemovitost rodičů poškozené. Toto zajisté představuje závažnou újmu na majetkových právech, nejen samotné poškozené, ale i rodičů, jímž dům patřil. Hrozba exekuce tak byla v uvedeném případě způsobila naplnit znaky „pohrůžky jiné těžké újmy“ ve smyslu ustanovení § 185 TZ.⁶⁰

Lze uzavřít, že také pohrůžka jiné těžké újmy musí dosahovat určité intenzity. Intenzity, jež je způsobila vyvolat obavu obdobnou, jako je tomu v případě ohrožení života anebo zdraví. Ovšem i tuto je potřeba posuzovat s ohledem na specifika konkrétního případu, individualitu poškozené osoby i vliv na její psychiku.⁶¹ Totožná pohrůžka jiné těžké újmy může mít různý dopad na dvě odlišné osoby.

Donucení

Předpokladem pro spáchání trestného činu znásilnění, je nedobrovolnost sexuální aktivity na straně poškozené osoby, resp. její donucení k tomuto jednání. „*Donucením jiného k pohlavnímu styku se rozumí překonání jeho vážně míněného odporu nebo jeho podlehnutí při seznání beznadějnosti kladení odporu, s ohledem na to, že mu pachatel za použití násilí nebo pohrůžky*

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.6.2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011[online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [8 Tdo 612/2011 - Pohrůžka jiné těžké újmy; vydírání | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.](#)

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy nedal žádnou možnost odpor projevit.“⁶² Skutečnost, že donucovaná osoba po projevení svého vážně míněného nesouhlasu posléze upustí od tohoto projevu například z důvodu strachu, beznadějnosti nebo vyčerpanosti, nezabavuje pachatele trestní odpovědnosti. O trestný čin znásilnění půjde i v případě, kdy pachatel jakoukoliv formou výše zmíněného nátlaku donutí osobu k pohlavnímu styku s jinou osobou, jejich pohlaví je přitom bezpředmětné. Toto donucení se přitom může vztahovat na obě osoby, případně jen na jednu z nich. Vztahuje-li se donucení pouze na jednu osobu a druhá s ní má pohlavní styk dobrovolně, bude tato zpravidla spolupachatelem.⁶³

Zneužití bezbrannosti

Bezbranností se rozumí situace, v níž je oběť ve stavu, ve kterém není schopna projevat svou vůli, resp. situace, v níž není schopná klást adekvátní odpor. Typicky půjde o situaci tvrdého spánku poškozené osoby, dále situaci, v níž je osoba v bezvědomí, silně opojena alkoholem nebo pod vlivem drog.⁶⁴ „(...) obviněný k tomu, aby se způsobem srovnatelným se souloží ukojil, zneužil celkovou bezbrannost poškozené, která v době jím prováděných sexuálních praktik na jejím těle, tvrdě spala...“⁶⁵ Soudy tedy v uvedeném případě shledaly, že obviněný si pohlavní styk vynutil, neboť jej na poškozené vykonal v době jejího tvrdého spánku, v důsledku čehož nezaznamenala sexuální jednání obviněného. S ohledem na tuto skutečnost soudy uzavřely, že sexuální útok byl na poškozené spáchán ve stavu její bezbrannosti.⁶⁶

Stav bezbrannosti však nutně neznamená jenom stav absolutní bezbrannosti (např. bezvědomí osoby, osoba opoutaná na lůžko...), ale může jít i o stav, v němž je obranyschopnost oběti omezena anebo snižena (např. osoba s fyzickou vadou omezující její hybnost, osoba upoutaná na vozíku, osoba, stížená duševní chorobou...). Tyto osoby sice vnímají okolní svět, avšak nejsou schopny buďto fyzicky a/nebo psychicky vzdorovat. Zneužitím této bezbrannosti se pak rozumí situace, kdy pachatel o tomto stavu oběti ví a zneužije jej za účelem dosažení svého „cíle“. ⁶⁷ Pachatel se dopustí trestného činu znásilnění ve formě zneužití bezbrannosti, nikoliv jen tím, že oběť v tomto

⁶² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021 sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [8 Tdo 1170/2021 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz).

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021 sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [8 Tdo 1170/2021 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz).

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

stavu našel, ale i tím, že jej do tohoto stavu uvedl (např. tím, že spolu popíjeli alkohol), tedy nikoliv lstí.⁶⁸

O zneužití bezbrannosti půjde i v případě, kdy se poškozená jakožto pacientka dostavila na gynekologické vyšetření. Poškozená v rubrikovaném případě zaujala pozici v gynekologickém křesle. Tato pozice umožňuje lékaři fyzický kontakt s pohlavními orgány pacienta. Obviněný využil této polohy a alespoň jednou svůj penis zasunul do vagíny poškozené. Poškozená posléze z křesla seskočila. Odvolací i Nejvyšší soud výše popsanou situaci definoval jako zneužití stavu bezbrannosti. Ta spočívá v nepřirozené poloze a odvráceném zraku při gynekologickém vyšetření, ale i v psychickém stavu, neboť ze strany pacienta je do lékaře vkládána jistá důvěra při provádění lékařských úkonů, a navíc také panuje představa o mentální převaze lékaře.⁶⁹

Zneužití bezbrannosti deklaroval ve svém rozhodnutí Nejvyšší soudu ČR ze dne 23.11. 2017 sp. zn. 6 Tdo 1179/2017. V řešené kauze, byl obviněný uznán vinným ze spáchání trestného činu znásilnění, neboť nezletilé poškozené zasouval prsty do vagíny, mazal mastí přirození, a dokonce na ní vykonal soulož. Přitom tak činil za zneužití bezbrannosti poškozené, když tato vzhledem ke svému věku, psychické vyspělosti a sociálnímu prostředí, v němž vyrůstala, nedokázala pochopit smysl a význam takového jednání obviněného. *„Právě o zneužití této psychické bezbrannosti nezletilé poškozené šlo v posuzované věci, neboť dotyčná poškozená s ohledem na svůj věk vůbec nechápala význam požadavků obviněného a nemohla si uvědomovat ani následky jeho jednání.“*⁷⁰

Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že za stav bezbrannosti nelze považovat pouze stav fyzické bezbrannosti tedy stav, kdy oběť nedokáže fyzicky projevit odpor, nýbrž i stav psychické bezbrannosti, ale například i situace, kdy oběť vzhledem k fyzické převaze anebo odlehlosti místa zhodnotí, že bránit se nemá cenu. O bezbrannost lze hovořit i v případě nízkého věku oběti *„(...) nebyla schopna adekvátně projevit svou vůli, pochopit jednání pachatele a bránit se mu, i když netrpěla duševní poruchou, měla pozitivní vztah k pachateli a jeho jednání nevnímala jako něco, co by jí ubližovalo.“*⁷¹ Bezbrannost z důvodu nízkého věku je však potřeba posuzovat komplexně.

⁶⁸ FREMR Robert. § 185 Trestní zákoník, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7478-791-1.

⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.8.2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [3 Tdo 929/2011 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2017, sp.zn. 6 Tdo 1179/2017 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [6 Tdo 1179/2017 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#).

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [7 Tdo 833/2021 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

To znamená, že bezbrannost nelze odůvodňovat pouhým odkazem na věk poškozené oběti. To samozřejmě neplatí v případech, kdy je obětí například kojeneček, u nějž je patrné, že jeho psychický vývoj nemohl zdaleka dosáhnout stádia, v němž by byl schopen pochopit pachatelovo jednání a jeho škodlivost.⁷² Komplexní posouzení je však žádoucí v situacích, kdy je dítě způsobilé si uvědomovat jednání pachatele, resp. jeho škodlivost a je tedy způsobilé projevit i svůj nesouhlas s tímto jednáním, případně se tomuto účinně bránit. Stav bezbrannosti je pojmem, který zahrnuje nejen okolnosti na straně oběti, ale také okolnosti spojené s pachatelem a dalšími okolnostmi konkrétního případu. Kromě způsobu, místa a času útoku se také zohledňuje osobnost pachatele, jeho fyzické schopnosti, vztah mezi pachatelem a obětí, včetně jejich předchozí sociální interakce. U blízkých osob se může zohlednit i širší kontext rodinných vztahů. Pachateli jsou všechny tyto okolnosti dobře známy a často je využívá k dosažení svých cílů. K vyhodnocení stavu bezbrannosti, zejména u dětí, je proto důležité zvážit nejen to, zda si oběti byly vědomy nepřiměřenosti pachatelova jednání, ale především to, zda byly schopny se efektivně bránit proti útoku pachatele s ohledem na všechny další okolnosti případu.⁷³

Nutno podotknout, že pachatel se obvinění ze znásilnění nesprostí svým přesvědčením o tom, že nebyla-li by oběť ve stavu bezbrannosti, svolila by k pohlavnímu styku.⁷⁴

Závěrem se ještě sluší dodat, že v situaci, kdy pachatel lstí přivodí poškozené osobě stav bezbrannosti sám svým aktivním jednáním, například tím, že ji nabídne drogu, aby u ní navodil stav bezbrannosti tak, aby nebyla schopná kladení odporu, přičemž úmyslem pachatele bude vykonání nedobrovolného pohlavního styku, je třeba takové jednání klasifikovat jako znásilnění za použití násilí, a nikoliv znásilnění zneužitím bezbrannosti.⁷⁵

Subjektivní stránka

Trestný čin znásilnění patří mezi trestné činy úmyslné⁷⁶, a proto domnívá-li se obviněný, vzhledem k menší intenzitě odporu poškozené osoby, s níž má v úmyslu mít pohlavní styk, že tato s jeho jednáním souhlasí, resp. je tento odpor předstíraný, lze tuto situaci vyhodnotit jako skutkový omyl

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.8.2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014-32 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 782/2014-32 \(www.nsoud.cz\)](http://www.nsoud.cz) - Beck-online.

⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.8.2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014-32 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [11 Tdo 782/2014-32 \(www.nsoud.cz\)](http://www.nsoud.cz) - Beck-online.

⁷⁴ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 226.

⁷⁵ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 224.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

negativní. To znamená, že obviněný nevěděl o okolnostech, které by naplňovaly skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, v důsledku čehož by byla vyloučená jeho odpovědnost. Odpovědnost pachatele však není vyloučena v situaci, kdy je odpor poškozené osoby méně intenzivní v důsledku jejího opožděného vývoje osobnosti, přičemž tato skutečnost je pachateli známa.⁷⁷

Ve prospěch pachatele nebude svědčit ani situace, kdy od svého jednání upustí jenom v důsledku lsti poškozené osoby.⁷⁸ „Obviněný ustal od pokračování v jednání, vedoucím k dokonání trestného činu znásilnění, když napadená značně již vyčerpána, použila lsti a prohlásila, že to půjde dobrovolně, pod podmínkou, že jí nalezne střevíc. Obviněný této lsti uvěřil.“⁷⁹ V uvedeném případě se tedy pachatel nerozhodl dobrovolně upustit od svého násilného jednání. Pachatel v tomto svém jednání ustal až v důsledku lsti napadené. S ohledem na tuto skutečnost tak nelze hovořit o dobrovolném upuštění od dalšího jednání, které bylo potřebné k dokonání trestného činu znásilnění.⁸⁰

Stejně tak o dobrovolné upuštění od dalšího jednání nepůjde ani v případě, kdy pachatel, v případě zneužití bezbrannosti, od svého jednání upustil, neboť stav bezbrannosti poškozené osoby pominul (např. oběť se ze spánku probudila) a s tímto jednáním projevila nesouhlas, neboť tato okolnost je pak důvodem, pro nějž nemohl pachatel trestný čin zamýšleným způsobem dokonat.⁸¹

Subjekt:

Pokud jde o pachatele trestného činu znásilnění k tomuto lze toliko uvést, že pachatelem může být jakákoliv fyzická osoba, ale i osoba právnická.⁸²

⁷⁷ Ibid. str. 1834-1849.

⁷⁸ Ibid. str. 1834-1849.

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 28.4.1965, sp.zn. 2 Tz 5/65 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [2 Tz 5/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 28.4.1965, sp.zn. 2 Tz 5/65 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [2 Tz 5/65 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁸² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

1.2. Sexuální nátlak

„Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti... Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.“⁸³

Předně nutno podotknout, že tento trestný čin byl do právního řádu zaveden až v roce 2010. Z důvodové zprávy plyne, že „*Toto ustanovení je i provedením rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Uvedený trestný čin naplňuje rovněž požadavky návrhu Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním.*“⁸⁴ Tento návrh Úmluvy požaduje rozšíření trestního postihu i na méně závažné případy sexuálního zneužívání dětí mladších 18 let, a to v situaci, kdy pachatel zneužije závislost dítěte, bezbrannosti nebo svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Zavedením skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku tak Česká republika plní závazky, jež má vůči Evropské unii a Radě Evropy.⁸⁵

Objekt:

Chráněným zájmem tohoto ustanovení je možnost rozhodovat o pohlavních vztazích.⁸⁶ V rámci těchto pohlavních vztahů se pachatel sexuálního jednání neúčastní, nýbrž mu pouze přihlíží, a to za účelem svého sexuálního vzrušení. Vzhledem ke skutečnosti, že pohnutka nepatří mezi obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu, může být motivací pachatele ke spáchání tohoto trestného činu například i pomsta, ať už oběti nebo jí osobám blízkým, případně jeho úmysl obět' ponížit.⁸⁷

⁸³ Trestní zákoník č. 40/1964 Sb.

⁸⁴ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [40/2009 Dz - Beck-online](#).

⁸⁵ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [40/2009 Dz - Beck-online](#).

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁸⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. str. 36.

Objektivní stránka:

Trestný čin sexuální nátlak je jakousi kombinací, trestného činu vydírání a trestného činu tzv. zneužití závislosti osoby, jež byl upraven v ustanovení § 243 TZ ve znění účinném od 1.1.1962 do 31.12.2009, přičemž byl doplněn o sebeukájení, obnažování a jiné srovnatelné chování.

Trestný čin sexuální nátlak v sobě zahrnuje de facto tři samostatné skutkové podstaty.⁸⁸ První z nich chrání každého, kdo by byl násilím, pohrůzkou násilí anebo pohrůzkou jiné těžké újmy donucen k sebeukájení, obnažování, resp. jinému srovnatelnému chování. Druhá skutková podstata pak sankcionuje toho, kdo k výše uvedenému jednání (tj. pohlavnímu sebeukájení, obnažování anebo k jinému srovnatelnému chování), přiměje oběť tím, že zneužije její bezbrannosti. Pokud jde o třetí skutkovou podstatu, tato postihuje jednání pachatele, který tím, že zneužije závislosti osoby, nebo svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, přiměje oběť k pohlavnímu styku, k sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování.⁸⁹

Všechny tři skutkové podstaty mají společné to, že pachatel různým jednáním donutí oběť k tomu, aby se pohlavně sebeukájela, obnažovala případně činila jiné srovnatelné chování. Rozdíl ve skutkových podstatách lze spatřovat v tom, že u prvních dvou skutkových podstat je vztah mezi obětí a pachatelem irelevantní. V případě třetí skutkové podstaty je však pro její naplnění nezbytně nutné, aby mezi obětí a pachatelem jakýsi vztah existoval. Jedná se o situaci, v níž oběť pachateli důvěřuje, resp. je pod jeho vlivem. Pro všechny tři základní skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku, je naopak příznačné to, že k trestnímu stíhání týkajícího se jednání uvedeného v odst. 1 a 2 je nezbytný souhlas poškozené(ho), to samozřejmě pouze za předpokladu, že poškozená(ý) je ve vztahu k pachateli osobou, která má v postavení svědka právo odepřít výpověď dle ustanovení § 100 zákona č. 141/1961 Sb.⁹⁰

Tak jako i v případě trestného činu znásilnění, i v tomto případě, chceme-li správně posuzovat, které jednání naplňuje skutkovou podstatu trestného činu sexuální nátlak a které nikoliv, je třeba jednotlivé složky řádně rozebrat. Pojmy jako násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy, donucení a pohlavní styk byly již detailně rozebrány kapitole 1.1. v rámci trestného činu znásilnění v této kapitole se proto zaměřím na rozbor dalších pojmů příznačných pro trestný čin sexuální

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 628.

nátlak, a to závislost, důvěryhodnost, sebeukájení, obnažování a jiné srovnatelné chování, zneužití závislosti, postavení, důvěryhodnosti nebo vlivu. Správné pochopení těchto pojmů je nezbytné k tomu, abychom dokázali správně hmotně-právně posoudit určité jednání. V praxi se lze setkat se situací, kdy jednání obviněných je velice obtížně podřadit pod konkrétní skutkovou podstatu. Tak například, zatímco trestný čin znásilnění obsahuje termín bezbrannost oběti trestný čin sexuálního nátlaku počítá se závislosti oběti. V případě znásilnění používá zákonodárce výraz donutí v případě sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití užívá výraz přiměje.

Byť se nám na první pohled může zdát, že rozdíly mezi znaky trestného činu znásilnění a trestného činu sexuálního nátlaku jsou zcela jasné, z praxe vyplývá, že působí jisté potíže.

Toto lze ilustrovat na případě řešeném Vrchním soudem v Praze, ze dne 11.4.2013, sp.zn. 2 To 12/2013. V uvedeném případě Vrchní soud částečně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze, jímž byl obviněný mimo jiné uznán vinným ze spáchání trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) odst. 3 písm. c) TZ. Městský soud v předmětném rozhodnutí deklaroval, že obviněný se tohoto jednání dopustil tím, že poškozenou donutil nejen ke klasické souloži, ale i k análnímu a orálnímu styku. Obviněný ji k tomuto jednání přiměl tak, že v ní vyvolal obavy o její zdravotní stav. Obviněný poškozené vyhrožoval například tím, že pokud nesplní jeho pokyny⁹¹ „*rozhýbe ji nádor v těle a do druhého dne zemře. (...) například skupinový sex stanovil jako poslední podmínku léčení, kterou poškozená musí splnit.*“⁹² Městský soud v Praze toto jednání posoudil jako uvedení poškozené v omyl, neboť obviněný poškozené namluvil, že trpí nevléčitelnou nemocí a zároveň ji přesvědčil o svých léčitelských schopnostech, a to do takové míry, že ji uvedl do stavu **bezbrannosti, přičemž tuto situaci pak zneužil k tomu, aby poškozenou donutil k uskutečnění pohlavního styku.**⁹³ Vrchní soud však uzavřel, že obviněný se nedopustil trestného činu znásilnění, nýbrž trestného činu sexuálního nátlaku, neboť jednání obviněného posoudil jako jednání, kdy zneužil závislosti poškozené.

Rozboru pojmu zneužití bezbrannosti jsem se již věnovala v předchozí kapitole, nicméně v kontextu trestného činu sexuálního nátlaku se sluší uvést, že kdežto v případě trestného činu znásilnění připadala v úvahu i bezbrannost absolutní, tedy stav, v němž oběť nevnímá, neuvědomuje si, co se s ní děje, tudíž nedokáže jakkoliv ovlivňovat jednání pachatele, v případě

⁹¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [2 To 12/2013 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online.](#)

⁹² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013 [online]. [cit.24.1.2023]. Dostupné z [2 To 12/2013 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online.](#)

⁹³ Ibid.

skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužití vyjádřeného v odst.1 alinea 2 je tato celková bezbrannost vyloučená.⁹⁴ „*Předpokladem je, aby osoba, vůči níž je ze strany pachatele vyvíjen sexuální nátlak, požadavky a vůli pachatele vnímala a přiměřeně ke svému stavu chápala, jaké jednání od ní požaduje.*“⁹⁵ Bezbrannost této osoby proto může spočívat v její fyzické nebo psychické bezmocnosti, případně v kombinaci obou, podmínkou, ale bude aby alespoň částečně resp. omezeně byla schopna vnímat a reagovat na pachatelovy požadavky. Takovou osobou bude například osoba spoutaná, upoutaná na lůžko nebo invalidní vozík, trpící duševní poruchou, mentálním postižením, ale i dítě a osoba v pokročilém věku.⁹⁶ Za stav bezbrannosti lze považovat například i situaci, kdy oběť pro duševní poruchu není schopná posoudit jednání pachatele.⁹⁷ Obecně lze tedy říct, že „*oběť je bez přičinění pachatele v takovém stavu, ve kterém není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna projevit či klást dostatečný odpor jeho jednání.*“⁹⁸

Zneužití závislosti:

Naproti tomu stav **závislosti** je situace, kdy je oběť určitým způsobem odkázaná na pachatele, což má za následek to, že se nemůže zcela svobodně rozhodovat, přičemž není nezbytně nutná tzv. patologická závislost. To znamená, že oběť stále určitým prostorem pro rozhodování disponuje.⁹⁹ Takovými vztahy, které v sobě určitý druh závislosti obsahují, jsou například vztahy mezi vychovatelem a chovancem, opatrovníkem a opatrovancem, dále mezi dlužníkem a věřitelem, popřípadě vztahy vyplývající ze zaměstnaneckého poměru, tedy vztah nadřízeného a podřízeného.¹⁰⁰ Pachatelem je osoba, která má nad obětí dohled, resp. nad ní bdí.¹⁰¹

Stav závislosti, tak jak jej má namysli ustanovení § 186 TZ může spočívat například i v závislosti vytvořené v důsledku manipulace pachatele, který tvrdí, že je léčitel a jako jediný je schopen vyléčit nevyléčitelnou nemoc poškozené právě prostřednictvím pohlavního styku.¹⁰² Vrchní soud tedy uzavřel, že „*zneužití takové psychické závislosti poškozené ze strany pachatele k tomu, aby*

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

⁹⁵ Ibid. str. 1834-1849.

⁹⁶ Ibid. str. 1834-1849.

⁹⁷ Ibid. str. 1834-1849.

⁹⁸ FREMR Robert. § 186 Trestní zákoník, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7478-791-1

⁹⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013 [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z [2 To 12/2013 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁰⁰ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 121.

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁰² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013 [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z [2 To 12/2013 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

*s ním poškozená uskutečnila pohlavní styk, tedy nenaplnňuje znaky trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1 TrZ, spáchaného formou zneužití bezbrannosti poškozené, ale naplňuje znaky trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 TrZ.*¹⁰³

Z právě popsané situace je patrné, že byt' se na první pohled může zdát, že jednání naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění, i drobná nuance v jednání pachatele může mít za následek jinou právní kvalifikaci skutku. Obtížnost správného posouzení jednání může spočívat také v tom, že závislost oběti na pachateli je čistě subjektivní, a proto její hodnocení podle jiných objektivních názorů, není zcela namístě.¹⁰⁴ „(...) *obecné smýšlení, zda se podle názorů jiných mohla z takového vlivu vymanit, nejsou zcela namístě. Totéž platí ohledně námitek, že stěžovatelka mohla kdykoli vztah s vedlejším účastníkem skončit.*“¹⁰⁵ Zajisté obecně můžeme souhlasit s tím, že poškozená mohla tento vztah ukončit, i přesto však nelze zpochybňovat, že sexuální praktiky pachatele pociťovala jako příkoří, byly ji nepříjemné, a právě s ohledem na existující závislost je snášela.¹⁰⁶

Pro dokreslení situace se podívejme na *zneužití závislosti* na kauze řešené Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 8 Tdo 783/2017-I. ze dne 20.9.2017. V uvedeném případě se obviněný, jakožto trenér poškozené, od roku 2011 do roku 2014, a tedy delší časový úsek, na poškozené dopouštěl různých sexuálních jednání. Obviněný se bránil mimo jiné tím, že žádný vztah závislosti mezi ním a poškozenou neexistoval a poškozená se těchto sexuálních aktivit účastnila dobrovolně, nikterak se jej nebála, a navíc se chovala způsobem, z něhož obviněný dovodil její zálibení. Obviněný také uvádí, že k souloži došlo až v době, kdy poškozená byla starší patnácti let. Pro úplnost je potřeba uvést, že v časovém úseku, v němž se obviněný těchto jednání dopouštěl, bylo poškozené 16 až 19 let. Znak zneužití závislosti však byl soudem spatřován v tom, že v souladu s ustanovením § 126 zákona č. 40/2009 Sb.¹⁰⁷ byla poškozená dítětem, což mělo za následek, že se dle názoru soudu nemohla svobodně rozhodovat a na obviněného tak byla odkázaná jako na učitele a současně trenéra. Obviněný na poškozenou vyvíjel nátlak a to tím, že v případě, že mu nebude po vůli,

¹⁰³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013 [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z [2 To 12/2013 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁰⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20.10.2021, sp. zn. IV. ÚS 707/21 [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document/view.seam?documentId=njztonzrga3tsx3vom&groupIndex=0&rowIndex=0#>.

¹⁰⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20.10.2021, sp. zn. IV. ÚS 707/21 [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document/view.seam?documentId=njztonzrga3tsx3vom&groupIndex=0&rowIndex=0#>.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Dle ustanovení § 126 zákona č. 40/2009 Sb. se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

přestane ji trénovat. S ohledem na skutečnost, že sama poškozená, jež byla ve své sportovní kariéře úspěšná a měla ji na prvním místě, neviděla jinou možnost než se obviněnému podřídit. Tato závislost byla navíc umocněna tím, že se všechno odehrávalo v prostředí maloměsta, což mělo za následek to, že poškozená měla omezené možnosti při volbě jiného trenéra.¹⁰⁸

K pojmu závislost se ještě sluší uvést, že o její zneužití nepůjde v případě, kdy mezi pachatelem a obětí existuje od samého počátku vzájemný citový vztah, anebo v případě, kdy pachatel využil jiné okolnosti.¹⁰⁹ Toto ostatně plyne i z judikatury Nejvyššího soudu „*Milostný vztah mezi pachatelem a poškozenou osobou mladší než patnáct let zpravidla vylučuje u trestného činu pohlavního zneužívání, aby k jeho spáchání došlo zneužitím závislosti poškozené osoby.*“¹¹⁰ Toto ovšem platí pouze v případech, kdy tento milostní vztah mezi poškozenou osobou a pachatelem existoval od samého počátku. To vyžaduje, aby i sama poškozená tento vztah takto vnímala a byla schopna jej s ohledem na své rozumové a mravní schopnosti takto posoudit.¹¹¹ Jinými slovy, nebyl-li vztah mezi obviněným a poškozenou od samého počátku milostný, když vztah dospělého obviněného a jedenáctileté poškozené započal tím, že dotyčnou obviněný zpočátku osahával na prsou a genitáliích, přičemž ji zároveň zavázal k mlčenlivosti, nelze hovořit o jednání, jež by vylučovalo zneužití závislosti. V uvedeném případě, tedy neexistoval vztah, který by závislost vylučoval. Naopak jedenáctiletá poškozená obviněného vnímala jako autoritu, byla na něj odkázaná a tím byla její svoboda rozhodování v tomto směru značně omezena.¹¹²

Zneužití důvěryhodnosti a vlivu vyplývajících z postavení

V kontextu trestného činu sexuálního nátlaku je pak potřeba věnovat pozornost i tzv. *zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu*. Pojem zneužití postavení a z toho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu je pojem mnohem širší než pouze zneužití závislosti, například osoby svěřené dozoru. Postavení, ze kterého vyplývá důvěryhodnost nebo vliv, zahrnuje jakékoliv postavení, jež na poškozenou osobu působí autoritou nebo v ní vyvolává důvěru. Z toho plyne, že toto postavení může zahrnovat jakékoliv vztahy, a tedy i vztahy, které nejsou založeny na svěřeni

¹⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.9.2017 sp.zn. 8 Tdo 783/2017-I. [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z [8 Tdo 783/2017-I. \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2010 sp. zn. 8 Tdo 1494/2009 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z [8 Tdo 1494/2009 \(slv.cz\)](#).

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2010 sp. zn. 8 Tdo 1494/2009 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z [8 Tdo 1494/2009 \(slv.cz\)](#).

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z [11 Tdo 759/2006 \(Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu\) - Beck-online](#).

dozoru.¹¹³ „*Takové postavení zahrnuje vedle vztahů vytvořených na základě svěřeni dozoru i jiné vazby mezi pachatelem a obětí, které nejsou spjaty přímo s povinností dozoru nad takovou osobou, ale obviněný již tím, v jakém je vůči oběti postavení, vyvolává v ní důvěru nebo má vůči ní autoritu, popř. ji (svými úspěchy, schopnostmi apod.) ovlivňuje.*“¹¹⁴ Obecně lze tedy říct, že tato osoba je v předmětné sociální skupině uznávaným členem, je přitom irelevantní, z jakého důvodu.¹¹⁵ Tak například dělnici, jež je podřízená vedoucímu dílny, nelze zajisté považovat za osobu svěřenou jeho dozoru. Jenže je nepochybné, že jeho postavení vedoucího dílny má na tuto dělnici vliv, a proto zneužije-li tohoto postavení, dojde k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 186 odst. 2 TZ.¹¹⁶

O zneužití postavení půjde i v případě dlouhodobého vztahu mezi obviněným a poškozenou, kdy tento nemusí být ryze pracovněprávní. Například v případě řešeném Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 7 Tdo 864/2019 obviněný, jakožto nadřízený poškozené na ní kromě jiného vyvíjel nátlak i dlouhodobým stalkingem, ale i opakovanými a četnými vyhrůžkami směřujícími nejen vůči samotné poškozené, ale i vůči jí osobám blízkým. Nadto obviněný poškozené sliboval, že pokud se mu podvolí a splní, co od ní vyžaduje, ukončí svoje jednání. Všechny tyto skutečnosti poškozenou přiměly k tomu, že se obviněnému podvolila a nekladla odpor, byť nejednala ve svobodné vůli. Nutno podotknout, že poškozená byla v tomto případě osobou značně submisivní s nízkým sebevědomím. Obviněný si byl tohoto povahového rysu poškozené vědom.¹¹⁷ „*Obviněný stále posouval hranice tohoto vztahu nadřízenosti a podřízenosti, eskaloval požadavky vůči poškozené a tato se mu s ohledem na jeho výhrůžky, svoji submisivní povahu a podlomené sebevědomí podřizovala s tím, že doufala, že obviněný splní své sliby, a poté co vyhoví jeho požadavkům, přestane ji obtěžovat.*“¹¹⁸ Soud proto uzavřel, že byl naplněn znak zneužívaje svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.¹¹⁹

Stejně jako v případě trestného činu znásilnění, i skutková podstata trestného činu sexuální nátlak v sobě zahrnuje různé sexuální jednání, jímž je pohlavní sebeukájení, obnažování a jiné

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹¹⁵ Ibid. str. 1834-1849.

¹¹⁶ Ibid. str. 1834-1849.

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.7.2019 sp. zn.7 Tdo 864/2019 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 864/2019 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](http://www.nsoud.cz)

¹¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.7.2019 sp. zn.7 Tdo 864/2019 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 864/2019 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](http://www.nsoud.cz)

¹¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.7.2019 sp. zn.7 Tdo 864/2019 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 864/2019 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](http://www.nsoud.cz)

srovnatelné chování. V případě sexuálního nátlaku, však na rozdíl od znásilnění, pachatel přinutí oběť k sexuálnímu jednání. Na těchto erotických, resp. sexuálních úkonech se sám pachatel fyzicky nepodílí, toto jednání pouze pozoruje za účelem sexuálního vzrušení.¹²⁰

Sebeukájení:

Sebeukájením, neboli též ipsací, onanií, masturbací ve smyslu ustanovení § 186 TZ se rozumí takové jednání oběti, při kterém se tato sama pohlavně ukájí. Tohoto zpravidla dosahuje drážděním vlastních erotogenních zón, jako jsou například prsa, stehna, ale i pohlavních orgánů. Je přitom bezpředmětné, zdali toto činí rukama nebo pomocí erotických pomůcek. Není přitom vyloučené ani použití běžných předmětů.¹²¹ Obecně tedy lze sebeukájení definovat jako provádění sexuálních praktik, během nichž si oběť sama na svém těle provádí činnosti, které vedou k dráždivým projevům (např. masírováním, hlazením nebo jiným drážděním genitálií, prsou, stehem ale i oblasti análního otvoru).¹²²

Tak například v případě řešeném Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 3 Tdo 909/2017, ze dne 20. 12. 2017, pachatel mimo jiné donutil poškozenou k tomu, aby si do pohlavního ústrojenství zasouvala šišku salámu. Pachatel ji k tomuto jednání donutil pod pohrůžkou toho, že v případě, že se jeho požadavku nepodvolí, učiní tak sám. Vzhledem k dřívějšímu agresivnímu chování pachatele, poškozená tomuto požadavku vyhověla. Soudy nižších stupňů tak vzhledem k právě uvedenému shledaly, že obviněný tímto jednáním naplnil skutkovou podstatu trestného činu dle ustanovení § 186 TZ, a tedy *sexuálního nátlaku*. Obžalovaný se v uvedeném případě bránil tím, že k naplnění skutkové podstaty sexuálního nátlaku nemohlo dojít, neboť obžalovaný je přesvědčen, že pokud toto jednání poškozené nepřineslo žádné potěšení, nemohlo jít o sebeukájení.¹²³ K této argumentaci obžalovaného je potřeba uvést, že taková obhajoba se dle mého názoru jeví jako absurdní, když vzhledem k donucení oběti, lze jen stěží předpokládat, že k nějakému uspokojení dojde. Toto ostatně plyne i z rozhodnutí Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud uzavřel, že aby došlo k naplnění znaku pohlavního sebeukájení, není nezbytně nutné, aby toto jednání přineslo poškozené osobě nějaké uspokojení. Nadto hlavním cílem pachatele je zpravidla vlastní uspokojení sexuální potřeby, ke kterému může dojít i jinou formou než prostřednictvím přímé

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹²¹ FREMR Robert. § 185 Trestní zákoník, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7478-791-1.

¹²² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2017 sp. zn. 3 Tdo 909/2017 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pw4427haztama>.

sexuální aktivity. Nelze pominout ani fakt, že motivem jednání pachatele může být např. i ponížení oběti apod. Soud proto uzavřel, že argumentace obviněného je neopodstatněná.¹²⁴

Obnažování:

Obnažováním, pokud jde o trestný čin *sexuální nátlak* se rozumí svlékání, a tedy odhalování těch částí těla, které jsou z jistých důvodů, ať už estetických anebo tradičních, zakryty.¹²⁵ Jedná se o erotické části těla, zejména genitálie, u žen také prsa. Není nezbytné, aby došlo k úplnému obnažení těla, nýbrž postačí obnažení pouze některých intimních částí těla.¹²⁶

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.1.2022 sp. zn. 11 Tdo 6/2022 pak plyne, že pro naplnění skutkové podstaty ani není relevantní, zdali v případě pořizování fotografií byly zvlášť foceny pouze intimní partie, není podstatné ani to, že nebyly pachatelem požadovány pózy se sexuálním podtextem. V tam řešeném případě, se obviněný dopustil trestného činu sexuálního nátlaku tím, že zneužil bezbrannosti své pětileté neteře, když tato nedokázala pochopit účel jednání obviněného, který ji pod záminkou hry na modeling přiměl k tomu, aby se svlékla, lehla si a na tělo si přikládala „plavky z modelíny“, přičemž ji obviněný fotografoval.¹²⁷ *Skutková podstata zvlášť závažného zločinu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, odst. 5 písm. a) trestního zákoníku je naplněna již tím, že obviněný přiměl poškozenou, zneužívaje její bezbrannosti, k obnažování (vysvlékání oběti, při němž se odhalují části těla, které bývají tradičně zakryty, aniž by muselo dojít k úplné nahotě).*¹²⁸

Jiné srovnatelné chování:

Negativním výčtem jej můžeme vymezit jako jednání, které není pohlavním stykem, sebeukájením ani obnažováním.¹²⁹ Obecně lze říct, že se jedná o aktivity, které jsou na obětech vyžadovány pachateli, jež trpí nějakou sexuální deviací „např. některé sexuálně patologické praktiky

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2017 sp. zn. 3 Tdo 909/2017 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pw4427haztama>.

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹²⁶ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 121.

¹²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2022 sp.zn. 11 Tdo 6/2022 [online]. [cit.21.3.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnrugq2dax3oom&groupIndex=0&rowIndex=0>.

¹²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2022 sp.zn. 11 Tdo 6/2022 [online]. [cit.21.3.2023]. <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnrugq2dax3oom&groupIndex=0&rowIndex=0>.

¹²⁹ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 121.

*spočívající v sadistickém či masochistickém jednání.*¹³⁰ Může jít například nucení oběti k močení na pachatele (pising), případně nucení ženy, aby deformovala svá prsa svazováním a jiné.¹³¹

Přiměje jiného:

Pozornost si dle mého názoru zaslouží i pojem *přiměje jiného*, s nímž ustanovení § 186 TZ pracuje. Pokud jde o znásilnění pracuje trestní zákoník s pojmem *donucení*, sexuální nátlak užívá pojem *přiměje jiného*. Rozdíl mezi těmito pojmy spočívá v tom, že pro *donucení* je typická násilná forma jednání spočívající v užití násilí, nebo hrozbách.¹³² Naopak pojem *přiměje* neobsahuje prvky agrese. Může jít o různé druhy přemlouvání či žádostí.¹³³ Pachatel dosáhne svého jednání tím, že v podstatě zneužívá situaci oběti, která mu z určitých důvodů nemůže oponovat.¹³⁴ „*Nabízí se zde široká paleta způsobů, jimž lze oběť (nenásilnou formou, prostou výhrůžek) přimět k tomu, aby oběť konala, co po ní pachatel žádá.*“¹³⁵

Pro lepší pochopení tohoto pojmu, jej můžeme ilustrovat na případu řešeném Nejvyšším soudem pod sp.zn. 4 Tdo 710/2022. V rubrikované kauze byl obviněný kromě jiného uznán vinným ze spáchání trestného činu sexuálního nátlaku ve fázi pokusu, jehož se dopustil tím, že jakožto nadřízený poškozené si před ní stoupl, zatarasil tak vstupní dveře a obnažil svůj penis. Obviněný poškozenou vyzval, aby si jeho penis vložila do pusy, zároveň ji uchopil za zápěstí, čímž ji k sobě přitahoval. Tímto svým jednáním se jí snažil přimět k tomu, aby jeho přirození uchopila. Jelikož poškozená tomuto jednání vzdorovala, vyžadoval od ní alespoň ústní příslib, že ho jednou „vykouří“. Obdobného jednání se obviněný dopouštěl opakovaně, kdy poškozené adresoval narážky se sexuálním podtextem, bránil ji v odchodu z kanceláře a přitahoval ji k sobě, dokonce ji nabízel finanční odměnu za to, že mu ukáže prsa, případně ji povýší, vyhoví-li jeho sexuálnímu návrhům. Když poškozená ani tak nepodlehla vyhrožoval ji, že si najde jinou sekretářku a poškozené zařídí pozici s nižším platovým ohodnocením.¹³⁶ S ohledem na výše uvedené lze souhlasit se závěrem Nejvyššího soudu, že obviněný se aktivně, opakovaně až agresivně snažil poškozenou přimět k pohlavnímu styku (felaci), ale i k obnažování případně jinému

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹³¹ FREMR Robert. § 185 Trestní zákoník, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7478-791-1

¹³² KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2.

¹³³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹³⁴ FREMR Robert. § 185 Trestní zákoník, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7478-791-1

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.8.2022, sp. zn. 4 Tdo 710/2022 [online]. [cit.21.3.2023] Dostupné z: [4 Tdo 710/2022 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](http://www.nsoud.cz)

srovnatelnému chování, přičemž zneužíval svého nadřízeného postavení k poškození. Zamýšleného cíle se mu přitom nepodařilo dosáhnout jenom z důvodu odmítavého postoje poškozené. Jednání obviněného bylo navíc ukončeno jenom proto, že poškozená se vzdálila z jeho osobní blízkosti.¹³⁷

Subjekt:

Pokud jde o pachatele tohoto trestného činu, pachatelem může být nejen jakákoliv fyzická osoba, nýbrž i osoba právnická (srov. ustanovení §7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob).¹³⁸ Z ustanovení § 6 téhož zákona pak plyne, že Česká republika ani územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci nemohou být trestně odpovědné.¹³⁹ Trestní odpovědnost nenesou ani cizí státy, a to s ohledem na princip suverenity státu.¹⁴⁰

Subjektivní stránka:

K subjektivní stránce lze toliko uvést, že pro spáchání tohoto trestného činu je nezbytné úmyslné zavinění.¹⁴¹

Pro úplnost je potřeba uvést, že trestný čin *sexuální nátlak* je subsidiární k trestnému činu *znásilnění*. Naproti tomu vůči trestnému činu *útisku* (§ 177 TZ) a *vydírání* (§ 175 TZ) je trestným činem speciálním, a to i přesto, že pokud jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu *vydírání* (srov. § 175 odst. 2 písm. b), je jednání dle ustanovení § 186 odst. 3 písm. b) TZ mírněji trestáno. Toto lze dle mého názoru zajisté považovat za nedostatek právní úpravy.¹⁴²

Jak je patrné z odstavce 1 ustanovení § 186 rozdíl oproti *znásilnění* spočívá ve formě sexuálního jednání, kdy v případě § 186 TZ je tímto sebeukájení a obnažování.¹⁴³ Pokud jde o formu donucení, tato je v podstatě shodná s formami donucení *znásilnění* (násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy a bezbrannost). Porovnáme-li si odstavec 2 předmětného ustanovení se současnou definicí znásilnění, je patrné, že i sexuální nátlak postihuje sexuální jednání spočívající

¹³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.8.2022 sp. zn. 4 Tdo 710/2022 [online]. [cit.21.3.2023] Dostupné z: [4 Tdo 710/2022 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](https://www.nsoud.cz/710/2022)

¹³⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹³⁹ Zákon č. 418/2011 o trestné odpovědnosti právnických osoba řízení proti nim § 6.

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří; HERCZEG, Jiří. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob : komentář s judikaturou. 2. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 49-52 a 64-67

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 629.

¹⁴² NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 121.

¹⁴³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 285.

v pohlavním styku, ovšem na rozdíl od znásilnění poškozenou osobu k tomuto jednání přinutí tím, že zneužije její závislosti na pachateli, důvěryhodnosti nebo vlivu. Způsob donucení k pohlavnímu styku však není jediný rozdíl mezi trestným činem znásilnění a trestným činem sexuálního nátlaku.

Další rozdíl je spatřovat v rozdílnosti trestních sazeb. Přiměje-li pachatel oběť k souloži tím, že zneužije její závislosti, bude toto jednání potrestáno mnohem nižší trestní sazbou než v případě například zneužití bezbrannosti.¹⁴⁴ Tato rozdílnost ve výši trestních sazeb může být společností vnímána tak, že vynucení pohlavního styku zneužitím závislosti je méně trestuhodné, resp. méně společensky nebezpečné než vynucení násilím, pohrůzkou násilí, jako je tomu v případě znásilnění.¹⁴⁵ Na druhé straně se domnívám, že rozdíly v trestních sazbách lze odůvodnit tím, že v případě užití násilí může být poškozené osobě způsobená újma na zdraví.

Pokud jde o mě, toto rozdílné trestání mi připadá poněkud nelogické, neboť se domnívám, že dojde-li k nechtěnému pohlavnímu styku, je dle mého bezpředmětné, zdali k tomuto došlo tím, že pachatel zneužil závislost oběti, anebo proti ní užil násilí. Jak již bylo uvedeno výše, objektem obou těchto trestných činů je „svoboda rozhodování v pohlavních vztazích“¹⁴⁶. Domnívám se, že tato rozdílnost pak v praxi působí potíže orgánům činným v trestném řízení i soudům, a navíc může mít za následek, že v situaci, kdy trenér přinutí sportovkyni k pohlavnímu styku, bude toto jednání posuzováno dle ustanovení § 186 TZ.¹⁴⁷

Otázkou tak zůstává, proč zákonodárce podřadil de facto totožné jednání pod ustanovená § 186 TZ, a nikoliv pod trestný čin znásilnění. Odpověď však nenalezneme ani v důvodové zprávě, ani v komentářové literatuře případně judikatuře soudů.¹⁴⁸ Z důvodové zprávy se pouze podává, že hlavním cílem právní úpravy je ochrana dětí před sexuálním zneužíváním, a to v souladu s Úmluvou Rady Evropy o ochrany dětí před vykořisťováním a sexuálním zneužíváním.

Za nelogickou pak považuji i skutečnost, že kvalifikovaná skutková podstata, jež je obsažena v odstavci 5 ustanovení § 186 TZ se váže pouze k jednání obsaženém v základní skutkové podstatě

¹⁴⁴ Ibid., str. 285.

¹⁴⁵ Ibid., str. 286.

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁴⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 286.

¹⁴⁸ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 286.

tohoto trestného činu uvedené v odstavci 1.¹⁴⁹ „*Jinak řečeno, pokud pachatel jedná způsobem předvídaným ve druhé základní skutkové podstatě tohoto trestného činu uvedené v § 186 odst. 2 TrZ, a toto jednání směřuje vůči dítěti mladšímu 15 let nebo je jím způsobena těžká újma, čin nemůže být posuzován podle § 186 odst. 5 TrZ (srov. Rt 19/2018).*“¹⁵⁰

¹⁴⁹ ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. Trestněprávní revue, 2023, č. 3, s. 125-132, s. 126. [online]. [cit.11.12.2023] Dostupné z: [TR 3/2023 s. 125 - Beck-online](#).

¹⁵⁰ ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. Trestněprávní revue, 2023, č. 3, s. 125-132, s. 126. [online]. [cit.11.12.2023] Dostupné z: [TR 3/2023 s. 125 - Beck-online](#).

1.3. Pohlavní zneužití

Pohlavní zneužití je dalším z trestných činů obsažených v hlavě III. trestního zákoníku, který dopadá na sexuální jednání, jež jsou v rozporu s mravními názory společnosti.¹⁵¹

Z dikce ustanovení § 187 TZ se podává, že trestného činu pohlavního zneužití se dopustí ten „*Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije [...] Odnětím svobody dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li tento čin na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.*“¹⁵²

Objekt:

Již ze zákonného znění ustanovení § 187 lze jednoznačně dovodit, že zákonem chráněná hodnota je v uvedeném případě pohlavní integrita osoby mladší patnácti let, zejména tedy jejich mravní a tělesný vývoj, přičemž není nezbytně nutné, aby k jejich narušení došlo. Rovněž, není nezbytně nutné, aby došlo k sexuálnímu uspokojení pachatele. Postačí, pokud pachatel jedná s úmyslem své vzrušení uspokojit, přičemž není rozhodné, do jaké míry tohoto dosáhne.¹⁵³

Objektivní stránka:

I pohlavní zneužití, jako předešlé dva trestné činy, zahrnuje vícero forem sexuálního jednání, a to *soulož a jiný způsob pohlavního zneužití*. Pokud jde o *soulož*, byla jí věnována pozornost v kapitole 1.1. této práce, domnívám se tedy, že její opětovný rozbor není nutný, a proto se budu věnovat pouze *jinému způsobu pohlavního zneužití*.

Jiný způsob pohlavního zneužití

Obecně lze *jiný způsob pohlavního zneužití* vymezit jako aktivity, které směřují k sexuálnímu uspokojení pachatele. Takovými aktivitami bude například osahávání pohlavních orgánů oběti, líbání pohlavních orgánů, případně ohmatávání prsou, pokud jde o ženu.¹⁵⁴

Posuzování toho, zdali jednání pachatele lze podřadit pod jiný způsob pohlavního zneužití, však není tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Tato varianta pohlavního zneužití totiž v sobě zahrnuje obrovskou škálu možností, skrze které může pachatel oběť pohlavně zneužívat a

¹⁵¹ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRÍVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 115.

¹⁵² Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 187

¹⁵³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 629.

¹⁵⁴ Ibid., str. 629- 630.

je proto důležité pečlivě posuzovat povahu nejen těchto variant, zvláště pak zásah do pohlavní integrity oběti.¹⁵⁵

Nezřídkou však bývá nesprávně postihováno jednání spočívající v jednorázových letmých dotycích přes oděv. Na druhé straně ohmatávání prsou přes oděv, může být formálně způsobilé naplnit skutkovou podstatu trestného činu dle ustanovení § 187 TZ, neboť jej lze podřadit pod tzv. *jiný způsob pohlavního zneužití*.¹⁵⁶ V každém případě je potřeba pečlivě posuzovat specifika konkrétního případu, jimiž je jak věková blízkost mezi pachatelem a obětí, tak povaha jejich vztahu.¹⁵⁷ Bude-li pachatelem tohoto trestného činu mladistvá osoba, je nutné pečlivě posuzovat všechny relevantní skutečnosti dle § 5 odst. 1 ZSM, neboť nelze vyloučit, že mladistvý s ohledem na svou rozumovou a mravní vyspělost nebude trestně odpovědný.¹⁵⁸ Pro úplnost se sluší uvést, že jiný způsob pohlavního zneužití v sobě zahrnuje nejen aktivity pachatele na oběti, ale rovněž i aktivity poškozené osoby (např. ohmatávání pachatelova údu).¹⁵⁹

Pro lepší představu o *jiném způsobu pohlavního zneužití* lze odkázat například na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016 sp. zn. 3 Tdo 373/2016. V této kauze bylo odmítnuto dovolání obviněného, který se dopustil trestného činu pohlavního zneužití, když opakovaně osahával na přirození, prsou, zádech i stehnech nezletilou čtrnáctiletou poškozenou. Obviněný tak činil nenásilně zejména v místě svého bydliště, kde ho poškozená navštěvovala a přespávala u něj, neboť do něj byla zamilovaná. Obviněný měl poškozené namluvit, že tímto svým jednáním ji nahrazuje otcovskou lásku.¹⁶⁰ Nejvyšší soud v předmětném rozhodnutí konstatuje, že „za jiný způsob pohlavního zneužití se považuje jiný intenzivní zásah do pohlavní sféry poškozeného, který není souloží, ale má obdobný charakter a důsledky. Musí jít přitom o takový zásah, který ohrozí nebo poruší mravní a tělesný vývoj dítěte.“¹⁶¹ Za jiný způsob pohlavního zneužití lze považovat například orální pohlavní styk s dítětem mladším patnácti let, osahávání na prsou nebo genitáliích, a tedy takové aktivity, které nejsou souloží, ovšem směřují k sexuálnímu uspokojení pachatele.

¹⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2023, sp. zn. 8 Tdo 326/2023 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: [8 Tdo 326/2023 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz/326/2023).

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str.629.

¹⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19.1.1982, sp. zn. Tpjf 158/80 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: [Tpjf 158/80 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](https://www.beck.cz/soudni-rozhodnuti/tpjf-158-80).

¹⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016 sp. zn. 3 Tdo 373/2016 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/3Tdo373/2016>.

¹⁶¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016, sp. zn. 3 Tdo 373/2016 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/3Tdo373/2016>].

Nejvyšší soud tedy uzavřel, že výše popsané jednání obviněného dosahovalo intenzity, jež byla způsobilá zasáhnout do pohlavní sféry poškozené. Je přitom bezpředmětné, zdali poškozená s tímto jednáním vyslovila souhlas a vůli obviněného se podrobila, neboť poškozená byla v té době dítětem, a tedy nelze předpokládat, že by byla zcela obeznámená se všemi aspekty lidské sexuality. S ohledem na tuto skutečnost požívají osoby mladší patnácti let ze strany trestního práva zvýšené ochrany.¹⁶²

Například v usnesení ze dne 17. 9. 2013, sp. zn. 4 Tdo 936/2013 Nejvyšší soud shledal, že k naplnění znaku jiného způsobu pohlavního zneužití došlo tím, že pachatel osahával nezletilou poškozenou přes oděv. Během hry, při které se vzájemně „lechtili a požďuchovali“, ji sjel do rozkroku a zatlačil ji na její přirození.¹⁶³

Jak již bylo uvedeno výše, pohlavního zneužití se lze dopustit dvojnásobným způsobem, přičemž jeho spáchání souloží nepodmiňuje použití vyšší trestní sazby. Naopak, použití vyšší trestní sazby podmiňuje skutečnost, že oběť byla pachateli svěřena k doзору, zneužil závislosti oběti, případně svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.¹⁶⁴

Zatímco zneužití závislosti oběti, případně zneužití postavení pachatele a z tohoto vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, je obsaženo již ve skutkové podstatě trestného činu sexuálního nátlaku, tzv. svěřeni doзору obsahuje pouze skutková podstata pohlavního zneužití. „Byť obecně platí, že svěřeni doзору je součástí širšího pojmu zneužití závislosti v případě odstavce 2 § 187 se tyto dva pojmy vymezují každý zvlášť, byť ve svém souhrnu tvoří jednu z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Proto je v případě této skutkové podstaty nutné každý z těchto pojmů chápat samostatně ve své vlastní podstatě.“¹⁶⁵

Svěření doзору:

O svěřeni doзору pachateli půjde například v situaci, kdy je pachatelem osoba, která sice není rodičem dítěte, tato však s rodičem dítěte žije ve společné domácnosti. Ačkoliv není subjektem

¹⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016 sp. zn. 3 Tdo 373/2016 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/3Tdo373/2016>].

¹⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.9.2013, sp. zn. 4 Tdo 936/2013-40 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: [4 Tdo 936/2013-40 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz)

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

rodičovské odpovědnosti, při řádné výchově dítěte, včetně té morální, pomáhá.¹⁶⁶ Manžel rodiče dítěte, je povinen vytvářet s rodičem dítěte zdravé rodinné prostředí tak, aby dítěti svého manžela byl příkladem, ale byl oprávněným dávat mu příkazy, případně jejich plnění kontrolovat, resp. přiměřeným způsobem je vynucovat. Je tedy povinen nad ním bdít.¹⁶⁷

S ohledem na právě uvedené je patrné, že k splnění podmínky *svěření dozoru* není nezbytně nutné rozhodnutí ani ujednání, jedná se spíše o stav faktický, tedy stav, „*kdy dospělá, odpovědná, i konkrétně ustanovená či sjednaná osoba odpovídá za chování a stav osoby, která jí byla svěřena k dozoru.*“¹⁶⁸ Postavení takové dozorující osoby bude mít například opatrovník, učitel vedoucí tábora nebo trenér.¹⁶⁹

Zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru:

I přesto, že pojmu zneužití závislosti svého postavení a z toho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, jsem se věnovala již v kapitole 1.2. této práce, domnívám se, že pokud jde o trestný čin pohlavního zneužití, je potřeba jej vykládat ve vzájemné souvislosti se svěřením dozoru.

O trestný čin *pohlavního zneužití* dle ustanovení § 178 odst. 2 TZ, a tedy v kvalifikované formě (spácháno zneužitím závislosti na dítěti mladšího patnácti let svěřeném dozoru pachatele), půjde v situaci, kdy obviněný jakožto manžel matky nezletilé, s níž žil ve společné domácnosti od jejich čtyř let, kdy nezletilá jej jako otce oslovovala a stejně tak jej jako otce respektovala, ji dlouhodobě sváděl, osahával a snažil se s ní o pohlavní styk.¹⁷⁰ „*Za svěření dozoru je nutné považovat i to, pokud si takový dozor nad dítětem mladším patnácti let pachatel sám vynutí. Současně se musí při svěření dozoru jednat i o zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru pachatele, čímž se rozumí i to, jestliže dítě mladší, než patnáct let dá pachateli souhlas k souloži nebo k jinému pohlavnímu zneužití pod určitým psychickým nátlakem vyplývajícím právě z poměru mezi dozorujícím pachatelem a jemu svěřeným dítětem.*“¹⁷¹ Jedná se tedy o stav, v němž je poškozená osoba v jistém směru odkázána na pachatele, čímž je omezena její svoboda rozhodování. Pachatel právě tohoto

¹⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky, ze dne 22.12.2983, sp. zn. 5 Cz 27/83 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/3012/0/2/rozhodnuti-rt-c-2-to-22-84-pohlavni-zneuživani-a-osoba-sverena-dozoru-pachatele>.

¹⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky, ze dne 22.12.2983, sp. zn. 5 Cz 27/83 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/3012/0/2/rozhodnuti-rt-c-2-to-22-84-pohlavni-zneuživani-a-osoba-sverena-dozoru-pachatele>.

¹⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19.1.1982, sp. zn. Tpjf 158/80 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: [Tpjf 158/80 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.8.2013, sp. zn. 8 Tdo 638/2013-32 [online]. [cit.6.1.2024] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrzungdgnk7nzzq>.

¹⁷¹ Ibid.

nedostatku využívá za účelem realizace svého sexuálního záměru.¹⁷² Jinými slovy, o zneužití závislosti dítěte svěřeného dozoru pachatele půjde i v případě, kdy dítě vysloví souhlas ať už se *souloží* anebo *s jiným pohlavním zneužitím* pod určitým nátlakem případně je na pachatele nějakým způsobem odkázána, tak jako v právě uvedeném případě.

Dalším příkladem může být situace, v níž je dítě v útlém věku svěřeno do výchovy jen jednoho z rodičů, přičemž je opakovaně předáváno na kratší dobu druhému z rodičů (pachateli), který takto vzniklou situaci využil k pohlavnímu zneužití dítěte.¹⁷³ „*Zákonné znaky trestného činu pohlavního zneužití spočívající v tom, že jde o osobu svěřenou dozoru pachatele a o zneužití její závislosti k pohlavnímu zneužití, jsou naplněny i u dítěte útlého věku, které je rodiči opětovně na kratší dobu svěřováno k dozoru pachateli, na něhož je zvyklé jako na přítele své matky a který takto vzniklé závislosti dítěte zneužije.*“¹⁷⁴

O trestný čin *pohlavního zneužití* však nepůjde v případě, kdy dojde k vynucení soulože na osobě mladší 15 let a to tím, že bude zneužita její bezbrannost. V takovém případě půjde o trestný čin *znásilnění* v její kvalifikované formě.¹⁷⁵ Toto ostatně uzavřel i Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 31.8.2021 sp. zn. 7 Tdo 833/2021. V uvedeném případě, obviněný za účelem vlastního sexuálního uspokojení osahával nezletilou v rozkroku jak na nahém těle, tak přes oděv. Obviněný se dále poškozené dotýkal penisem v oblasti nahých hýždí, a to až do ejakulace. Nechal se od ní zároveň orálně uspokojovat případně stimulovat penis její rukou, opět až do ejakulace. Obviněný svým jednáním zneužil důvěry nezletilé, kdy tato jej vnímala jako součást rodiny. Obviněný zároveň využil nízkého věku poškozené, v jehož důsledku nebyla schopna pochopit smysl tohoto jednání, a tudíž se mu adekvátně bránit. Obviněný se v řešeném případě bránil tím, že jeho jednání, naplňuje skutkovou podstatu trestného činu *pohlavního zneužití* a nikoliv *znásilnění*.¹⁷⁶ Obviněný dále uvádí, že poškozená nebyla bezbranná, neboť netrpěla duševní poruchou a měla k němu pozitivní vztah a jeho jednání vnímala pozitivně. Dle názoru Nejvyššího soudu však poškozená, jež byla v útlém věku (5-6 let), nedokázala pochopit jednání obviněného ani na toto jeho jednání adekvátně reagovat, případně se bránit, čímž byl naplněn znak *bezbrannosti*.¹⁷⁷ Nejvyšší soud tedy uzavřel, že takové jednání obviněného nenaplnilo všechny

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁷⁴ Ibid., str.1834-1849.

¹⁷⁵ Ibid., str.1834-1849.

¹⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021 [online]. [cit. 14.1.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 833/2021 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021 [online]. [cit. 14.1.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 833/2021 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

znaky trestného činu *pohlavního zneužití* dle § 187 odst. 1 TZ, když obviněný zneužil bezbrannost nezletilé poškozené, nýbrž znaky trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 odst. 1 alinea 2, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) TZ.¹⁷⁸

Pro úplnost je třeba uvést, že pokud jde o vztah trestného činu pohlavního zneužití k jiným trestným činům, je vyloučen jeho jednočinný souběh s trestným činem *znásilnění* a trestným činem *sexuálního nátlaku* a to z důvodu, že oba tyto trestné činy sankcionují činnost směřující k osobám mladším 15 let v rámci svých kvalifikovaných skutkových podstat (srov. ustanovení § 185 odst. 3 písm. a) TZ a ustanovení § 186 odst. 5 písm. a) TZ).¹⁷⁹ Obě ustanovení se věnují činnosti směřující vůči osobám mladším 15 let, přesto jsou nelogicky za tato jednání ukládány odlišné trestní sazby.¹⁸⁰

Ke vztahu ustanovení § 187 TZ a ustanovení § 186 TZ si ještě dovoluji uvést, že dle mého názoru je ustanovení § 186 TZ obecně zjevně nesystémové. V důsledku tohoto ustanovení je totožné jednání pachatele posuzováno v jednom případě jako sexuální nátlak dle ustanovení § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a) TZ a v jednom případě jako pohlavní zneužití dle ustanovení § 187 odst. 1,2 TZ, a to jen proto, že v jednom případě směřuje jednání vůči dítěti, které již dovršilo věku 15 let a v druhém případě je mladší 15 let.¹⁸¹

Subjekt

K osobě pachatele se sluší toliko uvést, že jím může být fyzická i právnická osoba, přičemž je bezpředmětné pohlaví i sexuální orientace pachatele. Není ani nezbytné, aby pachatel trpěl nějakou sexuální deviací například pedofilií.¹⁸² Je-li pachatelem fyzická osoba není rozhodné její pohlaví a může jím být muž i žena. Samozřejmě, v případě *soulože* je pachatelem vždy osoba opačného pohlaví, než jako je zneužitá osoba mladší patnácti let. Osoba stejného pohlaví se pak může trestného činu pohlavního zneužití dopustit jiným způsobem, než *souloží*.¹⁸³

¹⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021 [online]. [cit. 14.1.2023]. Dostupné z: [7 Tdo 833/2021 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online](#).

¹⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 630.

¹⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 630.

¹⁸¹ ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. Trestněprávní revue, 2023, č. 3, s. 125-132, s. 127.

¹⁸² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

¹⁸³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

Subjektivní stránka:

Tak jako předchozí dva trestné činy i trestný čin pohlavní zneužití patří mezi úmyslné trestné činy, s tím, že navíc předpokládá vědomost pachatele o tom, že poškozená osoba je mladší 15 let.¹⁸⁴

Z mého pohledu, pak může být velice obtížné posuzovat, zdali určité jednání naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 TZ, sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 TZ anebo trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 TZ.

Toto lze ilustrovat na případě řešeném Nejvyšším soudem pod sp. zn. 3 Tdo 345/2012.¹⁸⁵

V uvedeném případě byl obviněný uznán vinný ze spáchání trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 TZ neboť, „za účelem svého sexuálního uspokojení syna, jehož věk znal, v době, kdy ho měl svěřeného jeho matkou ke hlídání, zneužívaje svého vlivu na syna a jeho důvěry, kterou v něho jako ve svého otce měl, jakož i jeho velmi nízkého věku a jemu odpovídající dosavadní absence znalostí sexuální problematiky, v důsledku čehož nebyl schopen pochopit smysl jeho jednání a nevěděl, že se jedná o jednání protiprávní, a tudíž se jeho jednání neměl ani důvod účinně bránit, čímž tak zneužil jeho bezbrannosti, přiměl k tomu, aby se před ním jako on obnažil vyslečením kalhot a spodního prádla a následně se po přetažení předkožky svého penisu svým penisem, který si držel rukou, tloukl s penisem obžalovaného, který měl tento rovněž v ruce, a to tak, jako by se v případě jejich penisů jednalo o šermující meče, a poté si penisy o sebe navzájem i třeli kolem dokola, a to v obou případech tak intenzivně, že to poškozeného na jeho penisu bolelo a způsobilo mu to zarudnutí jeho penisu, a dále musel obžalovanému líbat jeho nahý penis a nahé hýždě, jeho penis rukama tahat a do jeho penisu narážet rukama nebo nohama, což dělal obžalovaný i jemu, a rovněž se s ním navzájem třel i obnaženými hýžděmi“¹⁸⁶.

Stručně řečeno, obviněný v rámci podaného dovolání uvádí, že o trestný čin znásilnění se nemůže jednat, neboť nebyly splněny všechny znaky této skutkové podstaty, konkrétně pak znak *pohlavního styku* a znak *zneužití bezbrannosti*. Obviněný argumentuje zejména tím, že pouhé ohmatávání genitálií není dle judikatury považováno za *pohlavní styk*. Rovněž, se dle tvrzení obviněného nemůže jednat ani o *pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*, neboť v tomto případě je vyžadován jednak určitý stupeň intenzity jednání pachatele, jednak určitý stupeň fyzických, resp. psychických následků oběti. K naplnění znaku *zneužití bezbrannosti*,

¹⁸⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 631.

¹⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012 sp. zn. 3 Tdo 345/2012 [online]. 2022 [cit 16.11.2023] Dostupné z: [3 Tdo 345/2012 \(www.nsoud.cz\)](https://www.nsoud.cz) - Beck-online.

¹⁸⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012 sp. zn. 3 Tdo 345/2012 [online]. 2022 [cit 16.11.2023] Dostupné z: [3 Tdo 345/2012 \(www.nsoud.cz\)](https://www.nsoud.cz) - Beck-online.

obviněný uvádí, že tento nebyl naplněn, neboť je to právě poškozený, který inicioval hry se sexuálním podtextem. Dle názoru obviněného, soud zaměňuje pojem *zneužití bezbrannosti* s pojmem *zneužití závislosti*.¹⁸⁷

Nejvyšší soud pak na základě podaného dovolání zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů a zároveň přikázal, aby předmětnou věc znovu projednali. Nejvyšší soud po krátkém vysvětlení pojmů *pohlavní styk, jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží a bezbrannosti* uzavřel, že z popsání jednání nelze dovodit, že by mezi obviněným a poškozeným došlo k pohlavnímu styku, a tedy k ukojení pohlavního pudu na těle jiné osoby. Rovněž nelze jednání obviněného kvalifikovat jako jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Za pohlavní styk, resp. jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží nelze považovat jednání spočívající ve vzájemném osahování, tření pohlavních orgánů případně narážení do pohlavního orgánů rukama a nohama, ale ani líbání pohlavního orgánu. Nad to je potřeba také posoudit to, zdali v uvedeném případě byla zneužita bezbrannost poškozeného anebo došlo k zneužití vlivu obviněného na poškozeného, tedy zneužití vlivu otce na syna a jeho důvěry v něj.¹⁸⁸

Soudy tedy opětovně přistoupili k rozhodování v dané věci. **Tentokrát byl obviněný uznán vinným ze spáchání ze spáchání trestného činu *pohlavního zneužití* dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 2 TZ.**¹⁸⁹ I proti tomuto rozhodnutí obviněný brojil podaným dovoláním. Obviněný v podaném dovolání uvádí, že za jiný způsob pohlavního zneužívání lze považovat intenzivnější zásah do pohlavní sféry poškozeného a není-li tento zásah příliš intenzivní, je nezbytné zkoumat další okolnosti případu a také to, zdali pachatel jednal za účelem svého sexuálního uspokojení. Obviněný uvádí, že to právě nezletilý vymýšlel různé hry, v rámci kterých docházelo k dotykům na různých částech těla. Obviněný dělal pouze to, co poškozený chtěl.¹⁹⁰ „*Mohlo se jednat o hry možná nevhodné, ale nikoliv o jednání, kde on by zneužíval nezletilého ke svému pohlavnímu vzrušení. Dle obviněného, nelze mluvit o zneužití závislosti, v případě, kdy je to právě poškozený, který sexuální hry vymýšlel a inicioval.*“¹⁹¹

¹⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012 sp. zn. 3 Tdo 345/2012 [online]. 2022 [cit. 16.11.2023] Dostupné z: [3 Tdo 345/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

¹⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012 [online]. [cit. 16.11.2023] Dostupné z: [3 Tdo 345/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

¹⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2013, sp. zn. 3 Tdo 275/2013 [online]. [cit. 11.12.2023]. Dostupné z: [3 Tdo 275/2013 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

¹⁹⁰ Ibid,

¹⁹¹ Ibid.

Byl to i Nejvyšší státní zástupce, který proti rozhodnutí brojil podaným dovoláním. **Dle jeho názoru je třeba jednání obviněného kvalifikovat jako trestný čin sexuální nátlak podle ustanovení § 186 TZ.** Toto odůvodňuje zejména tím, že obviněný poškozeného přiměl k obnažování, resp. srovnatelnému chování, přičemž zneužíval jeho psychickou bezbrannost. Dle názoru státního zástupce tak poškozený nebyl na obviněném pouze závislý, nýbrž s ohledem na svůj věk i bezbranný. Poškozený, coby dítě předškolního věku, nedokázal chápat, že jednání obviněného, není pouhou hrou, ale má i sexuální podtext. Toto pak mělo za následek, že se otci nedokázal účinně bránit.¹⁹²

Nejvyšší soud v projednávaném případě však odvolání jak obviněného, tak státního zástupce odmítl a zároveň konstatoval jako nesporné, že obviněný zneužil závislosti nezletilého poškozeného, jež byl svěřen jeho doзору, neboť poškozený ve věku 4 resp. 6 let byl na obviněného zcela odkázán a obviněnému, jakožto otci, jež jej vychovával a s nímž měl dobrý vztah, zcela důvěřoval. Obviněný tedy v postavení otce měl potřebnou autoritu a důvěru, kterou zneužil, aby přiměl svého syna k nejen nevhodným aktivitám, jak sám obviněný uvedl, ale i k aktivitám narušujícím mravní vývoj nezletilého poškozeného.¹⁹³

K argumentaci státního zástupce, že obviněný se svým jednáním dopustil trestného činu sexuálního nátlaku, nikoliv pohlavního zneužití pak Nejvyšší soud uvádí, že ustanovení § 186 v sobě zahrnuje chování pachatele, kterým oběť donutí k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému jednání. Jinými slovy, pachatel nutí oběť, aby ona sama na svém těle působila na sexuální vnímání pachatele. Pachatel se přitom na tomto nikterak nepodílí. V uvedeném případě však docházelo k vzájemnému fyzickému kontaktu mezi obviněným a poškozeným.¹⁹⁴

Na popsaném případě můžeme vidět, jak nepatrné rozdíly ovlivňují hmotněprávní posouzení protiprávního jednání.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2013, sp. zn. 3 Tdo 275/2013 [online]. [cit. 11.12.2023]. Dostupné z: [3 Tdo 275/2013 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

¹⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2013, sp. zn. 3 Tdo 275/2013 [online]. [cit. 11.12.2023]. Dostupné z: [3 Tdo 275/2013 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

1.4. Exkurz - Soulož mezi příbuznými

„Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“¹⁹⁵

Z mého pohledu jde o trestný čin, který je svým způsobem specifický, oproti trestným činům uvedených v Hlavě III. trestního zákoníku, neboť objektem tohoto trestného činu je morální zásada, dle níž je pohlavní styk mezi příbuznými nepřipustný, a to z důvodu degradace potomstva, které v případě zplazení dítěte hrozí.¹⁹⁶ *„Je otázkou nakolik je důvodem trestnosti ochrana společnosti před degenerací. Od řešení této otázky se odvíjí i dopad tohoto ustanovení na příbuzenský poměr založený osvojením. Je třeba vzít v úvahu na jedné straně omezení jednání na soulož, na druhé straně systematické zařazení do hlavy III. (nikoliv hlavy I. o životě a zdraví).“¹⁹⁷* Domnívám se, že vyřešení této otázky je důležité i proto, abychom se případně zamysleli nad tím, zdali stát v této oblasti nepřekračuje určitou pomyslnou hranici a nezasahuje do sexuálních vztahů jednotlivců nepřiměřeně. Tím v žádném případě nechci říct, že s incestem souhlasím, chci tím však říct, že ustanovení § 188 TZ v dnešní podobě nedává úplně smysl.

Objekt:

Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, zákonem chráněným zájem je v tomto případě zdravé potomstvo.¹⁹⁸ *„Velmi striktně vzato, byť je to absurdní, by tak v souladu s genetickou ochranou mělo být trestné pouze narození „vadného“ potomka“¹⁹⁹*

Objektivní stránka:

Na rozdíl od výše zmíněných trestných činů uvedených v této kapitole se trestného činu soulož mezi příbuznými lze dopustit pouze jedním druhem sexuálního jednání, a to *souloží*. Je to z důvodu, že jiné sexuální jednání není způsobilé vést k oplodnění, a tedy zrození postiženého dítěte.²⁰⁰ Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.1. této práce, za *„súlož treba považovať spojenie pohlavných orgánov muža a ženy, pričom spojením je súlož dokonaná bez ohľadu na to, či došlo*

¹⁹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 187.

¹⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

¹⁹⁷ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 124.

¹⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

¹⁹⁹ HANZL, David. Soulož mezi příbuznými – (de)kriminalizovat?. Iurium Scriptum, 2017, č. 2, s. 50-56 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [IS 2/2017 s. 50 - Beck-online](#).

²⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

k pohlavnému ukojení.“²⁰¹ (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 01.02.1983, sp. zn. 3 To 3/83). Již ze samotné definice soulože plyne, že soulož neznamená automatické početí dítěte. Nadto nelze pominout fakt, že v současné době lze početí zabránit užíváním hormonální antikoncepce případně jinými formami ochrany.²⁰²

Z dikce zákona plyne, že trestním právem je postihována soulož nikoliv mezi všemi příbuznými, nýbrž příbuznými v pokolení přímém a soulož se sourozencem. Pokud jde o příbuzné v pokolení přímém, půjde o vztahy mezi ascendenty a de-scendenty. Tak například otec nebo dědeček jsou ascendenty dítěte.²⁰³ Občanský zákoník pak rozlišuje různé stupně tohoto příbuzenství, kdy „*stupeň příbuzenství mezi dvěma osobami se určuje podle počtu zrození, jimiž v linii přímé pochází jedna od druhé...*“²⁰⁴. Z pohledu trestního práva je stupeň příbuzenství irelevantní, neboť postihován je jakýkoliv stupeň přímého pokrevního příbuzenství. Pokud jde o sourozence, za tyto jsou považováni bratr a sestra, přičemž je bezpředmětné, zdali jsou sourozenci plnorodí anebo polorodí.²⁰⁵ Bratr a sestra jsou příbuzní v nepřímé řadě, přičemž není relevantní, zdali mají společné oba rodiče nebo jenom jednoho z nich.²⁰⁶ Je-li však dle mého názoru postihována soulož mezi polorodými sourozenci, je s podivem, že tento trestný čin nedopadá na soulož mezi bratrancem a sestřenicí, když i v tomto případě existuje jisté riziko zplození nezdravého potomka.²⁰⁷

V souvislosti s tímto trestným činem navíc vyvstává otázka, zdali by měla být kriminalizována soulož mezi osobami jejichž příbuzenský vztah vznikne osvojením. Dle mého názoru, je-li cílem tohoto ustanovení chránit lidstvo před degradací, tak nikoliv. V tomto směru souhlasím se Šámalem a ustanovení, v současném znění, by na příbuzenství vzniklé adopcí dopadat nemělo.²⁰⁸ Ostatně toto plyne i z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.4.1987 sp. zn. 4 To 14/87).

²⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 01.02.1983, sp. zn. 3 To 3/83 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/11281/>].

²⁰² HANZL, David. Soulož mezi příbuznými – (de)kriminalizovat?. Iurium Scriptum, 2017, č. 2, s. 50-56 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [IS 2/2017 s. 50 - Beck-online](#)].

²⁰³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

²⁰⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 773.

²⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

²⁰⁶ Ibid str. 1867 – 1869.

²⁰⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0. str. 631.

²⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

Nad to se domnívám, že má-li toto ustanovení bránit genetické degradaci, měl by být tento trestný čin zařazen do hlavy I. trestního zákoníku.

Subjekt:

Specifikem tohoto trestného činu spatřuju v tom, že jeho pachatelem budou oba účastníci, nikoliv pouze jeden, to všechno samozřejmě za předpokladu, že není vyloučená trestní odpovědnost některého z nich.²⁰⁹

Subjektivní stránka:

I tento trestný čin patří mezi trestné činy úmyslné, to znamená, že pachatelé se tohoto trestného činu buďto dopustit chtějí, případně vědí, že se jej dopustit můžou a zároveň stane-li se tak, jsou s tím srozuměni.²¹⁰

Pro úplnost lze uvést, že v případě trestného činu soulož mezi příbuznými není vyloučen jednočinný souběh s trestným činem pohlavního zneužívání, trestného činu znásilnění nebo sexuálního nátlaku a dalších.²¹¹ Například v případě řešeném Nejvyšším soudem ČR ze dne 22.6.2017 sp. zn. 8 Tdo 478/2017. Obviněný byl v uvedené kauze uznán vinným ze spáchání trestného činu znásilnění dle ustanovení § 185 TZ, soulože mezi příbuznými dle ustanovení § 188 a trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 TZ, neboť od svojí biologické dcery vyžadoval, aby jej uspokojovala jak orálně, tak manuálně, dále i přes její nesouhlas, kdy se poškozená bránila nejen slovně, ale i tím že jej odstrkovala, na ní vykonal soulož, přičemž její odpor překonával tím, že ji udeřil do obličeje a zároveň ji verbálně vyhrožoval. Obviněný dále pořídil fotografie i videozáznam přirození, resp. nahého těla poškozené.²¹²

Pokud jde o mne, jsem toho názoru, že tento trestný čin by měl dopadat nejen na soulož, ale i na jiný pohlavní styk srovnatelný se slouží a také by měl dopadat na jiný okruh lidí, než je tomu dnes, a to z toho důvodu, že dle mého názoru je nemorální pohlavní styk i mezi bratrancem a sestřenicí, případně osvojencem a osvojitelem. Má-li být zákonem chráněný zájem reprezentující toto

²⁰⁹ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 124.

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1867 – 1869.

²¹¹ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0. str. 124.

²¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.6.2017, sp. zn. 8 Tdo 478/2017 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 478/2017 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz)].

ustanovení právě zdravé potomstvo, je potom na místě tento trestný čin systematicky zařadit do hlavy I. TZ.

2. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti - interpretální a aplikační praxe

Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, pohled na sexuální chování, potažmo sexuální násilí se neustále mění. Mravní zásady společnosti jsou hodně elasticke, což má za následek to, že na dříve morální jednání může být v současné době nahlíženo jako na nemorální a naopak.²¹³ Trestní právo je reakcí na tyto mravní zásady společnosti, resp. na jednání v rozporu s těmito zásadami.²¹⁴

Zákonodárce však na tyto změny nedokáže reagovat dostatečně flexibilně, a proto lze jejich průběh pozorovat zejména na judikatuře soudů, neboť jsou to právě soudy, které musí na základě důkazů posoudit, zdali se trestný čin stal tak, jak je uvedeno v obžalobě a zdali byl spáchán obviněným. Obecně lze tedy říct, že soudy na základě důkazů, které mu byly předloženy, rekonstruuji děj.²¹⁵

Domnívám se však, že tato interpretální a aplikační praxe právních norem sexuálních trestných činů je doprovázená značnými potížemi. Domnívám se, že důvodem, proč tomu tak je, je jednak různorodost názorů jednotlivců na (ne)morálnost sexuálního jednání a s tím spojená rozmanitost názorů na trestnost takového jednání, jednak stereotypy, mýty a předsudky, jež sexuální násilí doprovází a v neposlední řadě také povaha trestního řízení, kdy v jeho průběhu musí orgány činné v trestním řízení respektovat zásady, resp. právní ideje, na nichž je toto řízení založeno. Pojdme se na tyto doprovodné problémy podívat podrobněji.

²¹³ HANZL, David. Soulož mezi příbuznými – (de)kriminalizovat?. Iurium Scriptum, 2017, č. 2, s. 50-56 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [IS 2/2017 s. 50 - Beck-online](#).

²¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str.1832 – 1901.

²¹⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 53.

2.1. (Bez)trestnost jednání

V praxi není ničím výjimečným, že trestní právo bude reagovat i na situace, v nichž zásah do lidské důstojnosti není zcela zřejmý a tedy případy, „*kdy jednání některých osob je z vnějšího pohledu, pro společnost, aktéry, účastníky a oběti na první pohled bezproblémové, přitom však pod povrchem nezvyklé či nevídané.*“²¹⁶

Toto lze ilustrovat na případě přívrženců životního stylu naturismu. Naturisti, resp. nudisti jsou osoby, které při různých činnostech, jako je koupání, sport nebo tanec vyznávají kult nahoty. Dle jejich přesvědčení je nahota přirozená, přičemž jejich vztah k ní není nikterak erotický, naopak erotický projev je zakázán, odmítán a sankcionován.²¹⁷

V projednávané věci obvinění uspořádávali pod záminkou propagace naturismu nejrůznější akce. Tyto akce, které se konaly v ubytovacích zařízeních a wellness centrech, cílily především na vyznavače naturismu, konkrétně pak rodiny s dětmi. Účastníkům akcí byly plně hrazeny vstupy do bazénů, saun ale také doprava do místa ubytování. Výměnou za tyto výhody však museli účastníci souhlasit s tím, že během pobytu budou oni i jejich nezletilé děti fotografování a natáčení nazí, a to při nejrůznějších aktivitách. K pořizování těchto videozáznamů a fotografií dále docházelo i na jiných místech než výše zmíněných, například v bytech, kde nahé nezletilé děti předstíraly různé činnosti jako například zdobení vánočního stromku. Všechny tyto fotografie, resp. audiovizuální záznamy, byly následně přeprodávány třetím osobám do USA, za což obvinění obdrželi finanční odměnu. Obvinění měli zároveň vědomost o tom, že všechny tyto záznamy jsou umístovány na webových stránkách. Po rozsáhlém vyšetřování bylo orgány činnými v trestním řízení shledáno, že uvedené jednání naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 odst. 1, alinea druhá, odst. 3 písm. a) odst. 4 písm. c) a odst. 5 písm. a) TZ, a to z níže uvedených důvodů.²¹⁸

Pouze pro připomenutí, skutková podstata zmíněného trestného činu bude naplněna v situaci, kdy pachatel „*přiměje jiného k obnažování zneužívaje jeho bezbrannosti, spáchá takový čin na dítěti, jako člen organizované skupiny a navíc spáchá-li tento čin na dítěti mladším patnácti let...*“²¹⁹

V uvedeném případě není sporu o tom, že předmětem tohoto činu byly děti mladší patnácti let.

²¹⁶ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6. str. 258.

²¹⁷ Ibid., str. 258.

²¹⁸ Ibid., str. 258- 263.

²¹⁹ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6. str. 263.

Pokud jde o znak organizované skupiny tento byl naplněn tím, že postup obviněných byl promyšlený, organizovaný a s cílem získat peníze. Pokud jde o objektivní stránku trestného činu sexuálního nátlaku, můžeme uzavřít, že pachatelé přiměli nezletilé děti k *obnažování*, přičemž zneužili jejich bezbrannosti. *Zneužití bezbrannosti* přitom spočívalo v podstatě ve velmi sofistikovaném nastolení situace obviněnými, ve které děti s ohledem na svůj věk a omezené vnímání jednání, vůbec netušily, že se staly objektem trestného činu sexuálního nátlaku. Tyto děti se dobrovolně a rády nechávaly fotit nahé, přičemž jim to nepřipadalo vůbec podivné. Děti se pak podrobily vůli obviněných a jednaly v souladu s jejich požadavky.²²⁰

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že popsané jednání naplňuje spíše znaky skutkové podstaty jiných trestných činů například obchodování s lidmi nebo výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, případně pohlavní zneužívání. Ztotožňuji se se závěrem orgánů činných v trestním řízení a tedy, že předmětné jednání naplnilo všechny znaky skutkové podstaty právě trestného činu sexuálního nátlaku.

Pro dokreslení situace je potřeba poznamenat, že mezi obviněnými figurovali i rodiče těchto dětí, kteří pohyb nezletilých dětí na těchto akcích umožnili, čímž se dopustili trestného činu ohrožování výchovy dětí. Nicméně v této souvislosti však nelze opomenout fakt, že rodiče byli obviněnými taky zmanipulováni, a to především tím, že mířili na sociálně a ekonomicky slabší skupiny, což mohlo mít za následek menší míru obezřetnosti a subjektivně si nemuseli být vědomi úmyslu obviněných.²²¹

Na popsaném případě tedy můžeme vidět, že ačkoliv pro jednu skupinu osob (nudistů) bylo předmětné jednání zcela „normální“ a společensky korektní, z pohledu trestního práva bylo způsobilé naplnit skutkovou podstatu trestného činu. Lze tedy uzavřít, že pokud jde o sexuální násilí je jeho vnímání společnosti hodně diferenciováno a jak je vidět, hranice mezi trestným a beztrestným jednáním je velice tenká.

²²⁰ Ibid., str. 263.

²²¹ Ibid., str. 263.

2.2. Interpretace a posuzování sexuálního násilí ze strany veřejnosti

„Dne 31. 8. 2020 kolem 22.10 hodin v Jihlavě, v XY ulici, před vchodem do domu č. p. XY, se záměrem souložit s poškozenou nezletilou AAAAA, narozenou v roce XY, využil své fyzické převahy, násilím zatáhl poškozenou do nedalekého porostu, kde ji strhl na zem na záda, opakovaně ji otevřenou dlaní a pěstí udeřil do obličeje, chytil ji za krk a táhl ji ke keři, přikázal jí, aby mlčela, jinak to s ní špatně dopadne, rdousil poškozenou, zvedl ji ze země a odvedl ji k místu zvanému XY, kde ji uchopil za ruce, znovu jí přikázal, aby mlčela, proti vůli poškozené jí svlékl oblečení za současného rdoušení a pohrůzek zabitím její matky, přetočil poškozenou k sobě zády tak, že klečela a opírala se rukama o zem, a když jí uvedeným způsobem znemožnil se bránit, přes její nesouhlas na ní vykonal nejprve vaginální pohlavní styk, a vzápětí anální pohlavní styk.“²²²

Jedná se o situaci, v níž se například trestného činu znásilnění dopustí osoba oběti neznámá na ulici, přičemž užije intenzivní násilí vůči oběti a oběť se fyzicky aktivně brání.²²³

Domnívám se, že právě výše popsaná situace (tj. stereotyp pravého znásilnění) je odrazem toho, co si většina lidí pod pojmem znásilnění představí. To ostatně plyne i ze statistiky, dle níž „V populaci převládá názor, že pachatelem znásilnění je nejčastěji nějaká neznámá, cizí osoba.“²²⁴

Je tomu ale skutečně tak? Skutečně se většina těchto trestných činů odehrává výše popsaným způsobem, tj. mezi osobami neznámými, ve vnějším prostředí, za hlasitého volání oběti o pomoc a její aktivní obrany?

Podíváme-li se na statistiky a judikaturu lze jednoznačně odpovědět, že nikoliv. Pokud jde o blízkost vztahu mezi pachatelem a obětí, ze statistiky vyplývá, že více než 50 % případů znásilnění se děje mezi lidmi, jež se navzájem znají.²²⁵ V těchto vztazích pak lze jen stěží očekávat hlasité volání oběti o pomoc, resp. její aktivní fyzický odpor.²²⁶

Tato stereotypizace může mít za následek bagatelizování, resp. legitimizování sexuálních trestných činů, ba dokonce přenášení části zodpovědnosti na oběť. „*Stereotypizace sexuálních*

²²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 30.3.2022, sp.zn. 7 Tdo 166/2022. [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z: [7 Tdo 166/2022 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz).

²²³ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 54.

²²⁴ WERNEROVÁ Hana, Aktuální problémy při poskytování pomoci obětem sexuálního násilí [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z: [Prezentace aplikace PowerPoint \(profem.cz\)](https://profem.cz).

²²⁵ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5. str. 5

²²⁶ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 54.

*útoků a poškozených vede k jejich obviňování a označování jejich chování jako příčiny agrese obviněného.*²²⁷ Byly-li oběti napadeny například osobami jim blízkými, dokonce po požití alkoholu, bývají oběti často nařčeny ze spoluzavinění.²²⁸ Alespoň částečnou spoluzodpovědnost oběti za znásilnění přisoudilo ženě až 63 % dotázaných osob. Ta je přisuzovaná například tím, že se žena chovala koketně, byla sexy, resp. vyzývavě oblečená, byla opilá, případně neřekla jasné „ne“.²²⁹ Toto všechno má, dle mého názoru, za následek právě vysokou mírou latence těchto trestných činů.²³⁰

Pokud jde o pachatele sexuálních trestných činů, myslím si, že i je můžou stereotypy ovlivňovat například v situacích, kdy oběť neklade aktivní fyzický odpor, což si mohou vykládat jako souhlas s jejich jednáním. Neboť, jak jsem již uváděla v kapitole 1.1. této práce, věřím, že většina laické veřejnosti jednak očekává zřejmý nesouhlas oběti nikoliv pouze slovní nýbrž i fyzický, jednak si pod pojmem násilí představí bití, případně držení takové intenzity, jež na těle oběti způsobí hematomy, zanechá stopy, způsobí krvácení. *„Obviněný se domnívá, že jedno slabé uhození otevřenou dlaní nelze považovat za násilí, jak je má na mysli ustanovení § 185 tr. zákoníku, resp. pokud k uhození poškozené tímto způsobem došlo, nedosahovala facka takové intenzity, aby ji bylo možno za násilí či pohrůžku násilí považovat.*²³¹

²²⁷ Ibid., str. 54.

²²⁸ Ibid., str. 54.

²²⁹ WERNEROVÁ Hana, Aktuální problémy při poskytování pomoci obětem sexuálního násilí [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z: [Prezentace aplikace PowerPoint \(profem.cz\)](#).

²³⁰ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5. str. 10. [online]. [cit. 9.10.2023]. Dostupné z: [publikace_final_pdf.pdf \(ecn.cz\)](#).

²³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.4.2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012 [online]. [cit. 9.10.2023]. Dostupné z: [3 Tdo 182/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#).

2.3. Interpretace a posuzování sexuálních trestných činů ze strany justice

Domnívám se, že široká společnost není jediná skupina, jež je stereotypy o sexuálním násilí ovlivňována. Na níže rozebraných soudních rozhodnutích lze vidět, že mýty o sexuálním násilí se nevyhnuly ani soudům. Otázkou však zůstává, zdali se tyto představy podařilo vymýtit a pokud ano, jaké dopady to přineslo?

Pokud jde o rozhodovací praxi soudů, stereotypy nejsou to jediné, co považují za problematické. Je to i skutečnost, že zákonné definice sexuálních trestných činů ne zcela odpovídají názorům společnosti, které sexuální jednání by mělo být sankcionováno, což může mít, dle mého názoru, za následek porušení zásad trestního řízení. Toto podle mě, navíc umocňuje fakt, že „*sexuální trestné činy jsou trestné činy úmyslné.*“²³² To jinými slovy znamená, že pachatel buďto musí chtít poškozenou osobu donutit k určitému sexuálnímu jednání, nebo vědět, že toto jednání vynucuje v rozporu s vůlí poškozené osoby. Je přitom nezbytně nutné, aby pachatel vždy poznal, že sexuální aktivita poškozené je vynucená, resp. nedobrovolná.²³³ Nad to nelze pominout ani skutečnost, že soudy, pokud jde o sexuální trestné činy, disponují pouze omezeným množstvím nestálých důkazních prostředků zejména v podobě výpovědí poškozených a obviněných,²³⁴ s čímž souvisí i problematika sekundární viktimizace obětí.²³⁵

Předně považuji za nutné zmínit, že pokud jde o sexuální trestné činy, zpravidla se jich účastní pouze dvě osoby. Stěžejným důkazem tak bývají právě dvě protichůdné výpovědi.²³⁶ „*Je zřejmé, že danému jednání byly přítomny pouze dvě osoby: obžalovaný a poškozená, to je však v případě znásilnění zejména mezi manžely typické. Důkazní situace byla složitá i díky tomu, že poškozená v prvních dvou případech znásilnění neohlásila na policii, ani nevyhledala lékařské ošetření, ventilovala je až o několik týdnů později. Soud proto musel velmi pečlivě vážit obě verze.*“²³⁷

S ohledem na tuto skutečnost se domnívám, že trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti je mnohem těžší posuzovat než jiné trestné činy. Rozhodnutí soudů bývají zpravidla

²³² GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. [online]. [cit. 9.10.2023]. Dostupné z: [Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Právní slovník - Beck-online.](#)

²³³ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

²³⁴ Ibid., str. 53.

²³⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str.332.

²³⁶ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 61.

²³⁷ Ibid., str. 61.

založena na zhodnocení důvěryhodnosti výpovědi obviněného a poškozené osoby. Nelze opomenout, že jejich výpovědi mají za cíl dosáhnout protichůdný výsledek. Na straně jedné je to obviněný, jehož zájmem je zproštění obvinění, přičemž ve své výpovědi může i lhát a na straně druhé je to poškozená a její zájem na přiměřeném zadostiučinění, přičemž je povinná vypovídat pouze pravdu.²³⁸ „*Nelehkou důkazní situaci reflektují sami soudci a soudkyně tak, že dokazování orientují směrem k tomu, aby mohli o jedné výpovědi ze dvou hovořit jako o dostatečně věrohodné.*“²³⁹

2.3.1. Problematika posuzování věrohodnosti výpovědí a mýty ovlivňující jejich věrohodnost

Posuzování věrohodnosti výpovědí sebou přináší jisté peripetie, a to z důvodu, že určité faktory (mýty a předsudky) mohou v očích soudů, důvěryhodnost zejména poškozených, výrazně ovlivňovat,²⁴⁰ což může mít v konečném důsledku vliv i na samotný výrok o vině obviněného. Dle Kutálkové je tato charakteristika (ne)důvěryhodnosti poškozených založena na základě úvah, které jsou v rozporu se současnými viktimologickými poznatky a zároveň jsou ovlivněny moralistickými stereotypy a předsudky.²⁴¹

Blížkost vztahu mezi poškozenou a pachatelem:

První z těchto faktorů je *blízky vztah mezi poškozenou a pachatelem*²⁴², a tedy situace, kdy ke spáchání sexuálního trestného činu dojde v partnerském vztahu. Jenže v těchto situacích je pro soudy složité určit, zdali obžalovaný jednal s úmyslem, ať už přímým nebo nepřímým, a tedy zdali obžalovaný v konkrétní situaci věděl, že odpor manželky je ještě v rámci manželského konfliktu, anebo se už jedná o trestný čin znásilnění.²⁴³ „*(...) je zde i skutečnost, kdy obžalovaný upustil od dalšího jednání, když viděl, že poškozená pláče. Je zde i skutečnost, kdy intimní život poškozené a obžalovaného nadále pokračoval i po této události.*“²⁴⁴

V této souvislosti pak nelze přehlížet skutečnost, že sexuální násilí bývá nezdědka kdy součástí domácího násilí,²⁴⁵ což může mít za následek, že sexuální násilí, jakožto součást domácího násilí,

²³⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 61.

²³⁹ Ibid., str. 61.

²⁴⁰ Ibid., str. 61.

²⁴¹ Ibid., str. 69.

²⁴² Ibid., str. 64.

²⁴³ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011, sp. zn. 18 T 8/2011.

²⁴⁴ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011, sp. zn. 18 T 8/2011.

²⁴⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 64.

bude posuzováno dle ustanovení § 199 TZ, a nikoliv podle některého ustanovení uvedeného v hlavě III. TZ.²⁴⁶ Toto lze ilustrovat na případu řešeném Okresním soudem ve Znojmě, který vyhodnotil, že ačkoliv poškozená kladla zřejmý odpor, když držela nohy u sebe a obžalovaný si ji musel sám svléknout, nebylo toto překonávání odporu před samotným pohlavním stykem v jejich vztahu ničím výjimečným.²⁴⁷

Ekonomická závislost poškozené na pachateli

Dalším faktorem je tzv. *ekonomická závislost* poškozených. „Analýza ukázala, že ženy v tíživé sociální situaci, jsou často zneužívány ke strpění pohlavního styku či nechtěných sexuálních praktik, či přímo znásilněny.“²⁴⁸ Tak například Okresní soud v Českém Krumlově shledal výpověď poškozené nedůvěryhodnou a účelovou, a to právě z důvodu, že obviněný ji dlouhodobě finančně podporoval.²⁴⁹ „Je přitom zřejmé, že po celé roky poškozené pomáhal, sehnal ji ubytování, opakovaně jim zařídil bezplatný pobyt v rekreační chatě, poškozené zaplatil i oslavu narozenin.“²⁵⁰

K obdobnému závěru dospěl rovněž policejní orgán, který odložil trestní stíhání, proti čemuž se stěžovatelka bránila ústavní stížností. Ve zmíněné kauze podala stěžovatelka trestní oznámení s časovým odstupem několik let. Stěžovatelka se s vedlejším účastníkem (pachatelem) seznámila krátce před nabytím zletilosti na faře, kde vedlejší účastník působil jako kněz. Na přelomu roku 2005 a 2006 mezi nimi došlo k pohlavnímu styku, dle tvrzení stěžovatelky svůj nesouhlas s tímto jednáním projevovala tak, že křičela a brečela. Postupem času však dle svých slov otupěla a usoudila, že již nemá smysl se jakkoliv bránit. Stěžovatelka pocházela ze sociálně slabší rodiny. Vedlejší účastník ji i její rodinu finančně podporoval. Vedlejší účastník jí dokonce zajistil financování studia na vysoké škole. Stěžovatelka na sebe dokonce nechala převést byt, ačkoliv věděla, že si jej sama finančně nemůže dovolit a s vedlejším účastníkem trávila volný čas a přespávala s ním na různých místech.²⁵¹

²⁴⁶ Ibid., str. 64.

²⁴⁷ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011 sp. zn. 18 T 8 /2011.

²⁴⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 66.

²⁴⁹ Ibid., str. 66.

²⁵⁰ Rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 31.10.2011 sp.zn. 10 T 90/2011.

²⁵¹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12.10.2021, sp. zn. IV. ÚS 707/21[online]. [cit. 9.10.2023]. Dostupné z: [IV. ÚS 707/21 \(nalus.usoud.cz\) - Beck-online](https://nalus.usoud.cz).

Tzv. Nezdrženlivost poškozených

Další faktor, který věrohodnost výpovědi poškozených v očích soudů ovlivňuje je tzv. *nezdrženlivost poškozených*²⁵², tedy situace, kdy oběť s obviněným flirtuje, mluví o sexu atd. Takto v rámci řízení postupoval i Okresní soud ve Znojmě, který v rámci hodnocení výpovědi vzal v potaz předchozí jednání poškozené. „*Její výpověď popisující její předchozí chování v restauraci, když uvedla, že se předtím bavili o normálních věcech, nebavila se s přítomnými o sexu ani neproběhly žádné návrhy, je zpochybněna výpověďmi většiny vyslechnutých svědků a obžalovaného, kteří uvedli, že předchozí chování poškozené v prostoru restaurace bylo dosti uvolněné, kdy tito shodně popsali, že tato, ač se s přítomnými neznala, si k nim přisedla a se všemi si zakrátko potykala a dal jim polibek a podle svědkyně, které na místě tou dobou obsluhovala, měla poškozená s přítomnými dokonce laškovat a pronést větu, že „by jich zvládla pět“.* Uvolněnost poškozené, která mohla na přítomné osoby mužského pohlaví působit až vyzývavým dojmem, pak nepochybně povzbudil i předtím konzumovaný alkohol.“²⁵³

Lze tedy uzavřít, že soud na základě předložených důkazů a výpovědí svědků dospěl k závěru, že její výpověď není dostatečně věrohodná, zejména pokud jde o její předchozí chování.

Samozřejmě jsou výpovědi účastníků i v případě trestných činů proti lidské důstojnosti posuzovány komplexně ve vzájemné souvislosti s ostatními důkazy. Soudy se zabývají zejména tím, zdali jsou výpovědi poškozených logické a nerozporné. Okresní soud ve Znojmě ve svém rozhodnutí ze dne 31.3.2011 sp. zn. 18 T 8/2011 konstatoval, že jednání poškozené je nelogické. Nelogičnost jejího jednání shledal v tom, že poškozená s obžalovaným chodila na opakované vycházky, a to jak před tvrzením znásilněním, tak i po tvrzeném znásilnění. Poškozená obžalovanému dávala peníze na jídlo, navštěvovala s ním restaurace. Poškozená tak jednala přesto, že sama tvrdila, že od krádeže peněz s ním nechce mít nic společného. Zajisté je pochopitelné, že se poškozená s obžalovaným chtěla sejít za účelem vrácení ukradených peněz. Souhlasím však, že není pochopitelné jednání poškozené, kdy se s obžalovaným scházela pravidelně, na odlehlých romantických místech a v restauraci, kde se k němu chovala důvěrně.²⁵⁴

I v případě řešeném Okresním soudem v Hodoníně měla skutečnost, že poškozená nedokázala opustit násilný vztah (tedy nelogičnost jednání poškozené), za následek vyslovení zprošťujícího

²⁵² KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 67.

²⁵³ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 19.9.2012, sp. zn. 2 T 96/2012.

²⁵⁴ Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011, sp. zn. 18 T 8 /2011.

rozhodnutí.²⁵⁵ „(...) co však soud považuje za nestandardní a nelogické, bylo jednání poškozené poté, co ji měl obžalovaný znásilnit, kdy telefonovala svým dvěma kamarádům a namísto policii, případně do nemocnice či domů s jedním z nich jela k rybníku...“²⁵⁶

Obdobně bylo rozhodnuto i Okresním soudem v Znojmě ze dne 19.9.2012 sp.zn. 2 T 96/2012, kdy soud i přes to, že na těle poškozené byly shledány stopy násilí, vyslovil zprošťující rozsudek, neboť poškozená byla opilá a s ohledem na ztrátu paměti byla její výpověď shledána nevěrohodnou.²⁵⁷ V projednávané věci ošetřující lékař uvedl, že ačkoliv na těle poškozené našel podlitiny, oděrky a stopy krve, neshledal jakékoliv stopy použití násilí na poškozené. Dle znaleckého posudku pak skutečnost, že na těle poškozené bylo způsobeno krvácivé poševní zranění, nutně neznamenala, že k tomuto došlo použitím jednostranného násilí ze strany obviněného. Soud tedy uzavřel, že toto mohlo být způsobeno právě aktivní sexuální stimulací ze strany poškozené, kterou popisoval obžalovaný. Ostatně, s ohledem na ztrátu paměti poškozené, se tato nemohla k tomuto jakkoliv vyjádřit.²⁵⁸

V této souvislosti se pro úplnost sluší uvést, že soudy v rámci vyhodnocování věrohodnosti výpovědi poškozených ne zřídka tyto prověřují i opakovanými znaleckými posudky, jako tomu bylo například v případě řešeném Obvodním soudem pro Prahu 10 pod sp. zn. 29 T 38/2011 „*Ve vztahu k věrohodnosti výpovědi je však zcela zásadní znalecký posudek z oboru psychologie znalce xxxx. Z něj vyplývá, že u poškozené byla shledána histriónská porucha osobnosti, která se v některých svých kvalitách ocitá na hranici širší normy. Při zátěži má sklon reagovat impulsivně, přechodně ztrácí schopnost posoudit důsledky svých činů ve všech souvislostech. Její osobnostní nastavení je egocentrické s důrazem na vlastní potřeby v interakcích.*“²⁵⁹ Soud tedy shledal, že výpověď poškozené je nevěrohodná, a to zejména s ohledem na její charakteristické osobnostní rysy, ze kterých vyplývá sklon věci dramatizovat. Dále byla výpověď poškozené nekonzistentní a značně rozporná. Soud tedy uzavřel, že je jen málo pravděpodobné, že události proběhly skutečně tak, jak je poškozená popisuje.²⁶⁰

²⁵⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 62.

²⁵⁶ Rozhodnutí Okresního soudu v Hodoníně ze dne 6.12.2011, sp. zn. 15 T 183/2011.

²⁵⁷ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 59.

²⁵⁸ Rozhodnutí Okresního soudu v Znojmě ze dne 19.9.2012, sp.zn. 2 T 96/2012.

²⁵⁹ Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 22.června 2011, sp. zn. 29 T 38/2011.

²⁶⁰ Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 22.června 2011, sp. zn. 29 T 38/2011.

Prověřování výpovědi znaleckými posudky je upraveno v ustanovením § 118 trestního řádu a z pohledu práva nelze tomuto postupu nic vytknout, ovšem pro poškozené tyto opakované výpovědi mohou představovat opětovné prožívání prožitého traumatu.²⁶¹ „(...) *poznatky o prožívání poškozených a důsledcích tohoto prožívání pro trestní řízení nejsou dostatečně reflektovány v rozhodovací praxi českých soudů.*“²⁶² Dle názoru Kutálkové jsou práva a potřeby obžalovaných upřednostňovány před právy a potřebami poškozených.²⁶³

Z výše uvedeného jednoznačně plyne, že objasňování sexuálních trestných činů je nesmírně obtížné, přičemž soudy očekávají, že oběť trestného činu bude spolupracovat s orgány činným v trestním řízení, že si bude pamatovat průběh útoku, vybaví si přesné detaily události a bude schopna věrohodně popsat své pocity.²⁶⁴

Rovněž můžeme uzavřít, že stěžejním důkazem bývají zpravidla výpovědi účastníků, přičemž je posuzována jejich věrohodnost.²⁶⁵ Soudy často zpochybňují důvěryhodnost poškozených například v důsledku prodlení mezi spácháním trestného činu a jeho oznámením, zjištěním rozporů v jejich výpovědích, případně kvůli částečným nebo úplným výpadkům paměti.²⁶⁶

Všechny tyto „požadavky“ soudů na chování a jednání poškozených, a to jak před samotným činem, tak v jeho průběhu nebo dokonce i po něm, pak bývají laickou i odbornou veřejností kritizovány, neboť **nejsou v souladu s viktimologickými poznatky.**²⁶⁷

Je potřeba vzít v úvahu, že oběti často prožívají značné trauma včetně strachu o život a pocitu zneuctění, což může být důvodem jejich neochoty spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Z psychologických výzkumů přitom plyne, že takové chování poškozených je odpovídající prožitému traumatu²⁶⁸ a že je způsobilé ovlivnit kognitivní schopnosti oběti.²⁶⁹ Pro úplnost je třeba uvést, že ztráta paměti nebo určité změny ve výpovědích obětí jsou zcela pochopitelné a odpovídající závažnosti traumatu, které prožily.²⁷⁰

²⁶¹ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 62.

²⁶² Ibid., str. 62.

²⁶³ Ibid., str. 68.

²⁶⁴ Ibid., str. 68.

²⁶⁵ Ibid., str. 69.

²⁶⁶ Ibid., str. 69.

²⁶⁷ Ibid., str. 68.

²⁶⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 62.

²⁶⁹ Ibid., str. 68.

²⁷⁰ Ibid., str. 68.

Na tuto problematiku reagoval zákonodárce přijetím zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, jímž byl zaveden „*Princip zvýšené ochrany obětí trestných činů v průběhu trestního procesu s důrazem na ochranu velmi traumatizovaných obětí*“.²⁷¹

Tímto zákonem byla kromě obecné kategorie osob nazývaných oběti trestných činů zavedena i další kategorie, a tedy *zvláště zranitelná oběť*. Za *zvláště zranitelnou oběť* jsou kromě jiného považovány právě oběti sexuální trestných činů. Těmto obětem je poskytována zvláštní ochrana spočívající například v ochraně před tzv. *sekundární viktimizací*.²⁷² Příčinou sekundární viktimizace je například projednávání trestného činu v rámci trestního procesu, zveřejňování případu a jeho rozebírání médií, rodina a blízké okolí oběti, které neumí správně reagovat na situaci oběti. K *sekundární viktimizaci* oběti dále přispívá i opakované připomínání si a znovu prožívání události trestného činu během opakovaných výslechů, stejně tak dotazy, které pro danou situaci nejsou podstatné a mohou oběť zraňovat.²⁷³ To však není všechno, jsou to například i mýty o obraně žen v průběhu znásilnění, nebo dokonce mýty o tom, že ženy svým chováním nesou jistou míru spoluzavinění.²⁷⁴

Jakkoliv lidsky chápu prožité trauma oběti, je třeba mít na paměti, že cílem trestního řízení je posouzení zejména toho, zdali se událost, kvůli které je obžalovaný stíhán, skutečně stala a zda naplňuje všechny znaky konkrétní skutkové podstaty, jestli je to obžalovaný, který tento trestný čin spáchal a zdali je tento vůbec trestně odpovědný, případně zdali nezanikla trestnost spáchaného skutku²⁷⁵, to všechno při dodržování zásad, na nichž je tuzemské právo založeno. „*Kontinentální právní systémy (německý a také český) při rozlišování zavinění jsou založené na principech volného hodnocení důkazů, materiální pravdy, vyšetřovací zásadě, principu in dubio pro reo a zejména na zásadě presumpce neviny.*“²⁷⁶

Zdá se mi však jakoby, veřejnost trvala na tom, aby soudy, pokud jde o trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, vycházely pouze z tvrzení poškozených a dále je nikterak neprověřovaly. Například Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí sp. zn. 4 Tdo 566/2022 ze dne

²⁷¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 331.

²⁷² Ibid., str. 332.

²⁷³ Ibid., str. 332-333.

²⁷⁴ Ibid., str. 332-336.

²⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5. str. 111.

²⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5. str. 107.

28.6.2022 rozhodl o zrušení rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, jímž byl obviněný uznán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužití. V uvedeném případě byla poškozená nezletilá obviněnému svěřena ke hlídání a v době před spaním, kdy ji v posteli šimral, ji v jednom případě sáhnul na přirození. Poškozená na to reagovala vyslovením „au“. Obviněný proto svého jednání zanechal, přičemž poškozená nebyla nikterak zraněna. Nejvyšší soud v předmětném rozhodnutí konstatoval, že takové jednání není způsobilé naplnit skutkovou podstatu trestného činu dle ustanovení § 187 TZ. Jednání, které je chráněno trestním právem, musí být natolik intenzivní, aby bylo způsobilé zasáhnout do mravního a tělesného vývoje dítěte. Z provedeného dokazování však nevyplývalo, že by obviněný nezletilou ohmatával s úmyslem sexuálního uspokojení. Z dokazování naopak vyplynulo, že k doteku na přirození mělo dojít pouze jednou a nenásilně, s tím že poškozená měla oblečené dvoudílné pyžamo. Jakékoliv fyzické narušení nebylo zjištěno, poškozená v rámci výpovědi uvedla, že předmětný dotek ji nebolel. U obviněného nebyla zjištěna ani jakákoliv sexuální deviace například pedofilie.²⁷⁷ „Část skutkové věty, ve které se uvádí, že obviněný přestal poté, co nezletilá řekla „au“, je postavena pouze na výpovědi matky nezletilé, která incidentu přítomna nebyla.“²⁷⁸

Vzhledem k tomu, že vady trestního řízení byly napraveny až v rámci mimořádného opravného prostředku, si kladu otázku, zdali pro uznání viny stačí skutečně pouze tvrzení osoby poškozené, resp. v tomto případě dokonce osoby jednání nepřítomné.

Na tomto místě si dovoluji zmínit článek publikovaný na webu www.novinky.cz, ve kterém bývalá přítelkyně křivě obvinila svého přítele ze znásilnění. Na základě tohoto křivého obvinění byl muž 329 dnů ve vazbě a posléze byl v plném rozsahu zproštěn obžaloby.²⁷⁹ „Soud jej sice v plném rozsahu obžaloby zprostil, jenže z vazby vyšel muž s podlomeným zdravím, přišel o práci a jeho děti se s ním nechtějí vidat.“²⁸⁰ Podrobnosti projednávaného případu sice neznám, domnívám se ale, že stejně tak jako v případě jiných trestných činů, tak i v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti je pečlivé dodržování zásad trestního řízení nezbytně nutné, neboť jejich porušení nemusí nutně dopadat pouze na životy poškozených, nýbrž i křivě obviněných.

²⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2022, sp. zn. 4 Tdo 566/2022 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document/view.seam?documentId=njztsnjtga2tax3oom&groupIndex=0&rowIndex=0#>].

²⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2022, sp. zn. 4 Tdo 566/2022 [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document/view.seam?documentId=njztsnjtga2tax3oom&groupIndex=0&rowIndex=0#>].

²⁷⁹ KOZELKA Petr, Krimi: Křivě ho obvinila z odškodného. Dostal jen zlomek [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [Křivě ho obvinila, z odškodného dostal jen zlomek - Novinky.](#)

²⁸⁰ KOZELKA Petr, Krimi: Křivě ho obvinila z odškodného. Dostal jen zlomek [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [Křivě ho obvinila, z odškodného dostal jen zlomek - Novinky.](#)

Nad to je třeba mít na paměti, že bezmezné posilování práv oběti, byť vedeno dobrými úmysly, může mít nejen neblahé důsledky, nýbrž je způsobilé narušit celý systém trestního řízení a v extrémních případech, může ohrozit hlavní cíl trestního řízení spočívající v identifikaci pachatele a v jeho spravedlivém potrestání.²⁸¹

2.3.2. Vývoj soudní judikatury

Z mého pohledu kritika veřejnosti na to, jakým způsobem jsou trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti soudy vnímány a posuzovány, vytvořila jakýsi tlak, přičemž místo toho, aby zákonodárce konečně po letech přistoupil ke změně ustanovení uvedených v hlavě III. TZ, převzaly tuto roli soudy. Ostatně toto plyne i z připravované novely: „(...) návrh přináší redefinici trestného činu znásilnění tak, aby odpovídal modernímu pojetí, které opouští koncept znásilnění jako silou vynuceného pohlavního styku a nahrazuje jej konceptem nekonsensuálního pohlavního styku. **Do určité míry se jedná o kodifikaci dosavadní judikatury Nejvyššího soudu (např. 7 Tdo 833/2021, 8 Tdo 699/2021.**“²⁸² Letitá judikatura soudů nám ukazuje, že v průběhu let došlo ke změně v aplikační praxi. Pojdme se na vývoj těchto změn podívat.

Na úvod si připomeňme, že pokud jde o skutkovou podstatu trestného činu znásilnění a sexuálního nátlaku, pro oba jsou příznačné dva podstatné znaky, jimiž jsou nedobrovolnost a zákonem předpokládané sexuální jednání. Nedobrovolnost spočívá v donucení, které je charakterizováno užitím fyzického násilí, pohrůzkou násilí, nebo pohrůzkou jiné těžké újmy, dále zneužitím bezbrannosti a pokud jde o trestný čin sexuálního nátlaku, pak zneužitím závislosti, vlivu nebo postavení.²⁸³

Donucení pak soudy interpretují (či spíše interpretovaly) tak, že od obětí vyžadovaly aktivní odpor, resp. odpor poznatelný, přičemž poznatelnost je definovaná fyzickým zraněním.²⁸⁴ Skutečnost, že poškozené se mnohdy uchylují ke strpění sexuálního útoku, aby se vyhnuly například horším následkům, je (resp. byla) soudy vykládána v neprospěch poškozených, resp. ve prospěch obviněných, což může mít za následek zproštění viny.²⁸⁵ Jak již bylo uvedeno v úvodu této

²⁸¹ JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19-23 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [BA 11/2015 s. 19 - Beck-online](#).

²⁸² C. H. BECK. Redefinice znásilnění. Právní zpravodaj, 22. 8. 2023 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [PZ 159/2023 - Beck-online](#).

²⁸³ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

²⁸⁴ Ibid., str. 58.

²⁸⁵ Ibid., str. 57.

kapitoly, většina těchto sexuálních trestných činů se odehrává mezi lidmi, jež se navzájem znají, půjde zpravidla o partnery, manžely, případně rodinné příslušníky.²⁸⁶

Podíváme-li se do roku 2012 lze vyčíst, že soudy vyžadují, aby pachatelé násilím překonávali fyzický odpor poškozených.²⁸⁷ Například Obvodní soud pro Prahu 10 ve svém rozhodnutí ze dne 22.6.2011 sp. zn. 29 T 38/2011 deklaruje, že obviněnému nemohla být nevěle poškozené známá, neboť tato byla víceméně pasivní.²⁸⁸ V projednávané věci si obžalovaný po příchodu do bytu přitáhl poškozenou k sobě a postupně ji svlékl donaha. Nejprve poškozené, ještě v době, kdy oba stáli, svlékl oblečení z horní části těla a v leže pak kalhoty s kalhotkami. Poškozená jej sice občas odstrčila, jinak byla pasivní a nikterak se nebránila. Poškozená byla pasivní i v situaci, kdy byla položena na postel.²⁸⁹ Poškozená svoji vůli nemít s obžalovaným pohlavní styky projevovala zjevně nedostatečně. Obžalovaný proto v podstatně jakýkoliv odpor nemusel překonávat. Lze tedy uzavřít, že s ohledem na tyto okolnosti, obžalovaný rozhodně nemusel vědět, že existuje jakýkoliv odpor poškozené a že tento je vážně míněný. Tato skutečnost pak vylučuje trestní odpovědnost obžalovaného.²⁹⁰

Se stejným závěrem přišla i autorka textu „Pod hladinou – fakta a mýty o znásilnění“, přičemž cituje zprošťující rozhodnutí soudu, kdy „*Sedmnáctiletá Regina sice původně se Stojkou na WC nechtěla, ale když ji natlačil do kabinky, nevolala o pomoc a obžalovaný se mohl domnívat, že svůj odpor jenom předstírá. V tomto případě se jedná o takzvaný skutkový omyl negativní.*“²⁹¹ Obviněný společně s poškozenou před samotným pohlavním stykem spolu pili alkohol a vedli debatu o sexu. Nad to byla výpověď poškozené soudním znalcem shledaná nevěrohodnou.²⁹² Na těchto rozhodnutích lze deklarovat, že absentuje-li násilí a adekvátní obrana poškozené osoby, bývá zpochybňováno, že k znásilnění skutečně došlo.²⁹³

Na tomto místě pak stojí za to zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z roku 2014, v němž deklaruje, že „*Donucení k souloži za použití násilí ve smyslu § 185 tr. zákoníku je nutno nepochybně rozumět násilné překonání nebo zamezení fyzického odporu poškozené, nejen*

²⁸⁶ Ibid., str. 58.

²⁸⁷ Ibid., str. 57.

²⁸⁸ Ibid., str. 57.

²⁸⁹ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

²⁹⁰ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

²⁹¹ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5 str.29 -30.

²⁹² Ibid., str. 30

²⁹³ Ibid., str. 30

vykonáním soulože přes její třeba i důrazně vyjádřený slovní nesouhlas. Ve výroku je uvedeno, že z ní strhl deku, když ležela na břiše na posteli, přitiskl se k ní, a když se zvedala do kleku, aby se bránila, uchopil ji rukou kolem pasu, nalehl na ni, svlékl jí kalhoty od pyžama a kalhotky, nadzvedl jí břicho, klekl si za ní a vykonal na ní soulož, a to přes její výslovný nesouhlas. Z uvedeného lze dovodit, že poškozená měla v úmyslu se bránit, ale není vylíčen žádný skutečný, byť málo intenzivní odpor, ze strany poškozené, aby nedošlo k souloži.“²⁹⁴

Na těchto výše zmíněných soudních rozhodnutích můžeme vidět, že soudy měly poměrně jasnou představu o tom, kdy bude naplněn znak donucení a rozhodovaly vesměs v souladu s ustálenou judikaturou.

Podíváme-li se na judikaturu novější z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.8.2019 sp.zn. 8 Tdo 935/2019 ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.8.2021 sp. zn. 8 Tdo 699/2021 [R 10/2022 tr.] plyne, že „*Pachatel naplní svým jednáním znak donucení objektivní stránky uvedeného zločinu, jestliže tuto její polohu násilně změní tak, aby mohl soulož provést.*“²⁹⁵ V posuzované věci, byl obviněný uznán vinný ze spáchání trestného činu znásilnění, kdy na poškozené vykonal soulož. Poškozená přitom zaujala pozici tzv. „do klubíčka“ tedy s nohama pokrčenýma s koleny u brady. Poškozená, alespoň jak plyne z předmětného rozhodnutí, nic dalšího nečinila, „(...) i sama poškozená uváděla, že se nebránila ani obviněnému nedávala najevo svou nevoli k souloži, k níž došlo ve vozidle“²⁹⁶.

Aniž bych měla v úmyslu jakkoliv zpochybňovat rozhodnutí soudu, kladu si otázku, kolik laické veřejnosti dokáže takovéto nonverbální jednání klasifikovat jako nesouhlas s jeho jednáním? Nejsm si jistá, zdali si veřejnost pod pojmem násilí představí právě onu změnu polohy, obzvláště, když v tom nemají jasno ani samotné soudy?

V této souvislosti považuji za nutné poukázat na značnou rozdílnost v názorech Nejvyššího soudu. Zatímco v roce 2014 Nejvyšší soud uvádí „*Donucení k souloži za použití násilí ve smyslu § 185 tr. zákoníku je nutno nepochybně rozumět násilné překonání nebo zamezení fyzického odporu poškozené, nejen vykonáním soulože přes její třeba i důrazně vyjádřený slovní nesouhlas,*“²⁹⁷,

²⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.7.2014, sp. zn.4 Tdo 924/2014 [online] [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [4 Tdo 924/2014 \(slv.cz\)](#).

²⁹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2019, sp.zn. 8 Tdo 935/2019. [online] [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 935/2019 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#)].

²⁹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2019, sp.zn. 8 Tdo 935/2019. [online] [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 935/2019 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#)].

²⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.07.2014, sp.zn. 4 Tdo 924/2014. [online] [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [4 Tdo 924/2014 \(slv.cz\)](#)].

ve svém rozhodnutí ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 6 Tdo 274/2023 pak uvádí, že „není nezbytné, aby poškozená kladla zřejmý fyzický odpor. **Postačuje, pokud pachateli musela být zjevná nevole této osoby s jeho jednáním.**“²⁹⁸ Jinými slovy, zdá se, že dle aktuální judikatury, by k naplnění skutkové podstaty například znásilnění, resp. sexuálního nátlaku mělo dojít již v případě vyslovení pouhého nesouhlasu. Ačkoliv zcela souhlasím, že prosté vyslovení nesouhlasu by mělo být jasným znamením, nemyslím si, že takto s tím počítá ať už ustanovení § 185 nebo ustanovení § 186 TZ. Ostatně kdyby s tím počítalo, nebylo by třeba přistupovat k jejich redefinici. Mám za to, že současný pohled na sexuální trestné činy, jež je reflektován soudy, odráží spíše než normy právní, normy společenské, a to minimálně do doby, než dojde k jejich redefinici.

Pouze pro úplnost se sluší uvést, že jinou situaci představují případy, kdy se poškozená nebrání, neboť v ní pachatel svým jednáním vzbudí důvodné obavy o svůj život, „*Obžalovaný se poškozené neustále ptal, zda ji má utopit a říkal, že ho má poslouchat, (...) přičemž poškozená se v této situaci aktivně nebránila ze strachu o svůj život, stále však opakovala, že chce jít domů, říkala obžalovanému, ať toho nechá, že ji to bolí, když řekla, že bude křičet, tak obžalovaný naznačil, že ji zabije, její obavy rovněž plynuly z toho, že se jí obžalovaný předtím ptal, zda ji má utopit, před vykonáním soulože ji ukazoval pistoli, kterou natáhl a řekl, že zastřelí jejího chlapce, nebo zda ona chce mít kulku v hlavě, a pistoli odložil na konferenční stůl vedle postele s nataženým kohoutkem, poškozená po celou dobu plakala, po vykonání vynucené soulože obžalovaný usnul a poškozená z bytu utekla.*“²⁹⁹ V uvedeném případě, a tedy v situaci, kdy bylo poškozené vyhrožováno, přičemž obavy poškozené o její život byly důvodné, poškozená brečela a prosila pachatele, aby svého jednání zanechal, je zřejmé, že tento styk byl vynucen silou.³⁰⁰

Obdobně je tomu i v situaci, kdy je využíván zejména dlouhodobý strach oběti z obviněného, kdy se tento dlouhodobě chová tyransky, agresivně, utlačuje práva a svobody oběti dokonce jí hrozí smrtí. Je nutné mít na paměti, že na jednání obviněného je potřeba nahlížet komplexně, a proto v situaci, kdy v rámci soužití je poškozená vystavovaná permanentnímu domácímu teroru, kterým

²⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2023, sp. zn. 6 Tdo 274/2023 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [6 Tdo 274/2023 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz)].

²⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 323/2014-25 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [11 Tdo 323/2014-25 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz)].

³⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [11 Tdo 294/2014-15 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](https://www.nsoud.cz)].

byl vyvíjen nátlak na splnění sexuálních, ale i jiných požadavků, není divu, že poškozená osoba podlehe nátlaku, a to bez jakéhokoliv kladení odporu.³⁰¹

Rozdílnost názoru soudů na znak *donucení* není zdaleka jedinou změnou. Změny ve vnímání těchto trestných činů lze pozorovat v jejich samotné podstatě. Z dřívější judikatury můžeme vysledovat, že sexuální trestné činy byly vykládány spíše jako trestné činy, „jejichž podstatou je ukojení sexuálních potřeb pachatele na těle poškozené.“³⁰² Nejvyšší soud ČR dokonce ve svém rozhodnutí ze dne 9.5.2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012 deklaruje, že „Stěžejní je tedy skutečnost, zda obviněný svým jednáním sledoval vlastní sexuální uspokojení. **S ohledem na skutečnost, že u obviněného k ejakulaci nedošlo, tedy jednáním nedošlo k ukojení jeho pohlavního pudu na těle jiné osoby, nelze takové jednání kvalifikovat jako pohlavní styk.**“³⁰³

Domnívám se, že tento požadavek Nejvyššího soudu je nepřiměřený, neboť nesdílím názor, že jediným motivem pachatele pro spáchání sexuálního trestného činu je pouze dosažení sexuálního uspokojení. Ačkoliv ve valné většině případů bude hlavním cílem jednání pachatele uspokojit své sexuální potřeby, není vyloučena ani jiná pohnutka pachatele např. ponížení oběti, jak plyne ze současné judikatury.³⁰⁴ Z odborné literatury se rovněž podává, že sexuální trestné činy nejsou páčány pouze za účelem sexuálního uspokojení „(...) *sexuální útoky jsou na straně pachatele motivovány především snahou o dominanci a ponížení poškozené.*“³⁰⁵ Ostatně ani z komentářové literatury požadavek dosažení uspokojení neplyne. „*Takto vymezené jednání směřuje k pohlavnímu uspokojení pachatele, ale nezáleží na tom, zda k němu v konkrétním případě skutečně dojde.*“³⁰⁶ Nelze opomenout, že pokud jde například o znásilnění, tak jeho určujícím rysem již v současné době není samotný akt, ale spíše narušení fyzické, resp. psychické integrity oběti.³⁰⁷

Nad to připustili-li bychom, že dosažení sexuálního uspokojení pachatele je v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nezbytným předpokladem, muselo by to dle mého

³⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2023, sp.zn. 6 Tdo 274/2023[online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemjggy4toojxl5xhg#>]

³⁰² KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

³⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [3 Tdo 345/2012 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online.](https://www.nsoud.cz/3-Tdo-345/2012)

³⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2017, sp. zn. 3 Tdo 909/2017 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pw4427haztama.](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pw4427haztama)

³⁰⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

³⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³⁰⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1. str.18.

názoru nutně znamenat, že v případech, kdy k tomuto nedošlo, by mělo být takové jednání hodnoceno pouze jako pokus.

To, že se aplikační praxe změnila, lze pozorovat i na tom, že na první pohled nelogické jednání poškozených spočívající v tom, že i po spáchaném znásilnění se s obviněným nadále dobrovolně sexuálně stýkala, případně, že tento trestný čin oznámila až s delším časovým odstupem ji nebylo nikterak na újmu a znásilnění nebylo nikterak zpochybňováno. O tomto svědčí například rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1170/2021 ze dne 24.11.2022. Obviněný se v uvedeném případě bránil mimo jiné tím, že **nedokázal rozpoznat, že odpor poškozené je vážně míněný**, obzvláště, když sama poškozená připustila, že i po tvrzeném znásilnění s ním měla dobrovolný pohlavní styk, a to jak orální, tak anální. **Poškozená znásilnění oznámila navíc až s delším časovým odstupem.**³⁰⁸ „*Takové chování nenasvědčuje tomu, že by k němu měla odpor poté, co ji znásilnil, a to ani z hlediska znaleckého posudku, podle něž k obviněnému měla ambivalentní vztah a nebyla schopná se jednoznačně rozhodnout, zda do jejího života patří či ne, brala jejich vztah jako flirt a sexuální záležitost, a proto nemohl vědět, jak se k ní chovat.*“³⁰⁹

Nejvyšší soud dále uzavřel, že „*Nejde spojovat a zaměňovat okolnosti, za kterých probíhaly jiné sexuální kontakty u partnerů nebo osob, které se spolu občasně pohlavně stýkají. U každého jednotlivého útoku, u každého dílčího sexuální aktu, je třeba brát na zřetel chování poškozené, zejména jakou ochotu se sexem v konkrétní chvíli projevuje.*“³¹⁰ Jinými slovy: posouzení jednání jako znásilnění, není vyloučené v případech, kdy mezi jednotlivými dílčími útoky proběhl dobrovolný pohlavní styk. Zajisté tato situace bude spíše vzácná, ale nelze ji vyloučit zejména v komplikovaných partnerských vztazích, v nichž se partneři často hádají a usmířují. Tyto neshody pak mohou ovlivnit i jejich sexuální chování.³¹¹

Ani v případě řešeném Nejvyšším soudem ČR ze dne 31.5.2022 sp. zn. 8 Tdo 380/2022 nebyla poškozené osobě na újmu nelogičnost jejího jednání. Tuto shledávám v argumentaci poškozené, která obviněnému sdělovala, že se jí to nelíbí a že **bude křičet, na což reagoval slovy at' klidně**

³⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021, sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 1170/2021 \(www.n soud.cz\) - Beck-online](http://www.n soud.cz).

³⁰⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021, sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 1170/2021 \(www.n soud.cz\) - Beck-online](http://www.n soud.cz).

³¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021, sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 1170/2021 \(www.n soud.cz\) - Beck-online](http://www.n soud.cz).

³¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021 sp.zn. 8 Tdo 1170/2021 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 1170/2021 \(www.n soud.cz\) - Beck-online](http://www.n soud.cz).

*křičí, což však neučinila z obavy, aby nebyla slyšet, neboť se nacházeli u otevřeného okna směrem do ulice...*³¹².

Zdá se, že soudy v průběhu let začaly v rámci své rozhodovací činnosti zohledňovat viktimologické poznatky o obětech těchto trestných činů a v podstatě upustily od tolik veřejnosti kritizovaných „požadavků“, jež jsem v rámci zmiňovala v podkapitole 2.3.1.

S ohledem na výše uvedené tak můžeme uzavřít, že ani soudní praxi neminul nejen stereotyp pravého znásilnění a další mýty, které mají, nebo spíše měly vliv na konečné rozhodnutí o vině obviněného.

Lze ale také uzavřít, že judikatura se v průběhu let vyvíjela. Z analýzy soudní praxe v oblasti sexuálních trestných činů vyplývá, že soudy postupně začaly zohledňovat komplexní povahu těchto případů a věnovat větší pozornost viktimologickým aspektům. Dochází k postupnému opuštění přístupu, který požadoval od obětí aktivní fyzický odpor a zpochybňoval jejich chování či reakce.

Tento vývoj v soudní praxi naznačuje, že se soudy stávají aktivními aktéry v interpretaci a aplikaci zákonů v oblasti sexuálních trestných činů, a to i bez přímého zákonného podkladu. Vyvstává tak otázka, zdali na sebe soudy nepřevzaly roli zákonodárce.

2.3.3. Sexuální trestné činy a právo na spravedlivý proces.

Jak jsem již zmiňovala v úvodu této kapitoly, nejsou to jen mýty o sexuálním násilí a omezené množství důkazních prostředků, případně problematika sekundární viktimizace, ale i existence porušení zásad trestního řízení, jež dělá posuzování těchto trestných činů složitější. Domnívám se, že právě představy veřejnosti a tlak, jež vytváří na soudy mohou mít vliv na právo obviněných na spravedlivý proces.³¹³

Představme si situaci, kdy mladá nezadaná atraktivní žena sedí sama v baru a popíjí alkoholický drink. Do tohoto baru posléze vstoupí nezadaný přitažlivý muž, přibližně ve věku zmiňované ženy, sedne si taktéž k baru a objedná si drink. Muž si ženy všimne a jelikož oba pociťují vzájemné sympatie, začnou se za současného popíjení alkoholických nápojů spolu bavit. Rozhovor muže a ženy trvá až do pozdních nočních hodin. S pokročilou noční hodinou se následně oba odeberou

³¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.2022 sp.zn. 8 Tdo 380/2022 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [8 Tdo 380/2022 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](http://www.nsoud.cz).

³¹³ KUTÁLKOVÁ, Petra a LUBICA KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 54.

k muži domů, kde dojde k souloži.³¹⁴ Počátek mileneckého vztahu, řeknete si. Situace, kdy si muž chce dát drink s přitažlivou ženou, přičemž se situace vyvine tak, že dojde k pohlavnímu styku, může pro tohoto muže znamenat i setkání se s orgány činným v trestním řízení, a to i přesto, že platí zásada ultima ratio trestního práva.³¹⁵

Z dikce zákona plyne, že trestného činu znásilnění se dopustí ten „*Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*“³¹⁶

Jak jsem již zmiňovala v kapitole 1.1 této práce, o stav bezbrannosti půjde v situaci, kdy oběť není schopna projevat svoji vůli, případně klást odpor například v důsledku toho, že je tato silně opojena alkoholem,³¹⁷ přičemž přivodil-li tento stav bezbrannosti svým aktivním jednáním pachatel, například tím, že poškozené osobě objednával alkohol, dopustil se tento násilí.³¹⁸

Vyvstává tedy otázka, zdali onou bezbrannou osobou bude výše zmiňovaná atraktivní žena, která během rozhovoru s přitažlivým mužem požívá alkoholické nápoje dobrovolně. Z pohledu trestního práva bude dále relevantní fakt, zdali existoval úmysl muže tuto ženu opít a dále zdali žena, jež byla opilá, dokázala i přesto projevit svoji vůli a v případě, že tuto dokázala projevit, zdali nebyla bezbranná tím, že nedokázala klást odpor. Předpokládejme, že úmysl muže nebyl tuto ženu opít za účelem dosažení pohlavního styku a žena tyto drinky pila dobrovolně, resp. jejich vypitím projevovala konkludentní souhlas. Rovněž předpokládejme, že to byl právě muž, který přesun k němu domů navrhl, přičemž i s tímto zmiňovaná žena vyslovila konkludentní souhlas.³¹⁹

„*V podstatě by malo ísť o beztrestnú situáciu, nakoľko je dôvodné prezumovať, že konanie smerujúce k súloži ako i súlož samotná, by mali znamenať, že sa jedná o konanie dobrovoľné, so súhlasom oboch strán.*“³²⁰ **V případě následného obvinění je, dle mého názoru, situace svými**

³¹⁴ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6 str. 306.

³¹⁵ SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6 str. 307.

³¹⁶ Trestní zákoník 40/2009 Sb.

³¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1834-1849.

³¹⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 307.

³¹⁹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 308.

³²⁰ Ibid., str. 309.

okolnostmi (požití alkoholu, opilství, bezbrannost ženy, návrh muže k přesunu k němu domů, konkludentní souhlas...) nastavena v neprospěch muže.³²¹

Konkludentní souhlas ženy může pro muže znamenat poměrně překerní situaci. Chce-li muž této situaci předejít, nejlepší způsob projevu ženy bude samozřejmě souhlas explicitní nebo souhlas písemný. Dokonce projev souhlasu se souloží tím, že žena „rozkročí nohy“ ač se zdá jako jasný a srozumitelný souhlas, nemusí být hodnocen vždy ve prospěch muže, a to s ohledem na skutečnost, že tento jev může být také interpretován jako projev obranné reakce oběti, neboť odmítnutí by mohlo vést k možným negativním důsledkům, ať už fyzickým, tak psychickým.³²²

Ačkoliv, jak již bylo uvedeno výše, je společnost přesvědčena o tom, že pachatelé sexuálních trestných činů používají k překonání odporu zejména fyzické násilí, nebo jeho hrozbu (o tom viz výše).³²³ Skutečností však je, že tento způsob páchaní trestné činnosti je typickým pouze pro skupinu pachatelů, jejichž motivem ke spáchání sexuálních trestných činů jsou ty nejprimitivnější pudy. Pachatelé sexuálních trestných činů označování jako sexuální predátoři se vyznačují sofistikovanějším přístupem, který často nezahrnuje primárně fyzickou sílu. Tito jedinci využívají spíše tzv. mentální manipulace nebo psychického násilí. Zákon správně předvídá, že i zdánlivě nevinné situace, jako je například nabídka sledování filmu nebo ukázka sbírky motýlů, mohou skrývat potenciální nebezpečí sexuálního zneužití. Avšak tato opatrnost může komplikovat každodenní soukromé aktivity občanů a budoucí rodiny, které jsou základními jednotkami společnosti, například v případě rodičovství.³²⁴

Dle mého názoru je tuzemský právní systém již předem postaven v neprospěch mužů a tuzemským právem je jaksi opomíjená situace, že muž nebude tím sexuálním predátorem, nýbrž jím bude právě žena. Je-li tímto sexuálním predátorem právě žena, obvykle tato má komplice například v podobě barmana, který ji místo alkoholu do skleničky naleje vodu. Ačkoliv žena vzbuzuje v mužovi dojem opilosti, je to muž, který bude obětí ženy. Bohužel, veřejnost tuto situaci nepřipouští a mužovi se jen stěží podaří názor veřejnosti obrátit ve svůj prospěch.³²⁵ Ačkoliv se o tom nemluví, je třeba mít na paměti, že i muž může být k souloží donucen. Muž může souložit odmítat z různých důvodů, například z důvodu, že má partnerku, případně se mu žena nelíbí, je opilý, ale i další kombinace, které zákonodárce vyloučil a předpokládá, že muž nabídku ženy na

³²¹ Ibid., str. 308.

³²² Ibid., str. 308.

³²³ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Sexuální trestné činy včera a dnes. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6. str. 310.

³²⁴ Ibid., str. 310.

³²⁵ Ibid., str. 310.

soulož nikdy neodmítne, a tedy že nemůže být znásilněn. V podstatně je muži tímto odňato jeho základní lidské právo, a to rozhodovat o svém pohlavním životě. ³²⁶

Jak je vidět, výše popsaná situace nám nabízí nespočet variací a pro trestní právo znamená nutnost zodpovězení velkého množství otázek, a to tak, aby bylo zachováno právo na spravedlivý proces tedy bez stereotypů a kulturních nánosů. ³²⁷

2.3.4. Shrnutí

Z výše uvedeného lze tedy uzavřít, že stereotyp tzv. pravého znásilnění, resp. mýty o sexuálním násilí se nepromítly pouze do vědomí široké veřejnosti, nýbrž i do rozhodovací praxe soudů. ³²⁸ Kapitola rovněž ukázala, že stěžejným důkazem jsou výpovědi poškozených a obviněných, přičemž je posuzovaná důvěryhodnost účastníků řízení. „Klíčovým konceptem, jenž má zásadní dopady na rozhodovací praxi je důvěryhodnost poškozených“ ³²⁹, přičemž skutečnost, že trestný čin byl oznámen s delším časovým odstupem, rozpory ve výpovědích, finanční závislost poškozených na obviněných, pochybná pověst poškozených i na první pohled nelogičnost jejich jednání, mohou věrohodnost výpovědi narušit. Ženy, které zažily sexuální násilí, nemusí být vždy vnímány jako bezúhonné oběti. ³³⁰

Z kapitoly rovněž vyplynulo, že v průběhu času se proměňuje názor na to, jaké jednání naplňuje znaky těchto trestných činů. ³³¹ Srovnání soudních rozhodnutí nám ukázalo, že i jich se tato změna dotkla. Pouze stručně si dovoluji připomenout, že dříve byl soudy vyžadován aktivní fyzický odpor poškozených, jako tomu bylo například v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 4 Tdo 924/2014, nebo byl kladen důraz na logičnost jednání poškozených, jako tomu bylo například v rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011 sp. zn. 18 T 8/2011. Aktuální judikatura nám však ukázala, že tyto požadavky soudů, již nejsou aktuální. Soudy již není vyžadováno, aby byly tyto trestné činy oznamovány bezprostředně po činu, ani to, aby si poškozená vybavovala každý detail, ani aby se chovala přísně logicky, dokonce není vyžadována ani poznatelnost odporu či jeho

³²⁶ Ibid., str. 311.

³²⁷ Ibid., str. 311.

³²⁸ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 68.

³²⁹ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 69.

³³⁰ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 68.

³³¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str.298.

násilné překonávání. Podkapitola 2.3.1. nám ukázala, že je žádoucí oběti nepodrobovat opakovaným výslechům nebo ověřování jejich výpovědí znaleckými posudky.

Z mého pohledu se pak jeví, že společností je voláno po tom, aby v každém případě, kdy je nahlášen některý z trestných činů uvedených v Hlavě III. trestního zákoníku, neplatila presumpce nevin, naopak by mělo být pak zcela jasné, že pachatel je vinen. Je nepochybné, že oběti znásilnění a dalších sexuálních trestných činů, přežívají obrovské trauma, kdy mohou samy sebe obviňovat, mohou mít určitý pocit zneuctění, což může mít za následek, že si nedokážou vybatvit všechny události, případně nechtějí s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat³³² a v každém případě souhlasím s tím, že každý reaguje v stresových situacích rozdílně, je však potřeba uvést, že dle ustanovení § 13 odst. 2 TZ „*K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“³³³

Trestné činy v hlavě III. přitom patří mezi trestné činy úmyslné. Nelze proto zapomínat na institut skutkového omylu negativního a tedy situaci, kdy se obviněný vzhledem k menšímu odporu poškozené, s níž měl v úmyslu mít pohlavní styk, mohl domnívat, že odpor je pouze předstíraný a že ve skutečnosti poškozená s tímto stykem souhlasí. V takovém případě by bylo možné hovořit o skutkovém omylu negativním, neboť obviněný o znacích naplňujících skutkovou podstatu znásilnění nevěděl. Tím by byla jeho odpovědnost za úmyslný trestný čin vyloučena.³³⁴ Zdá se mi však, že pokud jde o sexuální trestné činy, je tento institut v současné době jaksí opomíjen.

³³² KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 62.

³³³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník § 13 odst. 2

³³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23.1.1978, sp.zn. 2 Tz 26/77 [online]. [cit. 3.2.2024]. Dostupné z: [2 Tz 26/77 \(Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek\) - Beck-online.](#)

3. Sexuální trestné činy ve světle Istanbulské úmluvy

Istanbulská úmluva neboli Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí byla přijata dne 7.4.2011 v Istanbulu.³³⁵ Istanbulská úmluva je reakcí na velké množství vyskytujícího se násilí páchaného na ženách, a to jak v globálním, tak regionálním měřítku. Průzkumy potvrdily, že více než třetina evropských žen byla v průběhu života fyzicky nebo sexuálně napadena a více než polovina pak zažila sexuální obtěžování. Znepokojující je však fakt, že více než 70 % obětí tyto trestné činy nikdy nenahlásilo. Nejvíce latentním trestným činem je znásilnění, kdy z výzkumu vyplynulo, že z celkového počtu je hlášenou cca 10 % případů.³³⁶ „Velkým problémem jsou zejména společenské předsudky a nedostatečná důvěra v činnosti policie a soudů, podtržená nedostatkem zařízení a školených odborníků, na které by se oběti násilí mohly obracet.“³³⁷

Na všechny tyto problémy pak reaguje právě Istanbulská úmluva. „Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí je prvním mezinárodním právně závazným nástrojem, jenž představuje globální právní rámec zaměřený na prevenci násilí, ochranu obětí a odsouzení agresorů.“³³⁸ Istanbulská úmluva se tak má stavět proti genderově podmíněnému násilí obecně, a tedy i násilí páchaném ženami na mužích, alespoň takto bývá tento dokument prezentován.

Teze, že dokument se staví proti jakémukoliv násilí obecně, se mi však při bližším zkoumání nejeví jako zcela pravdivá.³³⁹ Ostatně o tomto svědčí už i samotný název. Toto však lze vyčíst i ze samotné preambule úmluvy, kdy „úmluva poukazuje na samotný zdroj násilí – a sice na fakt, že násilí je projevem historické diskriminace žen, je genderově podmíněné a má strukturální povahu. To znamená, že toto násilí, zejména pak domácí násilí, není pouze nahodile a není projevem

³³⁵ NEŠPOROVÁ Lucie. ÚMLUVA RADY EVROPY O PREVENCÍ A POTÍRÁNÍ NÁSILÍ VŮČI ŽENÁM A DOMÁČÍHO NÁSILÍ (ISTANBULSKÁ ÚMLUVA) [online]. 2018 [cit. 28.10.2023]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/umluva-rady-evropy-o-prevenci-a-potirani-nasili-vuci-zenam-a-domaciho-nasili-istanbulska-umluva?browser=full>.

³³⁶ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 298.

³³⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 298.

³³⁸ #ZaIstanbul. Na pomoc ženám. Praha: Český svaz žen, 2016. ISBN 978-80-87227-04-6 str.7.

³³⁹ NYTRA, Aleš. Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy [online]. 2018 [cit. 28.10.2023]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

*individuálních deviantních jednotlivců, ale má své společensko-historické kořeny, je značně rozšířené a postihuje až z 95 % právě ženy z titulu zažitých předsudků.“*³⁴⁰

Dalším faktem svědčícím o tom, že úmluva považuje za oběť pouze ženy je i samotný obsah úmluvy, z něž lze vysledovat, že většina článků se věnuje pouze násilí na ženách a opomíjí násilí páchané na mužích.³⁴¹ „*Istanbulská úmluva považuje za oběť násilí toliko ženy a potírá genderově podmíněné násilí na ženách, čímž de facto označuje (nálepkuje) za násilníka výhradně muže.*“³⁴²

K Istanbulské úmluvě se sluší uvést, že není jen dokumentem, který si klade za cíl osvětu a formální ochranu obětí, je i dokumentem právním a zavádí několik nových definic trestných činů. Mezi tyto patří například stalking, vynucený potrat, vynucené sterilizace, mrzačení ženského genitálu atd.³⁴³

Úmluva přináší i nové definice pojmů, které již známe a v tuzemském právu je definovány máme. Takovým pojmem je například sexuální násilí.³⁴⁴ Definici sexuálního násilí včetně definice znásilnění nalezneme v čl. 36 Úmluvy.³⁴⁵

Dle článku 36 odst. 1 Istanbulské úmluvy: „*Strany učiní nezbytná legislativní i jiná opatření pro to, aby byly klasifikovány jako trestné*

následující úmyslné činy:

- a) *dojde-li přes **nesouhlas** oběti k vaginální, anální či orální penetraci sexuální povahy do těla druhé osoby jakoukoli částí těla nebo předmětem;*
- b) *je-li přes **nesouhlas** druhé osoby vykonán jakýkoli jiný akt sexuální povahy;*
- c) *je-li druhá osoba přes svůj **nesouhlas** přinucena podílet se na aktech sexuální povahy se třetí osobou;*³⁴⁶

³⁴⁰ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 298.

³⁴¹ NYTRA, Aleš. Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy [online]. 2018 [cit. 28.10.2023]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

³⁴² NYTRA, Aleš. Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy [online]. 2018 [cit. 28.10.2023]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

³⁴³ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. str. 16 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [A5-JenAnoJeAno_WEB.pdf \(profem.cz\)](#).

³⁴⁴ Ibid., str. 16.

³⁴⁵ Ibid., str. 16.

³⁴⁶ Istanbulská úmluva: úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [Czech version \(coe.int\)](#).

V odstavci 2 tohoto článku je pro vyloučení jakýchkoliv pochybností doplněno, že tento souhlas nesmí být vynucený, resp. „**Souhlas musí být dán dobrovolně jakožto výsledek svobodné vůle dané osoby posuzované v kontextu stávajících okolností.**“³⁴⁷

„Strany učiní nezbytná legislativní i jiná opatření pro to, aby ustanovení odstavce 1 bylo možno vztáhnout též na činy spáchané vůči bývalým či stávajícím manželům či partnerům uznávaných v intencích mezinárodního práva.“³⁴⁸

Z důvodové zprávy k článku 36 Úmluvy můžeme vyčíst, že „posuzování trestného činu znásilnění má být založeno na vyhodnocení kontextu, ve kterém mělo k neudělení souhlasu s k pohlavnímu styku dojít. Součástí tohoto hodnocení má být zohlednění existence různých behaviorálních reakcí ze strany obětí. Naopak toto hodnocení nemá být založeno na očekáváních ve vztahu k obvyklým reakcím a nemá být ovlivněno genderovými stereotypy a mýty o mužské a ženské sexualitě.“³⁴⁹

To znamená, že při posuzování toho, zdali ke spáchání sexuálního trestného činu v kontextu definice dle Istanbulské úmluvy skutečně došlo, nelze vycházet z obecných poznatků, ale je potřeba vycházet z konkrétních okolností posuzovaného případu.

Jak je vidět, Istanbulská úmluva nepřináší jasnou a přesnou definici znásilnění nebo sexuálního nátlaku, nýbrž smluvním státům ponechává prostor, aby přijali taková legislativní případně jiná opatření, kterou budou odpovídat tam uvedené definici sexuálního násilí.³⁵⁰

Požadavky Istanbulské úmluvy kladené na národní definici znásilnění nebo sexuálního nátlaku nám může přiblížit zpráva z přezkumu plnění Istanbulské úmluvy v Dánsku nebo Rakousku, které ji již ratifikovali.³⁵¹

Tak například Dánsko „definuje znásilnění jako přinucení k pohlavnímu styku prostřednictvím násilí, pohrůžky násilí či uvedení do bezbrannosti. Zároveň však postihuje i další formy znásilnění, k němuž došlo jiným nezákonným přinucením, zneužitím mentální poruchy či zneužitím

³⁴⁷ Istanbulská úmluva: úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [Czech version \(coe.int\)](#).

³⁴⁸ Ibid.

³⁴⁹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 279.

³⁵⁰ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. s. 17 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [A5-JenAnoJeAno WEB.pdf \(profem.cz\)](#)]

³⁵¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 279.

*bezbrannosti.*³⁵² Pokud jde o zneužití mentální poruchy anebo bezbrannosti, tak tohoto se pachatel nemůže dopustit v rámci manželství. Dánský právní řád pak za znásilnění považuje i situace, v nichž pachatel dosáhne pohlavního styku s obětí tím, že zneužije svého nadřízeného postavení, nebo finanční závislosti oběti. O znásilnění půjde v případech, kdy je oběť uvedena v omyl, tedy oběť se domnívá, že pachatel je někdo jiný. Dánská definice znásilnění je té tuzemské velice podobná. Lze však spatřovat jisté rozdíly, kdy například za znásilnění považuje jednání, které je v českém právním řádu podřazeno pod jiný trestný čin (například sexuální nátlak nebo poškození cizích práv). Z dánského právního řádu se podává, že definice znásilnění explicitně neobsahuje pojem „souhlas“.³⁵³ „Podle Gervio³⁵⁴ pak toto nepokrývá všechny situace vynuceného pohlavního (či obdobného) styku.“³⁵⁵

V Rakousku je pak znásilnění definováno „jako přinucení k pohlavnímu styku či obdobnému sexuálnímu jednání prostřednictvím násilí, bezprostředním ohrožením tělesné integrity či zdraví či falešným uvězněním.“³⁵⁶ S ohledem na ratifikaci Istanbulské úmluvy Rakousko přistoupilo k novele trestního zákoníku a kromě „klasických forem znásilnění tak rakouský právní řád trestá i další i další formy sexuálního jednání, k nimž došlo bez oboustranného souhlasu.“³⁵⁷ Nicméně dle zprávy GREVIO však rakouský právní řád nepostihuje jednání, kdy oběť nevyjádřila jakoukoliv vůli, přičemž s pohlavním stykem nesouhlasila.³⁵⁸

Z výše uvedeného můžeme dovodit, že ačkoliv Istanbulská úmluva nepřináší přesnou definici těchto trestných činů, má o nich jasnou představu. Toto plyne i z důvodové zprávy úmluvy, kde je uvedeno, že „definice má zahrnovat nedostatek svobodně uděleného souhlasu“³⁵⁹

Obecně tedy můžeme říct, že „nedobrovolnost“, pokud jde o definici sexuálního násilí, potažmo znásilnění, je dle Istanbulské úmluvy **definována vyjádřením prostého verbálního nesouhlasu, a tedy již není zapotřebí jakékoliv další fyzické obrany oběti.**³⁶⁰

³⁵² ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 280.

³⁵³ Ibid., str. 280

³⁵⁴ Gervio je nezávislý odborný orgán jehož úkolem je monitorování implementace Istanbulské úmluvy.

³⁵⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7 str. 280.

³⁵⁶ Ibid., str. 280.

³⁵⁷ Ibid., str. 280.

³⁵⁸ Ibid., str. 280.

³⁵⁹ Ibid., str. 279.

³⁶⁰ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. s. 17 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [A5-JenAnoJeAno_WEB.pdf \(profem.cz\)](#).

4. Několik úvah nad připravovanou novelou

Na vývoji trestního práva můžeme pozorovat, že postihuje čím dál širší spektrum sexuálních deliktů. Pokud jde o sexuální trestné činy, lze tento trend pozorovat například na trestném činu znásilnění, kdy od roku 2010 spadá pod tento trestný čin nejen soulož a jiný obdobný pohlavní styk, ale v podstatě jakýkoliv pohlavní styk. Rovněž byl do trestného zákoníku zaveden trestný čin „sexuální nátlak“, jímž je postihováno jednání, kdy nedochází k fyzickému kontaktu mezi obětí a pachatelem.³⁶⁶

Předně nutno podotknout, že současným definičním znakem těchto trestných činů je donucení spočívající v *překonávání vážně míněného odporu*, a to prostřednictvím násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy, zneužití bezbrannost případně zneužití závislosti, postavení a z něj plynoucí důvěryhodnosti nebo vlivu.³⁶⁷ Nejvyšší soud však judikoval, že k naplnění znaku „násilí“ není nezbytně nutný fyzický odpor oběti, nýbrž postačí, pokud byla pachateli nevole oběti s jeho jednáním známa. Nejvyšší soud pod donucení podřadil i tzv. zamrznutí oběti, tedy situaci, kdy oběť v důsledku svého psychického stavu nebyla schopna svůj nesouhlas vyjádřit.³⁶⁸

K tomuto závěru se přiklonil i Ústavní soud ve svém rozhodnutí IV. ÚS 3080/22 ze dne 3.1.2023, když uvedl, že je bezpředmětné, jakým způsobem je nedostatek vůle poškozené osoby vyjádřen. Ústavní soud uzavřel, že k znásilnění není potřebná aktivní obrana poškozené osoby, resp. rezignace na ni. Takový závěr odporuje dle soudu ustálené judikatuře i právní úpravě.³⁶⁹

Domnívám se, že toto z ustanovení § 185 a § 186 TZ jednoznačně neplyne. O čemž svědčí i skutečnost, že ani soudy nerozhodují vždy konstantně a v souladu s výše zmíněným názorem Nejvyššího a Ústavního soudu.³⁷⁰ Takto nekonzistentní judikatura pak ve veřejnosti vzbuzuje dojem mírného trestání těchto trestných činů.

³⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#).

³⁶⁷ KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2. str. 57.

³⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#).

³⁶⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3.1.2023, sp. zn. IV. ÚS 2080/22 [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [IV. ÚS 3080/22 \(nalus.usoud.cz\) - Beck-online](#).

³⁷⁰ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. s. 17 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [A5-JenAnoJeAno WEB.pdf \(profem.cz\)](#).

Není proto divu, že sílí tlak veřejnosti na změnu současných definic tzv. sexuálních trestných činů. „V moderním pojetí není znásilnění pojímáno jako silou vynucený pohlavní styk a nahrazuje se konceptem nekonsensuálního pohlavního styku. Postihem znásilnění se zabývá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „ESLP“). Např. v rozhodnutí *M. C. proti Bulharsku* ze dne 4. 12. 2003, č. 39272/98 ESLP konstatoval, že smluvní strany požívají široký prostor pro uvážení ve vztahu k trestněprávní definici znásilnění, nicméně musí zajistit, aby vyšetřování znásilnění bylo zaměřeno na otázku nesouhlasu s pohlavním stykem namísto otázky spojené s použitím síly či překonání odporu.“³⁷¹

V poslední době můžeme pozorovat, že v důsledku vlivu tzv. Istanbulské úmluvy přistoupilo ke konceptu nekonsensuálního sexuálního jednání stále více evropských států. Přijaté koncepty se však v jednotlivých státech liší. Tak například Malta, Slovinsko, Kypr nebo Španělsko uplatňují koncept „ano znamená ano“. Dánsko, Irsko, Belgie, Anglie pak přijalo koncept „ne znamená ne“.³⁷²

Koncept „ano znamená ano“ je založen na trestání situací, kdy oběť s tímto jednáním nevysloví explicitní souhlas. Koncept „ne znamená ne“ považuje za trestní jednání pachatele v rozporu s vůlí oběti, tedy přes její nesouhlas ovšem ve spojení s jednáním bez souhlasu. V tuzemské současné právní úpravě odpovídá pojmu bezbrannost.³⁷³ Česká republika se v navrhované změně kloní ke konceptu „ne znamená ne“ ve spojení s konceptem zneužití bezbrannosti. S tímto konceptem se ztotožňuji a zcela souhlasím se zákonodárcem, že model ano znamená ano, tedy model, kterým by bylo postihováno jednání, kdy pachatel aktivně nezjišťoval postoj oběti, by byl přísný, zejména vezmeme-li v úvahu, že v oblasti trestního práva se uplatňuje zásada ultima ratio. Koncept ano znamená ano, by měl být spíše než předmětem trestního práva předmětem výchovy a edukace.³⁷⁴ Pojděme se ale na navržené změny podívat na konkrétních ustanoveních.

4.1. Zneužití bezbrannosti

První z těchto změn se promítne do nového ustanovení, konkrétně ustanovení § 119a TZ, v němž bude vymezen pojem bezbrannost.

³⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁷² Ibid.

³⁷³ Ibid.

³⁷⁴ Ibid.

Vysvětlení pojmu zneužití bezbrannosti jsem se již věnovala v předcházejících kapitolách, a proto si v kontextu této kapitoly dovolím zmínit, že v současné době bezbrannost není definována v zákoně, nýbrž je vykládána judikaturou soudů. Toto pak dle mého názoru má za následek nejednotnost výkladu tohoto pojmu a také jeho neznalost adresáty právních norem. Domnívám se, že jeho explicitní vyjádření přímo v zákone bude jedině k prospěchu, neboť je žádoucí, aby jeho výklad byl použitelný pro všechny situace a zároveň byl vykládán totožně. Návrh novely počítá také s tím, že důvodem způsobující bezbrannost bude i tolik diskutován silný ochromující stres.³⁷⁵

Pokud jde o bezbrannost, bývá v souvislosti s redefinicí sexuálních trestných činů hodně diskutováno téma bezbrannosti spočívající v nízkém věku oběti.³⁷⁶ V současné době se pojmu bezbrannost z důvodu nízkého věku věnuje soudní judikatura, dle které je potřeba vždy zkoumat konkrétní okolnosti daného případu, neboť skutečnost, že osoba je nezletilá nutně neznačí její bezbrannost. Ta může být „*natolik fazicky a duševně vyspělá, že je schopna pochopit jednání pachatele a svůj případný nesouhlas s tímto jednáním dát dostatečně najevo.*“³⁷⁷

Nově se však za účelem posílení právní jistoty navrhuje stanovit jednotnou věkovou hranici, do jejíhož dosažení bude oběť považována za bezbrannou. Novela počítá s věkovou hranicí 12 let.³⁷⁸

Nutno říct, že tato věková hranice je společností kritizována a zaznívají názory, že by měla být vyšší 14 případně 15 let, stejně jako je tomu v zahraničních právních úpravách. Jenže společnost jaksi přehlíží, že tuzemské právo na rozdíl od zahraničních právních úprav disponuj tzv. doplňkovými trestnými činy k trestnému činu znásilnění, a to sexuální nátlak a pohlavní zneužití, jichž se připravovaná novela, zejména pokud jde o výši trestní sazby, taky dotkne. Dle mého názoru je třeba rozlišovat situace, kdy oběť nedokáže vyhodnotit a pochopit jednání pachatele (oběť je bezbranná) a situace, kdy dokáže toto jednání správně interpretovat případně s tímto jednáním dokonce souhlasí, přičemž i tak je chráněna trestním právem, zejména pak její nerušený mravní vývoj.³⁷⁹

³⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁷⁶ Ibid.

³⁷⁷ Ibid.

³⁷⁸ Ibid.

³⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

Má-li být přistoupeno k jednotné věkové hranici pro určení toho, zdali oběť byla bezbranná nebo nikoliv, domnívám se, že hranice 12 let je adekvátní, neboť jsem toho názoru, že nezletilý již v tomto věku dokáže vnímat důvod určitého chování, dokáže lépe uvažovat a vyhodnocovat situaci. Na druhé straně souhlasím i s názorem Nejvyššího soudu, že vývoj jednotlivců je rozdílný a stejný věk neznamena stejnou psychickou a fyzickou vyspělost. Domnívám se, že bude-li v rámci trestního řízení shledáno, že nezletilá oběť není natolik vyspělá, aby dokázala rozpoznat pachatelovo jednání, i tak na ní bude ustanovení § 119a TZ dopadat a bude ji tak poskytnuta žádoucí ochrana.

Zcela souhlasím s tím, že důvody bezbrannosti by měly být uvedeny přímo v zákoně, byť alespoň demonstrativním výčtem. Domnívám se, že tímto dojde k vyloučení jakýchkoliv pochybností o tom, které jednání naplňuje skutkovou podstatu trestného činu a které nikoliv.

S ohledem na výše uvedené novela počítá s následujícím zněním ustanovení § 119a TZ.³⁸⁰ „*Trestný čin je spáchán zneužitím bezbrannosti, jestliže pachatel využije toho, že jiná osoba je ve stavu, v němž není schopna utvářet nebo projevit svou vůli nebo je její schopnost utvářet nebo projevit svou vůli podstatně snížena z důvodu bezvědomí, spánku, ovlivnění návykovými látkami, nemoci, zdravotního postižení, duševní poruchy, silného ochromujícího stresu, nízkého nebo vysokého věku, překvapení nebo jiného obdobného důvodu. Za bezbranné z důvodu nízkého věku se vždy považuje dítě mladší dvanácti let.*“³⁸¹ Domnívám se, že zakotvení definice přímo do zákona je vhodné a dopadá vesměs na situace, které byly z pohledu judikatury za bezbrannost považovány. S takto vymezenou definicí bezbrannosti se zcela ztotožňuji. Pouze pro úplnost si dovoluji uvést, že výčet těchto důvodů bezbrannosti bude pouze demonstrativní.³⁸²

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ Ibid.

³⁸² Ibid.

4.2. Znásilnění

Novela počítá se změnou definice trestného činu znásilnění. Pro lepší přehlednost jsem stávající a navrženou definici rozdělila do níže uvedené tabulky.

Ustanovení § 185 TZ ³⁸³ ve znění účinném ke dni 24.2.2024	Ustanovení § 185 TZ ³⁸⁴ ve znění navrhované novely
(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.	(1) Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, kdo jiného donutí k souloží nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží s jinou osobou, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.
(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, b) na dítěti, nebo c) se zbraní.	(2) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a) na dítěti, b) na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy, c) s další osobou, nebo d) se zbraní.
(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,	(3) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán,

³⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 185

³⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

<p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,</p> <p>b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo</p> <p>c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.</p>	<p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,</p> <p>b) spáchá-li takový čin na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo</p> <p>c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.</p>
<p>(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.</p>	<p>(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.</p>
<p>(5) Příprava je trestná.</p>	<p>(5) Příprava je trestná.</p>

Již na první pohled je patrné, že změna definice trestného činu znásilnění je markantní. Navrhovaná definice se blíží modernímu pojetí a trestný čin znásilnění již nespojuje s prvkem násilí a s donucením, jako tomu bylo doposud, **nýbrž s jednáním proti vůli oběti, přičemž tato vůle musí být pachateli známa.** Je přitom bezpředmětné, zdali tato bude vyjádřena slovně, nebo konkludentně gestem, pláčem nebo tím, že oběť zaujme obrannou pozici. Ustanovení § 185, stejně jako je tomu teď, počítá se zneužitím bezbrannosti oběti. Významnou změnu pak představuje skutečnost, že z definice ustanovení § 185 TZ vypadl „pohlavní styk“ a znásilnění bude omezeno na tzv. penetrační aktivity, a tedy „soulož“ a „jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží“. Stejně jako tomu bylo doposud a v souladu s ustálenou judikaturou bude dle ustanovení § 185 posuzováno jednání spočívající, například v zasouvání prstů, jazyka nebo jiných předmětů do pohlavního orgánu ženy, nebo penisu pachatele například do úst, konečníku nebo podpaží oběti. Obecně řečeno lze toto jednání vymezit jako jednání, které simuluje

soulož a může vyvolat pohlavní dráždění.³⁸⁵ Méně závažnější formy sexuálního jednání, tedy tzv. nepenetrační aktivity by měly být přesunuty do ustanovení § 185a TZ³⁸⁶, tomuto se ale budu věnovat níže.

Nicméně pokud jde o ustanovení § 185 TZ, změna se nedotkne jenom obsahu skutkové podstaty, ale i výše trestní sazby. Tato změna se týká nejen kvalifikované, ale i základní skutkové podstaty. Pokud jde o základní skutkovou podstatu je navržena přísnější trestní sazba, a to v rozmezí od dvou až do deseti let.³⁸⁷ Domnívám se, že toto zvýšení má na svědomí skutečnost, že nově by měl trestný čin znásilnění dopadat pouze na tzv. penetrační sexuální aktivity. Vyšší trestní sazba je navrhována i pro odstavce 2 tohoto ustanovení.³⁸⁸ „*Toto zvýšení koresponduje i s tím, že došlo k přesunutí okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené ve stávajícím § 185 odst. 2 písm. a) tr. zák. do základní skutkové podstaty.*“³⁸⁹

Jako pozitivní změnu hodnotím návrh na doplnění okolnosti podmiňující vyšší trestní sazbu v případech, kdy toto bude spácháno na těhotné ženě, resp. bude ji tímto způsobeno těhotenství. Otěhotní-li oběť v důsledku znásilnění, nelze toto podřadit pod těžkou újmu ve smyslu ustanovení § 122 TZ. Já se však domnívám, že takto způsobené těhotenství má na následný život oběti enormní dopady a je přitom bezpředmětné, zdali toto bude uměle přerušeno, nebo dítě donošeno. Pozitivně hodnotím i návrh na „novou“ přitěžující okolnost spočívající ve spáchání znásilnění s další osobou, a to s ohledem na specifičnost této trestné činnosti. Menší rozdíly oproti stávající právní úpravě pak lze shledat i v dalších odstavcích, ať už jde výši trestní sazby nebo okruh jednání.³⁹⁰

³⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2021 sp. zn. 7 Tdo 841/2010 [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z: [7 Tdo 841/2010 \(Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu\) - Beck-online](#)

³⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Ibid.

³⁸⁹ Ibid.

³⁹⁰ Ibid.

4.3. Sexuální útok

Úplnou novinku představuje ustanovení § 185a TZ nadepsáno jako **sexuální útok**. Toto ustanovení má postihovat méně závažné sexuální jednání, jež do integrity oběti zasahuje méně intenzivním způsobem. Dle ustanovení § 185a se trestného činu sexuálního útoku dopustí ten „*Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná jiný pohlavní styk než uvedený v § 185, kdo jiného donutí k jinému pohlavnímu styku než uvedenému v § 185 s jinou osobou, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému činu nebo chování zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.*“³⁹¹

S ohledem na poměrně podrobnou a ustálenou judikaturu ohledně pojmu *pohlavní styk* zůstává tento zachován. Pouze stručně a pro ilustraci připomenu, že za pohlavní styk je považováno jednání spočívající např. „*v osahávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, intenzivnější osahávání intimních míst na těle přes šaty, poskytování tzv. erotické masáže či provádění mírnějších forem sadomasochistických praktik apod., ale i jednání, kdy pachatel oběť osahával na prsou a líbal ji na ústa, uši, krk či prsa.*“³⁹²

Jak je vidět, zákonodárce má v úmyslu podřadit pod tento trestný čin i jednání, které v současné době spadá pod trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 TZ), a to z toho důvodu, že pro všechna tato jednání je příznačný znak donucení. Jen stěží si lze představit, že by osoba prováděla tyto autoerotické praktiky, s nimiž by nesouhlasila a zároveň by k tomuto jednání nebyla donucena, případně by nebylo pachatelem zneužito její bezbrannosti, přičemž nově bude ustanovení § 186 založeno na jiných formách přiměření nežli donucení.³⁹³

Pokud jde o výši trestních sazeb v základní skutkové podstatě je navržena horní hranice shodná s hranicí současného trestného činu znásilnění. Na druhé straně byla vypuštěna dolní hranice trestní sazby (šest měsíců) tak, aby soud mohl zohlednit širokou škálu jednání pachatele.³⁹⁴

Znění kvalifikovaných skutkových podstat je téměř totožné s nově navrženou kvalifikovanou skutkovou podstatou znásilnění, a to až na jednu výjimku. Pokud jde o znásilnění odstavec 2

³⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013 [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z: [4 Tdo 273/2013 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#).

³⁹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁹⁴ Ibid.

podmiňuje použití vyšší trestní sazby, bude-li tento trestný čin spáchán na těhotné ženě (resp. způsobí-li tímto ženě těhotenství), ustanovení § 185a odst. 2 TZ s tímto, přísnější trest logicky s ohledem na charakter jednání, nespojuje.

Osobně nejsem o roztržitosti současného ustanovení § 185 TZ do dvou ustanovení přesvědčena. Domnívám se, že v praxi bude tato dvojitá úprava působit potíže. Z mého pohledu by bylo přiléhavější jednání popsané v ustanovení § 185a podřadit pod trestný čin znásilnění, neboť se domnívám, že ačkoliv se na první pohled může zdát, že jednání popsané v ustanovení § 185a není natolik intenzivní, pro různé osoby může představovat rozdílný traumatický zážitek.

4.4. Sexuální nátlak

Jak jsem již naznačila výše, připravovaná novela se dotkne i trestného činu sexuálního nátlaku (§ 186 TZ), a to zejména tím, že tento trestný čin již nebude založen na donucení, ale na jiném způsobu přiměnění (přemlouvání, slibování, zneužití důvěry...) osoby k určitému sexuálnímu jednání.³⁹⁵ Navrhovaná novela se tak odklání od překonávání odporu, nepočítá tedy s tím, že pachatel jedná v rozporu s navenek projevenou vůlí oběti. Oběť se pachateli podvolí v důsledku jiných, vnějších okolností.³⁹⁶

Další změnou je doplnění *zneužití tísně*. S tímto pojmem přitom již trestný zákoník pracuje v jiných ustanoveních (např. útisk) a je soudní judikaturou podrobně vykládán. Stavem tísně se dle judikatury rozumí stav, byť jen přechodný, který je vyvolán nepříznivými okolnostmi, které mají za následek omezení volnosti v rozhodování. Za takové nepříznivé poměry lze považovat osobní, rodinné majetkové případně jiné poměry, v jejichž důsledku se utiskovaná osoba ocitla v nesnázích, přičemž je bezpředmětné, zdali se do tohoto stavu dostala sama svým vlastním jednáním nebo jinak. K zneužití tísně ve smyslu navrhované novely přitom dojde, pokud pachatel tohoto stavu oběti úmyslně zneužije tak, aby ji přiměl k jím požadovanému jednání.³⁹⁷

V praxi lze zneužití tísně ilustrovat na případě domácího násilí, „*kdy součástí dlouhodobých násilných a dehonestujících projevů pachatele vůči oběti může být v jednotlivých případech i provádění sexuálních praktik, aniž by oběť vyjádřila nesouhlas s takovým jednáním a aniž by byla ve stavu bezbrannosti, nicméně strpění sexuálních požadavků pachatele může být na její straně dáno stavem tísně, ve které se právě v důsledku jiných útoků pachatele a situace v rodině (např. obava o děti žijící v dané domácnosti apod.) dlouhodobě nachází a pro kterou neprojevuje nesouhlas s požadavky pachatele na sexuální praktiky.*“³⁹⁸ Na druhé straně o zneužití tísně nepůjde, pokud se například žena ocitne v tíživé finanční situaci, v důsledku čehož začne provozovat prostituci a muž této služby využije jakožto zákazník.³⁹⁹ Opět jsem pro srovnání stávající a navrhované úpravy využila tabulku, a to z důvodu větší přehlednosti.

³⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁹⁶ Ibid.

³⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 7 Tdo 143/2018 [online]. [cit. 21.4.2024] Dostupné z [7 Tdo 143/2018 \(www.nsoud.cz\) - Beck-online](#).

³⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

³⁹⁹ Ibid.

Ustanovení § 186 ⁴⁰⁰ TZ ve znění účinném ke dni 24.2.2024	Ustanovení § 186 TZ ve znění navrhované novely
<p>(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.</p>	<p>(1) Kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho tísně, závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti.</p>
<p>(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.</p>	<p>(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1</p> <p>a) na dítěti, nebo</p> <p>b) s další osobou.</p>
<p>(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2</p> <p>a) na dítěti, nebo</p> <p>b) nejméně se dvěma osobami.</p>	<p>(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.</p>
<p>(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,</p> <p>b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení,</p>	<p>(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1</p> <p>a) na dítěti mladším patnácti let,</p> <p>b) na osobě omezené na osobní svobodě ve věznicí nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného</p>

⁴⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

<p>zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo</p> <p>c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.</p>	<p>důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo</p> <p>c) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy.</p>
<p>(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo</p> <p>b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.</p>	<p>(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na dítěti mladším patnácti let,</p> <p>b) spáchá-li takový čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo</p> <p>c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.</p>

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.	(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
(7) Příprava je trestná.	(7) Příprava je trestná

Pokud jde o výši trestní sazby, novela počítá s jejím zvýšením bude-li tento spáchán jednáním spočívající v souloži, resp. v pohlavním styku srovnatelným se souloží. Nelze si ale nevšimnout, že tyto jsou nižší, jak jako je tomu v případě znásilnění. Dle důvodové zprávy jsou tyto nižší, *„protože zde se jedná o případy, kdy pachatel nejedná přímo proti vůli oběti, resp. neužívá donucení, ale jiné typy nátlaku. Zároveň je třeba zdůraznit, že v případě dítěte mladšího 15 let se tento trestný čin nově užije pouze na děti od dvanácti do patnácti let, v případě mladších dětí půjde nově vždy o znásilnění nebo sexuální útok, neboť budou považovány za bezbranné.“*⁴⁰¹

Ačkoliv chápu tuto myšlenku, myslím si, že v praxi bude velice obtížné prokazovat, zdali se pachatel jednal v rozporu se seznatelnou vůlí oběti anebo tuto přiměl k onomu jednání. S čímž samozřejmě souvisí i problematika aplikace výše trestní sazby. Rozdíly v trestních sazbách nejsou nikterak veliké, i tak se domnívám, že by měly být sjednoceny.

⁴⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [ODok Portál - VeKLEP - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony](#) .

4.5. Pohlavní zneužití

Novela se dotkne i ustanovení § 187, a tedy trestného činu pohlavního zneužití. Jak je vidět níže, jedná se vesměs o kosmetické úpravy, kdy dojde k vypuštění odstavce 2, a to z důvodu, že na tyto situace bude nově dopadat trestný čin znásilnění (do věku 12 let dítěte) a trestný čin sexuálního nátlaku, půjde-li o dítě ve věku od 12 do 15 let.⁴⁰² „(...) v případě dítěte mladšího 15 let se trestný čin pohlavního zneužití nově užije pouze na děti od dvanácti do patnácti let, v případě mladších dětí půjde vždy o znásilnění nebo sexuální útok, neboť budou považovány za bezbranné.“⁴⁰³

Ustanovení § 187 ⁴⁰⁴ TZ ve znění účinném ke dni 24.2.2024	Ustanovení § 187 TZ ve znění navrhované novely
(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.	(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.	(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.	(3) (2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.	(4) (3) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
(5) Příprava je trestná.	(5) (4) Příprava je trestná.

⁴⁰² Ibid.

⁴⁰³ Ibid.

⁴⁰⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Samozřejmě s ohledem na skutečnost, že zákonodárce počítá s novým trestným činem, jímž je sexuální útok (§ 185a TZ), bylo potřeba adekvátně tomuto přizpůsobit i ustanovení § 367 TZ.

4.6. Shrnutí

Připravovanou novelou hodnotím pozitivně. Přijatá novela dle mého názoru je pokrokovější, oběť nestaví do role, v níž má povinnost prokazovat, že se bránila, resp. chtěla bránit, ale nemohla. Domnívám se, že je to takto správně, neboť jsem toho názoru, že oběti jiných trestných činů, například loupeže nemusí prokazovat, že s okradením souhlasili, nekladli-li lupiči odpor a peníze předali. Není tím zpochybňováno, že k loupeži skutečně došlo.⁴⁰⁵ Dle mého názoru navržená koncepce působí v podstatě i preventivně⁴⁰⁶ a zároveň se konečně dostává do souladu s aplikační praxí soudů, které znaky sexuálních trestných činů vykládaly extenzivně.⁴⁰⁷

Souhlasím s tím, že místo konceptu „ano znamená ano“ byl přijat koncept „ne znamená ne“, neboť se domnívám, že by měla platit subsidiarita trestní represe a koncept ano znamená ano by ji mohl porušovat. „*Trestání v situaci, kdy není jasné, že druhá osoba s pohlavním stykem nesouhlasí, lze považovat za přepínání trestní represe.*“⁴⁰⁸ Jsem toho názoru, že vyslovení souhlasu je komplexní záležitostí a orgány činné v trestním řízení by se mohly potýkat s problémy při posuzování toho, zdali byl tento souhlas smysluplný, a tedy dán bez nějaké hrozby.⁴⁰⁹

Dle mého názoru měl zákonodárce k tomuto modernímu pojetí tzv. sexuálních trestných činů přistoupit mnohem dříve, ačkoliv judikatura se tímto směrem vyvíjela, ze zákona toto explicitně nevyplývalo. Toto pak, nejspíše mělo za následek rozdílnost názorů soudů na to, které jednání naplnilo skutkovou podstatu těchto trestných činů a které nikoliv. Domnívám se, že takto navržená novela odpovídá i požadavkům tzv. Istanbulské úmluvy, byť nebyla ke dni 3.3.2024 ratifikována.

Za chvályhodné považuji také zvýšení trestních sazeb. Pokud jde o ustanovení § 185 TZ v navrženém znění, domnívám se, že by bylo vhodné zamyslet se nad tím, zdali v určitých případech neomezit možnost ukládání podmíněných trestných činů tak, aby výše trestu odpovídala závažnosti tohoto jednání, které oběť poškozuje nejen v okamžiku jeho spáchání, ale i v jejím následujícím životě. Dále se domnívám, že je žádoucí taktéž přijmout opatření, která by zamezovala pachatelům další styk s poškozenými osobami.⁴¹⁰ Dále si dovoluji poukázat na

⁴⁰⁵ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5.

⁴⁰⁶ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017.

⁴⁰⁷ Důvodová zpráva

⁴⁰⁸ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017.

⁴⁰⁹ CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5 str.29 -30.

⁴¹⁰ Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. s. 17 [online]. [cit. 28.10.2023] Dostupné z: [A5-JenAnoJeAno_WEB.pdf \(profem.cz\)](#).

skutečnost, že sexuálních trestných činů se stále častěji dopouštějí děti, přičemž není vyloučená recidiva. Analýza ukázala, že celkem 94 osob mladších 18 let bylo stíháno pro trestný čin znásilnění.⁴¹¹ Domnívám se proto, že je žádoucí, aby zákonodárce přistoupil k řešení tohoto problému například i snížením věku trestní odpovědnosti.

Pozitivně hodnotím ale vymezení pojmu bezbrannost přímo v zákoně, neboť tím dojde k posílení právní jistoty. Možná by stálo za to tímto způsobem přistoupit i k vymezení násilí, které je stejně, jako tomu bylo dosud u bezbrannosti, vymezeno pouze judikaturou a odbornou literaturou.

Lze tedy uzavřít, že s takto navrženou změnou se ztotožňuji a nemám k ní větších připomínek, ostatně problémy, které mohou v souvislosti s ní vyvstat, nám ukáže až praxe.

⁴¹¹ VÁLOVÁ Irena. Pohlavního násilí se stále častěji dopouštějí děti. Nechápu věk, recidiva není výjimkou [online]. [cit. 15.2.2024] Dostupné z: [Pohlavního násilí se stále častěji dopouštějí děti. Nechápu věk, recidiva není výjimkou - Česká justice \(ceska-justice.cz\)](https://ceska-justice.cz/aktuality/152024/pohlavniho-nasilii-se-stale-casteji-dopoustejii-deti-nechapu-vek-recidiva-neni-vyjimkou).

Závěr

Sexuální násilí patří v poslední době mezi hodně diskutované téma, a to nejen v odborných kruzích, ale napříč celou společností. Důvodem těchto hlasitých diskusí jsou jednak současné právní definice sexuálních trestných činů založeny na násilí a donucení, jednak připravovaná novela, ale také interpretační a aplikační praxe soudů. Hlavním cílem práce bylo probrat se dostupnou judikaturou k těmto trestným činům a analyzovat ji. Dále pak popsat, jak je na tyto trestné činy nahlíženo orgány činnými v trestním řízení, vymezit problémy, k nimž v rámci trestního řízení dochází, ať už se jedná o mýty a předsudky, které tyto trestné činy provází, nebo o problematiku dokazování, případně i potenciální riziko porušení zásad trestního řízení. Problematiku aplikační a interpretační praxe jsem se snažila pojmovou uceleně.

V první kapitole jsem se věnovala podrobnému vymezení skutkových podstat jednotlivých sexuálních trestných činů, neboť jen znalost všech znaků skutkové podstaty nám umožňuje správné posuzování v rámci aplikační praxe.

Druhá kapitola byla věnována komplexnímu rozboru interpretační a aplikační praxe, z níž vyplynulo, že sexuální trestné činy jsou pořád doprovázeny celou řadou mýtů. Rovněž vyplynulo, že díky tlaku veřejnosti se je daří ze soudní praxe eliminovat. Kapitola nám rovněž poskytla pohled na problematiku dokazování a s ním související riziko porušování práv účastníků řízení, ale i zásad trestního řízení a též nabídla pohled, jakým je soudy na tyto trestné činy nahlíženo.

Ve třetí kapitole jsem věnovala pozornost istanbulské úmluvě, v poslední kapitole jsem se zaměřila na připravovanou novelu, jež má být účinná od 1.1.2025, a na její srovnání se stávající právní úpravou.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1.

KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla (ed.). Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální? Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7.

SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. Sexuální trestné činy včera a dnes. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-213-6.

NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-509-0.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0.

Ježková, V. Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017.

CIPROVÁ, Kristýna. Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění: sborník textů. [Praha]: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-31-5. [online]. Dostupné z: [publikace_final_pdf.pdf \(ecn.cz\)](#).

2. Seznam použitých internetových zdrojů

NYTRA, Aleš. Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy [online]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf.

HANZL, David. Soulož mezi příbuznými – (de)kriminalizovat?. Iurium Scriptum, 2017, č. 2, s. 50-56. Dostupné v databázi Beck-online.

Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz. Dostupné v databázi Beck-online.

ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. Trestněprávní revue, 2023, č. 3, s. 125-132, s. 126. Dostupné v databázi Beck-online.

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Zákon č. 418/2011 o trestné odpovědnosti právnických osoba řízení proti nim.

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3.1.2023, sp. zn. IV ÚS 3080/22.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2019, sp.zn. 4 Tdo 1149/2019.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 01.02.1983, sp. zn. 3 To 3/83.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2017, sp.zn. 4 Tdo 1311/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2010, sp. zn. 7 Tdo 841/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.4.2020, sp. zn. 7 Tdo 249/2020.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.4.2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2012 sp. zn. 11 Tdo 975/2012.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 6 To 3/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.6.2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021 sp.zn. 8 Tdo 1170/2021.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.8.2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2017, sp.zn. 6 Tdo 1179/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.8.2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014-32.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 28.4.1965, sp.zn. 2 Tz 5/65.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013.

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20.10.2021, sp. zn. IV. ÚS 707/21.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.9.2017 sp.zn. 8 Tdo 783/2017-I.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2010 sp. zn. 8 Tdo 1494/2009.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.7.2019 sp. zn.7 Tdo 864/2019.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2017 sp. zn. 3 Tdo 909/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2022 sp.zn. 11 Tdo 6/2022.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2013, sp. zn. 3 Tdo 275/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.8.2022, sp. zn. 4 Tdo 710/2022.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2023, sp. zn. 8 Tdo 326/2023.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19.1.1982, sp. zn. Tpjf 158/80.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016, sp. zn. 3 Tdo 373/2016.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2016, sp. zn. 3 Tdo 373/2016.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.9.2013, sp. zn. 4 Tdo 936/2013-40.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky, ze dne 22.12.1983 sp. zn. 5 Cz 27/83.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.8.2013, sp. zn. 8 Tdo 638/2013-32.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.2013, sp. zn. 3 Tdo 275/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 01.02.1983, sp. zn. 3 To 3/83.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.6.2017, sp. zn. 8 Tdo 478/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 30.3.2022, sp.zn. 7 Tdo 166/2022.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.4.2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012.

Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011, sp. zn. 18 T 8/2011.

Rozsudek Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 31.10.2011 sp.zn. 10 T 90/2011.

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 12.10.2021, sp. zn. IV. ÚS 707/21.

Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 19.9.2012, sp. zn. 2 T 86/2012.

Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 31.3.2011, sp. zn. 18 T 8 /2011.

Rozhodnutí Okresního soudu v Hodoníně ze dne 6.12.2011, sp. zn. 15 T 183/2011.

Rozhodnutí Okresního soudu ve Znojmě ze dne 19.9.2012, sp.zn. 2 T 96/2012.

Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 22.června 2011 sp. zn. 29 T 38/2011.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.7.2014, sp. zn.4 Tdo 924/2014.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.8.2019, sp.zn. 8 Tdo 935/2019.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.07.2014, sp.zn. 4 Tdo 924/2014.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2023, sp. zn. 6 Tdo 274/2023.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 323/2014-25.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.3.2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2023, sp.zn. 6 Tdo 274/2023.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.5.2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2017, sp. zn. 3 Tdo 909/2017.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.11.2021, sp.zn. 8 Tdo 1170/2021.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.2022 sp.zn. 8 Tdo 380/2022.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23.1.1978, sp.zn. 2 Tz 26/77.

Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3.1.2023, sp. zn. IV. ÚS 2080/22.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2021 sp. zn. 7 Tdo 841/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2018, sp. zn. 7 Tdo 143/2018.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2022, sp. zn. 4 Tdo 566/2022.

5. Seznam ostatních zdrojů

Istanbulská úmluva: úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí [online].

Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz [online]

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online].

WERNEROVÁ Hana. Aktuální problémy při poskytování pomoci obětem sexuálního násilí [online]. Dostupné z: [Prezentace aplikace PowerPoint \(profem.cz\)](#).

KOZELKA Petr, Krimi: Křivě ho obvinila z odškodného. Dostal jen zlomek [online]. Dostupné z: [Křivě ho obvinila, z odškodného dostal jen zlomek - Novinky](#).

JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19-23) [online]. Dostupné v databázi Beck-online.

C. H. BECK. Redefinice znásilnění. Právní zpravodaj, 22. 8. 2023 [online]. Dostupné v databázi Beck-online.

#ZaIstanbul. Na pomoc ženám. Praha: Český svaz žen, 2016. ISBN 978-80-87227-04-6.

Istanbulská úmluva: úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí [online].

LUCOVIČ Matěj: Vláda posunula ratifikaci Istanbulské úmluvy do sněmovny. ČT24 [online].

VÁLOVÁ Irena. Pohlavního násilí se stále častěji dopouštějí děti. Nechápu věk, recidiva není výjimkou [online].

NEŠPOROVÁ Lucie. ÚMLUVA RADY EVROPY O PREVENCI A POTÍRÁNÍ NÁSILÍ VŮČI ŽENÁM A DOMÁCÍHO NÁSILÍ (ISTANBULSKÁ ÚMLUVA [online].

C. H. BECK. Redefinice znásilnění. Právní zpravodaj, 22. 8. 2023 [online].

GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. [online].

Trestněprávní ochrana imperativů v sexuální oblasti

Abstrakt

V poslední době lze pozorovat rostoucí zájem laické i odborné veřejnosti o sexuální násilí. Zároveň si nelze nevšimnout, že se mezinárodní, zahraniční i tuzemská právní úprava vyvíjí tak, že dopadá na stále širší okruh sexuálních deliktů; a právě téma sexuálního násilí je předmětem zpracování této rigorózní práce. Sexuální trestné činy jsou oproti jiným trestným činům velmi specifické. Specifičnost lze spatřovat nejen v neshodě společnosti, které jednání by mělo být trestním právem postihováno a které nikoli, ale i v latentnosti těchto trestných činů a zvláštěnostech doprovázejících trestní řízení, zejména pak jejich dokazování. Nelze opomenout ani specifickou povahu obětí, které se s psychickými případně fyzickými následky musí často vypořádávat celý život a také skutečnost, že tlaky veřejnosti na postihování stále širší škály sexuálního jednání, mohou ovlivňovat právo na spravedlivý proces.

Předkládaná rigorózní práce se zabývá problematikou sexuálních deliktů a jejich posuzování orgány činnými v trestním řízení a klade si za cíl čtenáři přiblížit interpretační a aplikační praxi.

Rigorózní práce je členěna do čtyř na sebe navazujících kapitol; meritum práce se nachází zejména ve druhé kapitole.

První kapitola se kromě obecného vymezení trestných činů v hlavě III. TZ věnuje podrobnému rozboru skutkové podstaty trestného činu znásilnění, sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití. Poslední část kapitoly se v rámci exkurzu věnuje také trestnému činu souloži mezi příbuznými.

Druhá kapitola se zabývá interpretační a aplikační praxi sexuální trestných činů. V rámci kapitoly poukazují na rozdílnost, jakým je společnosti vnímaná (bez)trestnost určitého sexuálního jednání. V kapitole se dále věnují posuzování a interpretaci sexuálních deliktů jak ze strany veřejnosti, tak ze strany orgánů činných v trestním řízení, zabývám se problematikou dokazování, konkrétně pak problematikou posuzování věrohodnosti výpovědi poškozených osob a vývojem judikatury. Poslední část kapitoly je věnována sexuálním trestným činům a právu na spravedlivý proces.

Třetí kapitola je věnována tzv. Istanbulské úmluvě, která se zabývá problematikou sexuálních trestných činů a také znásilnění a jejíž (ne)ratifikace je v současné době společnosti hodně diskutovaná.

Čtvrtá kapitola pojednává o připravované novele trestního zákoníku, jež se trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti hodně dotýká a opouští koncept donucení za použití násilí. V této kapitole se pro lepší přehlednost věnuji komparaci se stávající právní úpravou.

Klíčová slova: sexuální trestné činy, sexuální násilí, znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití

Protection of sexual imperatives trough criminal law

Abstract

Recently, there has been a growing interest from both the general public and professionals in the topic of sexual violence. It is also noticeable that international, foreign, and domestic legal frameworks are evolving to cover an increasingly broader range of sexual offenses. The topic of sexual violence is the subject of this rigorous thesis. Sexual crimes are very specific compared to other crimes. This specificity can be seen not only in the societal disagreement over which actions should be punishable by criminal law, but also in the latent nature of these crimes and the peculiarities accompanying criminal proceedings, especially in terms of evidence. The specific nature of the victims, who often have to deal with psychological or physical consequences of sexual crimes for their entire lives, cannot be overlooked, nor can the fact that public pressure to punish an ever-wider range of sexual behavior may affect the right to a fair trial.

This rigorous thesis addresses the issue of sexual offenses and their assessment by law enforcement authorities, aiming to familiarize the reader with interpretative and application practices.

The thesis is divided into four interconnected chapters, with the core of the work primarily located in the second chapter.

The first chapter, in addition to providing a general definition of crimes contained in Chapter III of the Penal Code, offers a detailed analysis of the facts constituting the crimes of rape, sexual coercion, and sexual abuse. The final part of the chapter also deals with the crime of incest as an excursion.

The second chapter addresses the interpretative and applicational practices of sexual offenses. Within this chapter, I highlight the differences in how society perceives the (im)punishability of certain sexual behaviors by criminal law. Furthermore, the chapter discusses the assessment and interpretation of sexual offenses by both the public and law enforcement authorities, focusing on the issue of evidence, specifically the assessment of the credibility of victims' testimonies and the development of case law over time. The last part of the chapter is dedicated to sexual offenses and the right to a fair trial.

The third chapter is devoted to the so-called Istanbul Convention, which deals with the issue of sexual crimes and rape, and whose (non)ratification is currently a hot topic of discussion in Czech republic.

The fourth chapter discusses the upcoming amendment to the Penal Code, which significantly affects crimes against human dignity in the sexual domain and abandons the concept of coercion through the use of violence. For better clarity, this chapter includes a comparison with the existing legal framework.

Key words: Sexual offenses, sexual violence, rape, sexual coercion, sexual abuse